

sehir

kültür sanat

OCAK-ŞUBAT-MART-NISAN-2026

ISSN: 2548-0081

60

KAYSERİ
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

www.kayseri.bel.tr

AMERİKALI İKİ SEYYAHIN
1891 YILI KAYSERİ NOTLARI

DOĞU TÜRKİSTANLI BİR ÂLİM: MEHMET CANTÜRK
DERSAÂDET'TE BİR KAYSERİ MARKASI: PASTIRMA

Kadim Dağ Erciyes ve Türizm

BİR ASK HİKAYESİ

KORAMAZ VADİSİ

MÜZESİ

Usluher, Koramaz Vadisi'ne en yakın yerleşimdir. Usluher, Koramaz Vadisi'ne en yakın yerleşimdir. Usluher, Koramaz Vadisi'ne en yakın yerleşimdir.

Dr. Memduh
BÜYÜKKILIÇ
KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI

ŞEHİR KÜLTÜR SANAT

2026 Sayı: 60 (Ocak-Şubat-Mart-Nisan)

Ücretsizdir

Yerel Süreli Yayın

Issn: 2548-0081

E-Issn: 2564-7113

İMTİYAZ SAHİBİ

Kayseri Büyükşehir Belediyesi adına

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri

Hüseyin BEYHAN

GENEL YAYIN YÖNETMENİ VE SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Salih ÖZGÖNCÜ

YAYIN KURULU

Salih ÖZGÖNCÜ

Erkan KÜP

Mustafa ERDOĞDU

Gürcan SENEM

Fehmi GÜNDÜZ

FOTOĞRAF KURULU

Ali SARAÇOĞLU

Abdullah KOÇ

Nuri KARAKOL

Fatih S. Mehmet ÇOLAK

REDAKSİYON

Rumeysa ERSÖZLÜ

KAPAKTAKİ FOTOĞRAF

Dursun ÇİÇEK

İLETİŞİM

Milli Mücadele Müzesi

Tacettin Veli Mah. İnönü Bulvarı No. 72

38050 Melikgazi / KAYSERİ

T: (0352) 220 70 50 - 90

sehir38@kayseri.bel.tr

şehir

kültür sanat

TASARIM

Deniz DOĞAN

BASKI

Önder Ofset Matbaa

Yenidoğan Mah., 1. Cad., No: 32, Kocasinan, Kayseri

+90 352 331 44 00

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonların elektronik ortamlar da dâhil olmak üzere çoğaltılma hakları yalnızca Kayseri Büyükşehir Belediyesine aittir. Yazılı izin olmadıkça makul alıntılar dışında bir kısmının ya da tamamının çoğaltılması yasaktır. Yayımlanan yazıların hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

Şehir'imizden Selamlar!

Yeni bir sayı ile huzurlarınızdayız. Rahmetin kar olarak mekânı kuşattığı bugünlerde, kışın dinginliği yerini yavaş yavaş baharın umut dolu nefesine bırakırken gönül dünyamızda da ayrı bir heyecanı karşılıyoruz. Mart ayı bu yıl aynı zamanda mübarek Ramazan ayının huzur ve bereketini de şehrimize taşıyor.

Soğuğun bereketi çoğu zaman kültürel ve sanatsal faaliyetler olarak tezahür eder. Kimimiz bir kütüphanenin sessiz köşesinde, kimimiz bir tiyatro salonunda, kimimiz evimizin en sıcak yerinde bir kitap okuyarak, bir sahne eserini izleyerek ya da bir derginin sayfalarında yolculuğa çıkarak iç dünyamızı zenginleştiririz. Kayseri Büyükşehir Belediyesi olarak bizler mevsim şartları ne olursa olsun bütün kurumlarımızla faaliyetlerimizi aralıksız sürdürüyoruz. Açtığımız yeni kütüphaneler, yayımladığımız eserler, şehrimize kazandırdığımız tiyatro oyunları, kültür ve sanat insanlarımızla gerçekleştirdiğimiz seminerler, konferanslar ve kurslar hemşehrilerimizin hayatına dokunma gayretimizin somut göstergeleri.

Çünkü “okuyan ve okutan, düşünen ve düşündüren şehir” ilkesiyle hareket ediyoruz. Nerede kültür, sanat ve düşünce adına bir değer üretiliyorsa mutlaka orada olmayı görev biliyoruz. Şehrimizi sadece fiziki yatırımlarla değil; bilgiyle, sanatla ve irfanla da büyütmenin sorumluluğunu taşıyoruz.

Ramazan ayı ise bu anlayışımıza ayrı bir derinlik kazandırıyor. Paylaşmanın, dayanışmanın, sabrın ve şükürün ayı olan Ramazan; gönüller arasında köprüler kuran, sofraları bereketlendiren, kalpleri yumuşatan müstesna bir zaman dilimi. İftar sofralarında bir

araya gelen aileler, teravihlerde omuz omuza saf tutan hemşehrilerimiz ve ihtiyaç sahiplerine uzanan yardım eli bu şehrin mayasındaki kardeşlik ruhunu daha da güçlendiriyor.

Bu hislerle Şehir Kültür Sanat dergimizi 60. sayısında bir kez daha sizlerle buluşmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Kayseri'mizin değerli kültür ve fikir insanları, birbirinden kıymetli yazı, çalışma, araştırma ve incelemeleriyle dergimizin sayfalarında yer aldı.

Bu sayımıza, şehrimizde bir dönem yaşamış ve Doğu Türkistan için büyük mücadele vermiş Mehmet Cantürk'ün hayatı ile başlıyoruz. Portre bölümünde Tarihçi Dr. Recep Kanalg'a'nın kaleminden okuyacaksınız.

Her sayıda fotoğraf makinesi, kalem ve kelamı ile şehrimizi gezen, tanıtan, onun manasını ve mefhumunu yazan Dursun Çiçek hocamız bu kez de “Kırşehirli Âşık Seyfullah ve Everek Dağı” yazısı ile karşımızda. Hocamız; dağ ile gönül arasındaki bağa türküyle, bozlakla, hatıralarla ve aşk ile anlam kazandırmış.

Mustafa Erdoğan, “Kadim Dağ Erciyes ve Turizm” başlıklı yazısında hem şehrimizin değerlerinden olan Erciyes'i hem de burada yapılan turizm faaliyetleri anlatmış. İlgiyle okuyacağınızı temenni ediyorum.

Osman Gerçek yazısında 1891 yılında Kayseri'yi ziyaret eden iki Amerikalı seyyahın Anadolu ve özellikle Kayseri hakkındaki gözlemlerini aktararak o tarihteki Kayseri'nin sosyal, kültürel ve fizikî yapısını dış gözle belgelenmiş ve bugüne tarihî bir pencereden bakmamızı sağlamış.

Mehmet İpçioğlu'nun “Dersaadet'te Bir Kayseri Markası: Pastırma”, Prof. Dr. Atabey Kılıç'ın “Muhyî-yi Kayserî Ali Nisari Efendi”, Mehmet Çayırdağ'ın “Fahri Bilge ve Muallim Cevdet'in Kayseri'de Bir Hikâyesi”, Mustafa Türkmen'in “Kayseri'de Engelsiz Yaşam”, Ahmet Sivacı'nın “Mühürçülük Türkülerde Kaldı” yazıları bu sayımızı oluşturan ve ilgiyle okuyacağınız yazılar arasında.

Kitabiyat, Kayseri Sofrası ve Kültürden bölümlerimiz de her zamanki gibi şehrimizdeki etkinliklerden hemşehrilerimizi haberdar ediyor.

Mübarek Ramazan ayının şehrimize, ülkemize ve tüm İslam âlemine sağlık, huzur ve bereket getirmesi temennisiyle, bir sonraki sayıda buluşuncaya dek bol kitaplı ve dergili günler diliyorum.

Dr. Memduh Büyükkılıç

KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI

İçindekiler...

PORTRE

Yarkent'ten Kayseri'ye Doğu Türkistanlı Bir Âlim: Mehmet Cantürk

Recep Kanalga

● 6

ŞEHİR VE SEYYAH

Amerikalı İki Seyyahın 1891 Yılı Kayseri Notları

Osman Gerçek

● 12

ŞEHİR VE HATİRA

Kayseri-Belçika Hattı'nda Kayboldular

Fatma Aydın

● 18

TARİH

Seyyid-i Sırdan Programından Farklı Bir Katkı

Gürcan Senem

● 22

İNCELEME

Dersaadet'te Bir Kayseri Markası: Pastırma

Mehmet İpçioğlu

● 27

DENEME

Kırşehirli Âşık Seyfullah ve Everek Dağı

Dursun Çiçek

● 32

ŞEHİR VE EDEBİYAT

Başkâtib-Zâde Râgıb Bey Muhtasar Mecmû'asından Seçmeler

Muhyi-yi Kayserî Ali Nisâri Efendi (1641-
1698)

Atabey Kılıç

● 40

ŞEHİR VE TURİZM

Kadim Dağ Erciyes ve Turizm

Mustafa Erdoğan

● 46

KÜTÜPHANE

Kayseri Büyükşehir Belediyesi: Çocuk ve Modern Kütüphanecilik

Sena Babur Tok / Hatice Yücel

● 54

ŞEHİRİN YÜZLERİ

Fahri Bilge ve Muallim Cevdet'in Kayseri'de Bir Hikâyesi

Mehmet Çayırdağ

● 60

KAYBOLAN MESLEKLER

Mühürçülük Türkülerde Kaldı

Ahmet Sivacı

● 64

ŞEHİR VE GASTRONOMİ

Kayseri Gastronomisine Genel Bir Bakış

Salih Özgöncü

● 70

KİTAPİYAT

Mir'at-ı Kayseriyye: Kayseri Tarihi Maide Olgun

● 78

KENT KONSEYİ

Kayseri'nin Tarihi Hafızasında Bir Uyanış: Cami-i Kebir ve Kentsel Morfolojinin Yeniden Keşfi

Osman Özsoy

● 80

ENGELSİZ ŞEHİR

Kayseri'de Engelsiz Yaşam

Mustafa Türkmen

● 82

SOFRA

Düğün Çorbası

Şehir Kültür Sanat

● 88

KÜLTÜRDEN

Haberler

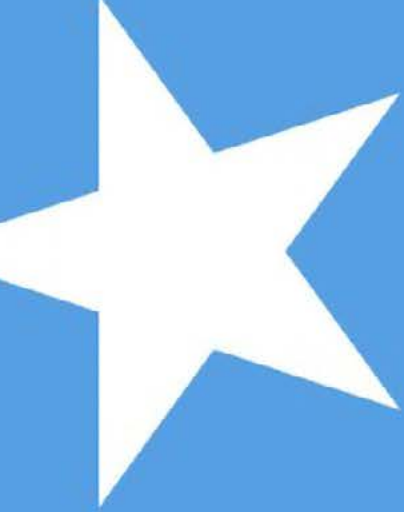
Şehir Kültür Sanat

● 90

PORTRE

YARKENT'TEN KAYSERİ'YE DOĞU TÜRKİSTANLI BİR ÂLİM: MEHMET CANTÜRK

RECEP KANALGA

Dr.

Hürriyet uğrunda ölmek mi daha önemlidir yoksa yaşamak mı? Benzer şekilde, vatan için yaşamak mı önceliklidir yoksa onun uğruna ölmek mi? Hiç şüphesiz ki kutsal değerler uğruna feda-yı can eylemek, başka şeylerle kıyaslanamayacak kadar kıymetlidir. Zira şehitlik dinimizce övülmüş ve şehitler büyük mükâfatlarla müjdelenmişlerdir. Bununla birlikte “din ü devlet, mülk ü millet” için yaşamak da kuşkusuz çok değerlidir. Çünkü din, devlet, vatan ve milletin payidar olması için bunları yaşatacak ve bunların uğruna yaşayacak insanlara da ihtiyaç vardır. Yani kimileri hürriyet,

vatan, devlet, millet, din için kanını dökme, canını verme şerefine nail olurken kimileri de bu kutsal değerleri ayakta tutma ülküsüyle hayat sürmüşlerdir.

Türk-İslâm toprakları, Mehmet Akif Ersoy’un “Şühedâ fışkıracak, toprağı sıksan şühedâ.” dediği gibidir. Ata yurdumuz olan geniş Türkistan topraklarında; adlarını, sayılarını, yerlerini bilmediğimiz nice şehitler yatmaktadır. Nice cengâverler toprağın bağrına girmiş, nice yiğitler kefensiz gömülmüşlerdir. Bununla birlikte bazı vatanperverler vardır ki vatanları için yaşamayı şeref bilmiş, yaşayarak yurtlarına hizmet yolunu tutmuşlardır. Onlar gurbeti

ŞEHİR KÜLTÜR SANAT | 2026 SAYI: 60 (OCAK-ŞUBAT-MART-NİSAN) | PORTRE | YARKENTTEN KAYSERİ'YE DOĞU TÜRKİSTANLI BİR KİŞİ: MEHMET CANTÜRK

göze almış, ata yurdundan ayrılmayı hicret bilmişlerdir. Hiç bilmedikleri yolları hürriyet uğruna aşmışlar, bilmedikleri ülkelerde vatanları için yaşamışlardır.

İşte böyle bir adanmışlığın, Doğu Türkistan Türkleri nezdinde simge isimlerinden birisidir Mehmet Cantürk. Merhum Mehmet Emin Buğra'nın ifadesi ile vatan için vatandan ayrılmıştır. Doğu Türkistan'ın hürriyeti için vatanından ayrılmış, Türkiye'yi ikinci vatanı bilmiş, Kayseri'yi yurt tutmuştur.

5 Nisan 1925 tarihinde Doğu Türkistan'ın Yarkent şehrinde dünyaya gelen Mehmet Cantürk'ün babası Kasım Efendi, annesi Fatma Hanım'dır. Aile lakapları "gökeyci"dir. Gökey, bir çeşit ekmektir. Dedesi Niyazi Efendi mesleği olarak gökey üretimi yapmıştır. Beş kardeşi olan Mehmet Cantürk, Hemra Hanım'la evlenmiş ve beş çocuk sahibi olmuştur.

İlk eğitiminden sonra dinî eğitime yönelen Mehmet Cantürk, Doğu Türkistan'daki kıymetli âlimlerden dersler almıştır. Bu âlimler arasında Kulahmet Ahun, Abdulkadir Mahdum, İbrahim Ahun, Ahmet Ahun Damolla, Abdülkadir Saidî sayılabilir. Ciddi bir dinî tahsil gören Cantürk, hocalarından Arapça, Farsça dersleri de almıştır. Eğitimini sürdürdüğü sırada dört yıl kadar müezzinlik ve imamlık yapmıştır.

Komünist Çin yönetiminin baskılarının artması sebebiyle tahsilini yaptığı Kaşgar'dan ayrılmak zorunda kalmıştır. Memleketi Yarkent'e döndükten sonra Çin yönetiminin kurduğu çalışma kamplarına gönderilmiştir. Diğer medrese öğrencileri gibi zaruri çalışmaya tabi tutulan Cantürk, üç yıl kadar ağır işlerde çalıştırılmıştır.

Mehmet Cantürk, Abdulkadir Saidî'den ders aldığı süreçte ondan dinledikleri ile Türkiye'yi tanımış, bu isimde bağımsız bir Türk ülkesi olduğunu öğrenmiştir. Saidî'nin derslerinde okudukları Mesnevi ile Mevlana hazretlerini ve Konya'yı öğrenmiş, İbrahim Hacim'in sohbetlerinde İstanbul hakkında bilgi edinmiştir.

İşte bu yıllarda arkadaşları ile Doğu Türkistan'ın kurtuluşu hakkında çözüm arayışına girmiştir. Çin yönetimine karşı ayaklanma imkânı bulduklarında nasıl davranacaklarını düşünmüştür. Lâkin o dönemde böyle bir imkân ortaya çıkmamıştır.

VATANDAN AYRILIŞ, GURBETE YOLCULUK

Türklerin ata yurdu olan Türkistan coğrafyasının doğu bölümünü oluşturan Doğu Türkistan, zaman

zaman Çin istilalarına maruz kalmıştır. Büyük Türk devletlerine ev sahipliği yapan Doğu Türkistan'da Çin işgalleri kalıcı olamamış, Türk milleti vatanına sahip çıkmıştır. Ancak yüz elli yıl önce baş gösteren Çin işgali, kesintilerle birlikte bugüne kadar gelmiştir. Doğu Türkistan Türkleri hiçbir zaman işgali kabullenmemiş ve direniş göstermişlerdir. Bu çerçevede 1933 ve 1944 yıllarında iki defa Şarkî Türkistan Cumhuriyeti kurulmuştur. Ne yazık ki 1949 yılında Çin merkezinde hâkimiyeti ele alan kızıl Çin ordusu komünist yönetimi hayata geçirirken Doğu Türkistan'da bu sefer kızıl Çin işgali başlamıştır. İnsanların temel haklarından mahrum bırakıldığı, yaşama haklarının gasp edildiği Doğu Türkistan'da silahlı direniş kadar, ülkeden ayrılıp Çin işgalini hür dünyaya duyurma girişimleri de olmuştur. Bu doğrultuda ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan Doğu Türkistanlıların bir kısmı İsa Yusuf Alptekin, Mehmet Emin Buğra, Alibek Hâkim gibi isimlerin liderliğinde 1952-1954 yıllarında Türkiye'ye göç etmişlerdir. Bu göçmenlerden sonra 1961 yılında Doğu Türkistan'dan ayrılarak Afganistan'a geçen ve ardından Türkiye'ye gelen soydaşlarımız olmuştur. 1965 ve 1967 yılında Kayseri'de iskân edilen Doğu Türkistanlıların lider isimlerinden birisi Mehmet Cantürk'tür. Cantürk, aynı zamanda göç sürecini yöneten isim olmuştur.

Mehmet Cantürk ve beraber hareket ettiği soydaşlarımızın ülkelerinden göç etme süreci Afganistan ile Çin arasında imzalanan anlaşma ile başlamıştır. 1959 yılında imzalanan anlaşmada, Afganistan kökenli olduklarını ispatlayanların bu ülkeye gidebilmelerinin yolunu açan bir madde bulunmaktadır. Bu anlaşmadan gizli bir şekilde haberdar olan Mehmet Cantürk, yakınları ile temasa geçmiştir. Gündüzleri çalışma kamplarının ağır şartlarında çalışırken gecelerini güvendiği isimlerle görüşerek geçirmiştir. Afganistan'a gidebilmek için Pekin'de bulunan büyükelçiliğe müracaat eden Doğu Türkistanlılar, Çin'in bütün engelleme çabalarına karşın gerekli izinleri almışlardır. Birkaç yüz kişiden ibaret olan göç kafilesi dört gruba ayrılmıştır. İlk kabile Mehmet Cantürk liderliğinde yola çıkmış ve 18 Haziran 1961'de Afganistan sınırını geçmiştir.

Mehmet Cantürk ve diğer göçmenlerin Afganistan'da geçirdikleri yıllar ayrı bir yazı konusu olacak özelliكتedir. Ancak yaz mevsiminde yaptıkları yolculukta, açık havada çadırsız ve örtüsüz bir

vaziyette üzerlerine biriken kar ile uyandıkları günlerde Mehmet Cantürk'ün kurtlara hitaben yaptığı konuşma kayda değerdir. Bir gece vakti bir grup kurt sürüsünün kabileye yaklaştığını görünce kimi göçmenler artık hayatlarının sonuna geldiklerini düşünmüşlerdir. Bu sırada birkaç adım öne çıkan Mehmet Cantürk kurtlara hitaben şunları söylemiştir: *"Ey kurtlar! Biz, vatan için vatanından ayrılmış bir kabileyiz. Hür dünyaya geride bıraktığımız milyonlarca kardeşimizin durumunu, onlara yapılan zulüm ve işkenceyi anlatmak için bu yola çıktık. Siz bize saldırır ve yok ederseniz, o milyonlarca Müslümana da saldırmış olursunuz. Bırakın, biz yolumuza devam edelim."* Bu konuşmadan sonra vahşi kurt sürüsü bir süre kabileyi süzdükten sonra dönüp gitmiştir.

Afganistan'da Çin'e iade edilme tehlikesi ile karşılaşan Doğu Türkistanlılar girişimlerde bulunarak hem Türkiye'deki hemşehrileri ile temasa geçmişler hem de Türkiye'nin Kabil Büyükelçiliğine müracaat etmişlerdir. Göçmenlerin durumu Türkiye'de duyulmuş, konu basın ve sivil toplum teşkilatlarınca kamuoyuna mâl olmuştur. Bu süreçte Türkçüler Derneği genel başkanı Hüseyin Nihal Atsız ve aynı derneğin Kayseri Ocak başkanı Nevzat Türkten ciddi çaba sarf etmişlerdir. Yapılan girişimlerin olumlu sonuçlanması ile Afganistan'da bulunan göçmenlerden 235'i Ekim 1965'te Kayseri'ye gelmişlerdir.

TANRI DAĞLARINDAN ERCİYES DAĞI'NA

Âlim bir din adamı olan Mehmet Cantürk, Afganistan'da iken kendisinin ve ailesinin geçimini sağlayabilmek için saat tamirciliğini öğrenmiştir. Kayseri'ye yerleştikten sonra da bir süre saat tamirciliği ile meşgul olmuştur. Hunat Camisi yakınlarında bulunan küçük bir dükkânda mesleğini icra eden Cantürk "Saatçi Hoca" diye de tanınmıştır. Tamircilik yaparak hayatını sürdüren Mehmet Cantürk bir yandan da ilmî faaliyetlere devam etmiştir. Başta Hunat Camisi, Kayseri Belediyesi Kütüphanesi olmak üzere çeşitli mekânlarda dersler vermiştir. Pek çok din adamı, öğrenci ve akademisyenin iştirak ettiği derslerde Arapça, Farsça ve Osmanlı Türkçesi öğretmiştir. 1983-1985 yılları arasında Suudi Arabistan, Cidde'de Dünya İslâm Birliğinin yayın organı olan İslâm'ın Sesi Radyosunun Türkçe yayınlar bölümünde çalışmıştır. Bu süreçte Medine'de yaşayan İslâm âlimi Seyyid Mahmut Nezîrit Tîrâzî'den dinî ilimlerde icazetname almıştır. Mehmet Cantürk'ün

ilmî yönünü bilen dostları, o Türkiye'ye döndükten sonra üniversitede görev alması için çaba sarf etmişlerdir. Prof. Dr. Naci Kınacıoğlu'nun rektörlük yaptığı Erciyes Üniversitesinde göreve başlamıştır. Üniversitenin İlahiyat Fakültesi Kütüphanesinde uzman olarak görev yapmıştır. Yaklaşık on yıl görev yaptığı üniversitede lisans ve lisansüstü öğrencileri ile akademisyenlere dersler vermiştir. Böylece tarih, edebiyat, ilahiyat gibi alanlarda onlarca kişinin yetişmesine vesile olmuştur. Bugün Kayseri'de ve

bazı başka şehirlerde bu alanlarda hizmet eden pek çok akademisyen Mehmet Cantürk'ün eğitiminden geçmiştir.

Türkiye'ye gelmesinin temel sebebi Doğu Türkistan'da yaşanan zulmü dünyaya duyurmak olan Mehmet Cantürk, Kayseri'ye yerleştikten hemen sonra faaliyetlere başlamıştır. Farklı alanlarda diaspora faaliyetleri yürüten Cantürk'ün hayata geçirdiği ilk icraatlardan biri folklor ekibi kurmak olmuştur. Cantürk'ün idaresinde faaliyete başlayan folklor ekibi, Doğu Türkistan'a özgü halk oyunlarını oynamış, türkülerini seslendirmiştir. Kayseri'de çeşitli vesilelerle gösteriler yapan ekip İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Çankırı gibi şehirlerde sahne almıştır. Doğu Türkistan'ın folklorunu tanıtmaya amacı ile hareket eden ekip 1966-1969 yılları arasında çalışmalarını yürütmüştür. Mensubu olan gençlerin pek çoğunun evlenmesi sebebiyle ekip dağılmıştır. Mehmet Cantürk'ün 1980'li yıllarda bu sefer ilk ve ortaokul öğrencilerinden oluşan folklor ekibi kurduğu görülmektedir. Çocuklardan meydana gelen ekip, Doğu Türkistanlılarca düzenlenen programlarda yer almış, millî bayram kutlamalarında sahne almıştır.

Doğu Türkistan'ın sesini Kayseri'den Türkiye'ye ve dünyaya duyurmaya çalışan Mehmet Cantürk, şehrimizin Türkiye'ye açılan kapısı olan Anadolu Fuarı'nı bir fırsat bilmiştir. Mehmet Çalık'ın belediye başkanlığı döneminde hayata geçirilen Anadolu Fuarı, 1967 yılında düzenlenmeye başlanmıştır. Yaklaşık otuz yıl her yaz açılan Anadolu Fuarı, Kayseri'nin sanayi ürünlerinin tanıtımını amaçlamıştır. Ancak fuar sadece sınavi bir içerikte kalmayarak şehrin kültür ve eğlence merkezi durumuna gelmiştir. On binlerce kişinin ziyaret ettiği fuar alanında çeşitli kurum ve kuruluşlara sergi alanları

tahsis edilmiştir. Bu alanlardan biri de şehrimizde bulunan Doğu Türkistanlılara verilmiştir. Tahsis edilen sergi alanında Doğu Türkistan'ın geleneksel kültürünü yansıtan eşya ve eserler sergilenmiştir. Ayrıca Doğu Türkistan ile ilgili resim sergileri düzenlenmiştir.

Memleketinde yaşanan Çin zulmünü duyurmak amacıyla hareket eden Mehmet Cantürk'ün öne çıkan özelliklerinden bir diğeri de cemiyetçilik yönüdür. Kayseri'ye iskân edilmelerinin akabinde yürütülen çalışmaların kurumsal bir çatı altında yürütülmesi için 1974 yılında Doğu Türkistan Göçmenleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği kurulmuştur. Derneğin 12 Eylül 1980 tarihinde yapılan askerî darbe sonucunda, ülke genelinde diğer derneklerin kapatıldığı gibi kapatılmasına kadar başkanlığını Mehmet Cantürk üstlenmiştir. 1989 yılında kurulan Doğu Türkistan Kültür ve Dayanışma Derneğinin kuruculuğunu yine Mehmet Cantürk üstlenmiş ve 1996 yılına kadar başkanlık görevini ifa etmiştir. Dernek kurulduktan sonra Mehmet Cantürk'ün liderliğinde yürütülen çalışmalar resmî yapı ile devam ettirilmiştir. Anadolu Fuarı'nda yürütülen çalışmalar devam ederken yıllar içinde Erciyes Üniversitesi, Kayseri İlim ve Kültür Derneği, Büyük Ülkü Derneği, Safa Vakfı, Türk Ocakları gibi kurum ve kuruluşlarla beraber programlar tertip etmiştir.

Dernek başkanı olduğu dönemde Gökbayrak dergisini yayın hayatına kazandırmıştır. Doğu Türkistan ile ilgili önemli bilgilerin yayımlanmasını ve kayıt altına alınmasını sağlamıştır. Çeşitli konferans, sempozyum, panel gibi çalışmalara iştirak eden Cantürk, yaptığı konuşmalarla Doğu Türkistan'ın sesi olmaya çalışmıştır. Yerel ve genel basında yazıları ile yer alan Mehmet Cantürk; Gökbayrak dergisi, Erciyes dergisi, Bizim Anadolu gazetesi gibi yayınlarda neşriyatta bulunmuştur.

Dünyanın en büyük geleneksel açık hava organizasyonlarından biri olan Erciyes Zafer Kurultayları, Mehmet Cantürk'ün Doğu Türkistan'ı tanıtmayı için büyük fırsat olmuştur. Kurultay tertip heyeti tarafından her sene davet edilen Doğu Türkistanlılar, Mehmet Cantürk'ün başkanlığında dernek olarak Erciyes Zafer Kurultayına iştirak etmişlerdir. Tekir

Yaylası'nda düzenlenen kurultaya Doğu Türkistan otağı kurarak katılan göçmenler, burada ülkelerinin içinde bulunduğu durumu on binlerce katılımcıya anlatma fırsatı bulmuşlardır. Yurt içi ve yurt dışından büyük ilgi gören kurultayda Mehmet Cantürk çok geniş bir kitleye konuşmalar yapmıştır.

Dernek başkanlığını bıraktığı 1996 yılından sonra da çalışmalarına devam eden Mehmet Cantürk, Doğu Türkistan davasının neferi olarak hizmet etmiştir. Şehir şehir dolaşarak ülkesini anlatmaya, orada yaşanan zulmü duyurmaya çalışmıştır. Başta İstanbul, Erzurum, Kahramanmaraş olmak üzere ülkemiz insanlarında Doğu Türkistan farkındalığını artırmayı amaçlamıştır. Ömrünün son demlerini yaşlılığa bağlı rahatsızlıklarla geçiren Mehmet Cantürk hem dünya gurbetini hem de dünyada geçirdiği gurbet günlerini 1 Şubat 2015'te bitirmiştir. Tabutuna ay yıldızlı Albayrak ve Gökbayrak sarılan Cantürk Kayseri'de ahiret yurduna yolcu edilmiştir.

Kayseri, tarihsel derinliği ve kültürel birikimi ile Anadolu'nun en önemli şehirlerinden biridir. Âlimleri, kahramanları, şehitleri ile Türk İslâm medeniyetinin burçları arasında yer almaktadır. Doğu Türkistan Türklerinin burada iskân edilmiş olmaları ise Kayseri'yi Türk dünyasında müstesna bir yerde konumlandırmaktadır. Bugün Kayseri, dünyadaki Doğu Türkistan diasporasının merkezlerinden biridir. Burada yaşayan Doğu Türkistanlı soydaşlarımızın faaliyetleri dünya çapında ses getirmekte, Uygurların hürriyet sedasını cihana ulaştırmaktadır. Eğer Kayseri Türkistan davasında milletlerarası öneme sahip olmuşsa bunda Mehmet Cantürk'ün büyük payı bulunmaktadır. Onun, hemşehrilerinin desteği ile giriştiği mücadele, Doğu Türkistan davasının biraz daha ivme kazanmasına sebep olmuştur. Bunun haricinde âlim kimliği ile Kayseri'de hizmet veren Mehmet Cantürk, şehrimizin ilim hayatına katkıda bulunmuştur. Pek çok akademisyenin yetişmesine vesile olan Cantürk uzman olarak üniversitede görev yapmıştır. Doğu Türkistan'ın hürriyeti uğrunda mücadele eden Mehmet Cantürk hem dava adamlığı hem de ilim adamlığı yönü ile bin yıl önce Türkistan'dan gelen alp erenlerin yirminci yüzyıla yansması gibidir. ■

ŞEHİR VE SEYYAH

Amerikalı İki Seyyahın 1891 Yılı Kayseri Notları

1800 'lü yılların sonlarına doğru iki Amerikalı gezginin bisikletle gerçekleştirdikleri dünya turu, hem akademik çevrelerde hem de genel okuyucu kitlesinde büyük ilgi uyandırıyor. Thomas Gaskell Allen ve William Lewis Sachtleben'in kaleme aldığı "Across Asia on a Bicycle / Asya'yı Bisiklet Üzerinde Geçmek" adlı eser, bu yolculuğun detaylarını ve gezginlerin Anadolu hakkında izlenimlerini aktarıyor.

İki maceracı seyyah, Washington Üniversitesinden mezun oldukları günün ertesinde New York'a doğru yola çıkıyor. 23 Haziran 1890'da Liverpool'a gitmek üzere yola koyuluyor ve üç yıldan yirmi gün eksik bir zaman diliminde "dünyanın etrafında bir kemer sarmış" olarak tekerlekleriyle New York'a ulaşıyorlar.

YOLCULUĞUN BAŞLANGICI

Liverpool'dan yola çıkan gezginler Normandiya, batı Fransa ve İtalya üzerinden Yunanistan'a kadar ulaştıktan ve 1891 kışını Atina'da geçirdikten sonra İstanbul'a varıyorlar. Kitabın Anadolu topraklarıyla ilgili bölümü asıl olarak burada başlıyor ve kitap Osmanlı İmparatorluğu, İran, Rusya ve Çin'e uzanan bir macera sunuyor. İki gezgin yanlarına aldıkları Kodak film kameralarıyla 2500'den fazla fotoğraf çekerek bu yolculuğun belgelenmesini sağlıyorlar. Bu yolculuk onlara dünya insanlarıyla birinci elden tanışma fırsatı sunuyor.

ANADOLU'YA GİRİŞ

1891 baharında İstanbul'dan Anadolu'ya doğru yola çıkan Allen ve Sachtleben, karşılaştıkları yerel halkın bisikletlerine olan tepkilerini gözlemliyorlar. "Demir at" veya "şeytanın arabası" olarak adlandırılan bisikletleri her yerde ilgi ve bazen de korku yaratıyor. Kitabın editörü Michael Perry, bu yabancı topraklarda gezginleri koruyan unsurlardan birinin onların ilginç görüntüleri ve eski kıyafetleriyle verdikleri fakir izlenimi olduğunu belirtiyor. Ancak

Anadolu'da çeteler ve sağlık sorunları gibi pek çok zorlukla da karşılaşılıyorlar.

KAYSERİ: BİR DÖNÜM NOKTASI

20 Nisan 1891'de Kırşehir'den Kayseri'ye yola çıkan gezginler burada önemli gözlemlerde bulunuyorlar. Güzergâh üzerinde seyahat eden deve kervanları, Erciyes'in eşsiz manzarası ve menkıbeleri ile birlikte, Kayseri'de yaşayan Ermenilerin ve Türklerin yaşam tarzlarıyla ilgili önemli ipuçları veriyorlar.

Gezginlerin "Across Asia on a Bicycle" adlı kitaplarında geniş yer verdikleri Kayseri'yle ilgili gözlemleri dönemin kent dokusuna, sosyal yaşamına ve halkın gündelik pratiklerine ışık tutuyor.

MODERNİTE VE SEYAHAT ANLAYIŞI

Bu yolculuk, dönemin modernite sembollerinden biri olan bisikletlerinin yanı sıra fotoğraf makinesi ve tuhaf giysileri ile gezginlerin Anadolu ve Asya'da aldığı tepkileri de gözler önüne seriyor. Allen ve Sachtleben, "hiçbir rehber veya tercümana" başvurmadıklarını yazarak yerel dili idare edecek kadar öğrendiklerini ifade ediyorlar. O dönem elit grupların yaptığı lüks seyahatlerin aksine bu iki genç seyyah doğrudan halkla etkileşimde bulunarak yolculuk ediyorlar.

Sonuç olarak Thomas Gaskell Allen ve William Lewis Sachtleben'in bisikletle yolculuklarını anlat-

tıkları "Across Asia on a Bicycle" kitabı dönemin sosyal, kültürel ve siyasi dinamiklerini anlamak için önemli bir kaynak niteliği taşıyor. Anadolu tarihine dair derinlemesine bakış açısı kazanmak isteyenler için de bir rehber sunuyor. Modernite, toplumsal algılar ve insan ilişkileri üzerine düşündüren bir çalışma olarak karşımıza çıkıyor.

Yolculuk boyunca rehber veya tercüman hizmetlerinden hiç yararlanmadıklarını, bu nedenle geçtikleri her ülkenin dilini biraz öğrenmek zorunda kaldıklarını ifade eden seyyahlar, bu konudaki bağımsızlarının kendilerine zorluklar yanında yerel halkla daha fazla tanışma ve kaynaşma imkânı sağladığını ifade ediyorlar.

1891 YILINDA KAYSERİ

Dönemin ulaşımı ve yollar hakkında önemli ayrıntılar paylaşan bisikletli gezginler, anılarında Kayseri kervan yolu ve deve kervanıyla ilgili şu anekdotu paylaşıyorlar:

"20 Nisan günü öğle saatlerinde yolumuz aniden Smyrna (İzmir) ile Kaisarieh (Kayseri) arasında uzanan geniş kervan yoluna dönüştü; bu yol, Kaisarieh şehrinin yaklaşık on mil (16 km) batısındaydı. Uzun bir deve kervanı, yolda görkemle ilerliyordu; önünde, ayakları neredeyse yere değen küçük bir eşek üzerinde deveci (deve sürücüsü) vardı. O, bilinen inatçı yaratık, yanıma gelene kadar tek bir kasını bile oynamadı; yanıma geldiğimizde ise birdenbire kendine özgü bir arka ayaklarını havaya kaldırıp (çifte) sürücüyü yere düşürdü. İlk deve, protesto edersesine bir gık sesi çıkararak yana kaymaya baş-

ladı ve bu geniş yan hareket kervanın tamamına yayılarak tüm kervanın yola yaklaşık kırk beş derece açıyla durmasına neden oldu. Anadolu'daki develer, Asya'nın diğer bölgelerindeki akrabalarının genellikle at türüne karşı duyduğu antipatiyi paylaşmaz; fakat çelik atlar, onların bile katlanamayacağı bir şeydi."

Kırşehir yolundan Kayseri istikametine gelirken gördükleri eşsiz Erciyes manzarası ve bu görkemli dağla ilgili yerel menkıbevi anlatımı da aktarıyor bisikletli gezginler:

"Yolda aniden bir dönüş, bizi Kaisarieh şehrinin 13,000 fit (3912 mt) yukarısında yükselen eski Arjish (Erciyes) Dağı'nın manzarasıyla buluşturdu; zirvesi ve omuzları karla kaplıydı. Yerel gelenek, Nuh'un gemisinin bu yüksek zirveye, yükselen selde çarptığını söyler; bu nedenle Nuh, burayı lanetlemiş ve her zaman karla kaplı kalması için dua etmiştir. İşte bu dağla bağlantılı olarak, Ararat'a tırmanma fikrini ilk kez düşündük. Burada ve orada, en belirgin zirvelerden bazılarında, tarih öncesi Hititlerin harabe gözet-

leme kuleleri olan küçük toprak yığınlarını ayırt edebiliyorduk."

Kayseri kentinin tarihî zenginliklerini ve toprağının altından adeta fişkıran kalıntı ve anıtları da hayret verici bir üslupla dile getiriyorlar:

"Kaisarieh (eski Cæsarea), on dördüncü yüzyıl Selçuklu dönemine ait kalıntılar ve anıtlarla doludur. Her gün burada ok burcu ve diğer tarihî kalıntılar ortaya çıkarılır, bunlar sokak çocukları için oyuncak olarak kullanılır."

Buharlı gemilerin yaygınlaşmasıyla kervan yollarının eski önemini kaybettiğini, fakat Kayseri çarşı ve pazarlarının aktif olduğunu kendi üsluplarıyla aktarıyorlar:

"Kıyı boyunca buharlı ulaşımın gelişmesiyle, artık eskisi gibi bir kervan merkezi değildir; fakat yine de çarşıları ya da kapalı pazarları Türkiye'nin en güzel pazarları arasında yer almaktadır ve İstanbul'dakilerden çok daha üstün bir görünüme sahiptir. Bu çarşılar, tuğla (taş) kemerlerle çevrili dar sokaklar olup her iki tarafında tezgâhlar sıralanmıştır."

O gün için belki de insanların ilk kez gördükleri bisiklete karşı ilgilerini ve taaccüplerini de şu ifadelerle notlarına eklemişler:

“Bizim hanımıza giden tek yol, bu çarşılardan birinin içinden geçiyordu -ve yine de böyle dar alanlarda ve etrafımızda toplanmış heyecanlı bir kalabalık varken, felaketin kaçınılmaz olduğunu hissediyorduk. Tek kurtuluşumuz, kalabalığın önünde kalmak ve mümkün olan en kısa sürede geçmekti. Hızla yola çıktık, yarış başladı. Beklenmedik bir şekilde, tüccarlar ve müşterileri kazanç düşüncelerinden aniden dağıldı; hemen arkamızdaki kalabalık her şeyi önüne katıp sürüklüyordu. Varillerin ve kutuların devrilmesi, teneke kutuların gürültüsü, çömlüklerin kırılması, ayaklar altına alınan serseri köpeklerin uluması, genel kargaşaya sadece katkıda bulunuyordu.”

Anadolu şehirlerinde yapacakları seyahatlerde kendilerine yardımcı olacak şahısları İstanbul'daki

Misyoner Merkezinin referansıya temin eden bisikletli gezginler, Kayseri'ye geldiklerinde de listelerinde kayıtlı şahıslarla görüşüp bilgi notlarını paylaşıyorlardı. Misyoner faaliyetleri dışında Ermeni halkın yaşamlarıyla ilgili de ayrıntılara yer veriyorlar:

“İstanbul'daki Amerikan (misyonerlerinin) Kutsal Kitap Evinden Mr. Peet'in nezaketleri sayesinde, Kaisarieh'deki misyonerlere ve Asya Türkiye'deki güzergâhımız boyunca diğer yerlerdeki misyonerlere tanıtım mektupları sağlandı; ayrıca başlangıçta Kutsal Kitap Evinde yaptığımız depozito miktarına eşit çekler de aldık. Ayrıca, bu insanların misafirperverliği ve nezaketi için çok şey borçluyduk.

Kaisarieh'deki misyonerlik çalışmalarının en dikkat çekici özelliği, Ermeni kadınlarının eğitilmesidir; bu kadınların sosyal konumu, Türk kadınlarından bile daha kötü görünmektedir. Yerli Ermenilerde ve Türklerde, dolgun etli olmak, bir kadının değerini artıran önemli bir faktördür.

Bir misyonerin eşi onlar için hem hayret hem de küçümseme nesnesidir. Sokakta yürürken, birbirlerine fısıldarlar: ‘İşte kocasının işlerini bilen bir kadın ve kendisi kadar iyi yönetebilen biri.’ Bu genellikle ‘madama satana’ ifadesiyle devam eder; bu, halk arasında ‘dişi şeytan’ anlamına gelir. Başlangıçta bu cehalet önyargısını aşmak ve kızların okulumuza (misyoner okullarına) ücretsiz gelmelerini sağlamak zordu; şimdi ise eğitim ücretlerini ödemeleri istendiğinde bile onlara yer bulmak zor.”

Kayserili Müslüman Türk kadınlarının yerel kıyafetleri ve sosyal ilişkileri konusunda da önemli ayrıntılar paylaşan seyyahlar, şehirli ve köylü kadınların sosyal yaklaşımlarıyla ilgili ipuçlarını da kayıtlarına almışlar:

“Ermeni kadınlarının kostümü genellikle parlak renkli bir kumaştan yapılmış, güzel bir şekilde süslenmiştir. Saç stili, her zaman gösterişli olup, bazen baş çevresine dizilmiş altın paralar içerir veya örgüye dizilir. Belde bir gümüş kemer sarılır ve madeni paralarla yapılmış bir kolye, onun güzel boynuna dikkat çeker. Nehir kenarında çamaşır yıkarken, sık sık bir ayak bileğini saran altın bir halhalı gösterirler.

Kostümlerinin sadeliği ve yüzlerini açmama-larıyla Türk kadınları Ermeni kadınlarına zıt bir görüntü sergiler. Bol paçalı pantolonlar, kenar-ları açık bir elbise etek ve belde ve vücutta geniş bir şal gibi kuşak, Türk iç giyim kostümünün ana özellikleridir. Sokakta, genellikle beyaz olan ama bazen kırmızı, mor veya siyah olan, baştan ayağa örtücü bir elbise olan “yaşmak” (çar) giyerler. Akşam karanlığında yolda bu kadınlardan bir grubuyla karşılaştığımızda, beyaz, uçuşan giysi-leri onlara kanatlı göksel varlıklar görünümünü veriyordu.

Türk kadınları genellikle erkeklerden korkar ve özellikle yabancılardan çekinirler. Ancak kırsal bölgelerdeki kadınlar, şehirdeki akrabala-rına göre o kadar utangaç değillerdir. Sıklıkla köylerde veya açık alanlarda gruplar halinde çalışırken onlarla karşılaşıyor ve bazen su istemek için yanlarına gidiyorduk. Eğer bir grup genç kız varsa, genellikle geri çekilip birbirlerinin arkasında saklanıyorlardı. Onlara ‘çok güzel atlarımıza’ binmelerini teklif ettiğimizde bu, arkadaşları arasında genel bir gülüşmeye ve yaşmaklarını boyun ve yüzlerine daha sıkı bir şekilde çekmelerine neden oluyordu.”

Kayseri’de bulunan yerleşim yerlerinde evlerin çatılarındaki leylek yuvalarını ve bataklıklardaki manda sürülerini de anlatılarına ekleyen seyyahlar, akarsular üzerindeki değirmenlerden de bahsediyorlar:

“İç bölgelerdeki yol manzaraları pek fazla çeşitlilik göstermez. Anadolu manzarasının en karakteristik özelliklerinden biri, Mısır’daki kış alanlarından (Afrika’dan) gelen ve köy evlerinin çatılarında yaz yuvaları yapan, binlerce grup-lar halinde gelen leyleklerdir. Bunlar, kargalar, saksaganlar ve kırlangıçlarla birlikte çiftçilerin çekirgeye karşı savaşında değerli müttefiklerdir. Bu yönde daha faydalı bir dost, siyah kanatlı pembe bir tırtıl olan ‘smarmar’dır.

Deve, eşek, at ve katırların çeşitli kervanla-rının yanı sıra, yol sık sık lastiksiz sert ahşap tekerlekleriyle çalışan öküz arabalarıyla doludur ve bu arabalar, o ilginç sığır türü olan su bufalosı (manda/camız) tarafından çekilir. Uzun boyun-ları, yukarı kalkık burunları ve domuz benzeri kıllarıyla bu hayvanlar, özellikle çamur birikin-tilerinde yuvarlandıklarında çirkin bir görünüm

sergilerler. Bazen geçtiğimiz köylerde, zemin altındaki yatay bir tekerleği döndüren küçük bir akarsu tarafından hareket eden ilkel bir un değirmeni ya da daha ilkel bir şekilde, gözleri bağlı bir eşeğin dairesel yolunda durmaksızın yürüdüğünü görebiliyorduk.”

Engelli ve hasta vatandaşların tüm gördükleri yabancıları “doktor” zannetmeleri ve onlardan medet ummalarını da ironik bir dille anlatıyorlar:

“Sokaklarda, kış yakıtı için gübre toplayan çocuklar ve yaşlı adamlarla sıkça karşılaşıyor-duk. Ve zaman zaman bir engelli ya da hasta, ‘hekim’ (doktor) diyerek bize yaklaşırdı; çünkü misyonerlerin tıbbî çalışmaları, bu saf gönüllü insanlara tüm yabancıların doktor olduğu izle-nimini vermişti. Yaklaşıp, nabzını hissetmemiz için elini uzatarak hastalıkları için bir şey yap-mamızı isterlerdi; bu hastalıkların onları hızla mezara götürdüğünü görebiliyorduk.”

Muhtemelen bir hafta kadar kaldıkları Kayse-ri’den Sivas istikametine seyahatlerine devam edi-yorlar. ■

Acı, hüsrân ve çaresizlik Kayseri-Belçika Hattı'nda Kayboldular

FATMA AYDIN

Belçika'nın önemli bir sanayi şehrinde bulunan bir kömür ocağında, yerli halktan çoğu kimse göçük tehlikesinden dolayı yerin metrelerce altına girip çalışmak istemiyorlardır. Çalışanlar ise son derece ekmeğe muhtaç insanlardır.

Söz konusu maden ocağında kömür çıkarabilmek için yeterli sayıda işçiye ihtiyaç duyulur.

Çalışma şartlarını iyileştirmesine rağmen kendi halkından yeterince istihdam sağlayamayan dönemin Belçika hükümeti çareyi İtalyanları çağırmakta bulur. İtalyan işçiler davete icabet ederler ve bin bir umutla her gün yer altına inerek Belçika halkının ihtiyaç duyduğu kömürü hayatları pahasına da olsa çıkarırlar.

Ta 1950 yılının sonuna kadar.

O yıl büyük bir göçük olur söz konusu maden ocağında. Onlarca İtalyan işçi göçük altında kalır. Ölenler, yaralananlar o kadar fazladır ki sonuçta ocak geçici olarak kapatılır. Yaralar sarıldıktan bir süre sonra yeniden açılır, açılmak zorunda kalınır ama İtalyan işçiler bir daha maden ocaklarında çalışmamak üzere çoktan ülkelerine dönmüşlerdir. Bir daha davete icabet etmezler. Göçük altında hayatlarını kaybeden işçilerin aileleri yeterli tedbiri almadığı için Bel-

çika hükümetini sorumlu tutsa da her devirde olduğu gibi olumlu bir sonuç alamazlar.

Tarih 1964'ün ilk ayları.

Belçika hükümeti bu defa kendince işsiz güçsüz, yarı aç yarı tok gördüğü, sadece kömür ocaklarında çalıştıracağı Türk işçilere kafayı takar. Belçika hükümeti sanki Türkleri ihya edecek, sanki şeker dağıtacak: "Bakın biz sizlere istihdam sağlıyoruz. Cebiniz para göreceksiniz, çok iyi hayat şartlarına sahip olacaksınız." gibi parlak sözlerle gariban Türk insanının ilgisini kendine çeker. Sonuçta dönemin Türk hükümeti ile bir anlaşma yapılır ve ülkenin farklı yerlerinden, özellikle köylerden insanlar bin bir umutla, hayalle, gurbet yolcuları olarak güle oynaya Belçika'nın yolunu tutarlar. Kayseri'den de bu anlaşma doğrultusunda insanlar çiftini çubuğunu satarak ya da çalıştığı iş yerinden ayrılarak bir hayalin peşine takılıp giderler. Öyle ki o yıllarda Kayseri'de Sümer Bez Fabrikası, Şeker Fabrikası gibi iki büyük iş yeri vardır. Ancak daha çok kazanma, daha insanca yaşama uğruna bu iş yerlerinden, ailelerini gözyaşları ile bırakıp,

kendilerini neyin beklediğini bilmedikleri, hiç görmedikleri, sadece Avrupa olarak methini duydukları gurbetin tozlu yollarına düşen insanlar hiç de öyle az değildir. Zengin olma umudu ağır basar. Oysa bilmedikleri bir şey vardır: Medeni Avrupa diye tanımlanan ülkede özellikle çalışma şartları hayal ettikleri gibi değildir.

Henüz dört yaşındaydım. Neyin ne olduğunu, evdeki hareketli konuşmaların niteliğini kavrayacak durumda değildim. Sonraları duyduğum kadarıyla köyümüz Hashancı'dan önce babamın ağabeyi, amcam Abdüsselam Ağa Belçika hükümetinin davetine icabet eder. Ailesinin gözyaşları arasında, tahta bir bavul elinde veda eder köye.

Olayın en trajik yanı bu insanların hemen hepsinin daha önceki değil kömür ocaklarında çalışmak, yanından bile geçmemiş olmalarıdır. Şimdi ise hiçbir eğitim almadan, sadece anlatılmakla, gösterilmekle yerin metrelere altına incekler, ellerinde kazmalar, küreklerle 70-80 santimetre yükseklikte tünel açacaklar, tünelin çökme riskine karşı ağaç-

larla destekleyecekler, serbest hareket edemedikleri o kör delikten içeri girip sürekli kazacaklar, çıkardıkları kömürleri birbirlerine vererek vagonlara dolduracaklardır. Canlı canlı mezara girmek. Emek, alın teri ve gözyaşı. Hepsi de helal. Ya gidip de dönmemek. Hasret. 16 Temmuz 1964 tarihinde imzalanan anlaşma ile birlikte Türk işçileri Belçika'daki kömür madenlerinde Belçikalılar, İtalyanlar ve Yunanlıların yerini aldı. Kişi başı 20.000 frank, ucuz işçilik. İhtiyaç duydukları; uygun bir madenci olmak için geçerli bir pasaport, sağlık sertifikası ve iş sözleşmesi.

Rutubet içinde çalışsan da aldırış etmezsin, ekmek parası gereklidir. Çünkü işe gittiğin her gün aileni son görüşün gibidir, bir daha dönmeme ihtimalin vardır. "İnşallah yarın görüşürüz." diye evden çıkmak her babayığidin harcı değildir. Çünkü yüzün, gözün, ciğerlerin kömüre bulanmış olsa da yaşamak zorundasındır. Çünkü aldığın maaş yaptığın işin ağırlığı yanında hafif kalır, ezilir. Yaşadığın bölgede muhtemelen maden dışında bir ekmek kapın yoktur. İşe alınmak için

çok ciddi elemeler ve kuralardan geçmen gerekir.

Çünkü iftarı da, Belçikalılar için Noel kutlamasını da yerin yüzlerce metre altında yaşarsın. Oysa önceki iş yerleri hiç de böyle değildir. Dahası buraya gelirken hiç de böyle bir işi, böyle ağır çalışma şartlarını hayal etmemişlerdir. Şeker ve Sümer Bez fabrikalarında ya da kendi çiftçilik, hayvancılık gibi iş yerlerinde olduğu gibi insanca çalışacakları, risk taşımayan işler gibi değildir burası. Sonuç; büyük bir pişmanlık, büyük bir hayal kırıklığı. Üstelik geri dönüşü olmayan, çaresizlik içinde bir pişmanlıktır bu. Kendilerine tahsis edilen tahtadan baraka evlerde 4-5 kişi kalmak zorunda bırakılmaları, tuvaletlerinin dışarıda olması, banyo olarak kullanabilecekleri küçük bir yerin bile olmaması pişmanlıklarının son noktası oluyor ve bunu da birbirlerinden saklamıyorlardı.

Ortak görüşlerini şu cümlelerle ifade ediyorlardı:

“Hiç değmedi gelmemize. Gül gibi işimizi bıraktık da geldik. Ana, baba, çoluk, yâr hasreti belli etmesek de içimizi kavurur oldu. Daha da kavuracak ileride. Biz ne bilirdik yerin altından sürüne sürüne kömür çıkarmayı. Hiç görmediğimiz, bilmediğimiz, yapmadığımız bir iş.”

Oysa son pişmanlık fayda etmiyordu ve onlar bunun bilincindeydiler. Bir memleket türküsüne için için ağlıyorlardı.

Öyle ki kendilerine bir iş elbisesi ya da tulumu gibi bir şey de verilmiyordu. Bazıları bunu sorular da aldıkları cevap kesin ve sertti:

“Türko! Çalışırsan böyle, çalışmazsan senin yerine çalışacak Türkiye’den gelen çok işçi var. İşine gelmiyorsa bırak ve muhasebeye git, ilişkini kes.” Bu söz üzerine ne yapılabildi ki? Bunun adı çaresizlikti. Binlerce kilometre uzaktan, bin bir hayalle, umutla gel ama sonu hüsrana olsun. Şu hâlde yapılacak tek şey vardı: Ekmeğin belasına sabır gösterip, bir kamyon ya da bir traktör parası kazanıp geri dönmek. Ama aldıkları para da bunun için yeterli değildi. Memlekete, ailelerine mi göndersinler, tasarruf mu yapsınlar, kendi ihtiyaçlarını mı karşılasınlar. Dayım bir kamyon parası biriktirip Türkiye’ye dönmek istiyor, bunun için de yemesinden, diğer masraflarından kısıyordu. Onun bu durumu birlikte geldikleri arkadaşları tarafından alay konusu bile ediliyordu.

Amcam Abdüsselam Ağa altı ay sonra eşini ve çocuklarını da yanına aldırarak, aile olduklarından belediyenin verdiği küçük bir eve yerleşmişlerdi. Ev derken, köydeki bizim evlerden hiç farkı yoktu. Tuvalet dışarıda, banyo yok, sobalı, ilkel bir evdi verdikleri. Onlar, dip dibe olan tek katlı evler arasında, komşuları Yunanlar ya da başka bir ülkeden insanlarla birlikte, işaret diliyle anlaşarak yaşamaya mahkûmdular. Amcam, babamı da çağırarak kafasına koymuştu. Onun da Belçika’ya gelmesi için davetiye çıkartmıştı. Sonuçta olan oldu ve oldukça sağlam bir karaktere, kişiliğe sahip olan babam, o sıralar çalıştığı Sümer Bez Fabrikasından ayrıldı. Artık babama da gurbet yolu görünmüştü.

Yıl 1964. Henüz dört yaşındayım. Hatırlayabildiğim kada-

rıyla babam üze üze, ağlata ağlata bizden ayrıldı ve kendisini neyin beklediğini bilmeden, diğerleri gibi umutla, hayallerle, arkasında gözü yaşlı bir kadın ve iki çocuk bırakarak amcamın çağrısına uydu ve gitti. Aradan ne kadar zaman geçti bilmiyorum, babam yalnız yaşamının çok zor olduğunu anlamış olmalı ki bizi de yanına aldırdı. Biz gelmeden önce babama çalıştığı yere yakın bir yerde, diğer Türk işçilerine verdikleri tahta barakalardan birini vermişlerdi. Ne zaman evi gördük, işte o zaman annemin ağladığına şahit oldum. Bizim köydeki evimiz bunun yanında saray kalırdı. Ne tuvaleti, ne banyosu, ne çağ dediğimiz kirli suyun akacağı bir delik, ne ekmek pişireceğimiz bir fırınlı soba vardı. Bu ağaçtan yapılma evler bize öylesine tuhaf gelmişti ki adeta gözlerimize inanamıyorduk. Bütün hayallerimiz bir anda yıkılmıştı.

Ah! İnsan... Zamanla neye alışmıyor ya da alışmak zorunda bırakılmıyor ki? Sonuçta çaresizlikten kabullenmiş olmalıyız ki bu ağaçtan yapılma barakada yaşamaya başladık. Her sabah beynimize bir tokmak gibi inen o çan sesleri yok mu? İşte en fazla o kahrediyordu bizi. Köyümüzde beş vakit duyduğumuz ezan sesinin yerini şimdi çirkin çan sesleri almıştı. Köy burnumuzda tütüyor, vatanımız burnumuzda tütüyor ve annem gizli gizli ağlıyordu.

Babam her sabah erkenden işe gidiyor, akşam dönüşünde ağzını bıçak açmıyordu. Yorgunluktan yemek yemekte bile zorlanıyordu. Her gün, işverenin kendisine verdiği ilkel aletlerle yerin metrelerce altına iniyor ve 1 metre çapında bir deliğe girerek sürekli çekici ya

da kazma sallıyor, oradan kömür çıkarmaya çalışıyordu. Sümer Bez Fabrikası'nda çalışırken rahattı. Bu kadar ne yorgun ne de çalışma hayatından bezmiş olurdu. Üstelik burada kendisine ay sonlarında verilen ücretten daha fazla kazanıyordu. Ama bir hayalin peşinden koşularak gelinmişti ve dönmek öyle kolay değildi. Kırşehir'den, Ankara'dan, Türkiye'nin farklı bölgelerinden komşularımız yanında el-kol işareti ile anlaşmaya çalıştığımız İtalyan, Yunan ve Faslı işçi aileleri de vardı. Faslılar hariç diğerleri ile dinlerimiz de dillerimiz de farklı olduğundan, genellikle Hashancı'dan gitmiş insanlar tercihimiz oluyordu.

Ben, küçük Fatma... Ailem beni anaokuluna yazdırdı. Kuzenlerimle ve ağabeyimle gidiyorduk. İşin garibi, Belçika'ya ekmek parası için yurdunu, yuvasını bırakıp gelmiş insanların içinde mutlu olan biri varsa o da bendim.

Küçük, sevimli bir çocuk olduğumdan herkes beni çok seviyor, komşu kızları ablalarım okula bile kucaklarına alıp götürüyorlardı. En fazla istediğim şey reçelli ekmekti. Ne zaman ağlasam isteğim hemen yerine getiriliyordu. Bu durum doğal olarak bazı çocukların beni kıskanmalarına yol açıyordu. Hatırlıyorum, o yıllarda bugün olduğu gibi mağazalar, büyük marketler yoktu. Aslında Belçika'nın bile bizim ülkemizden üstün bir ekonomik tarafı da yoktu. Üstelik Belçika halkı çalışmayı pek sevmezken, özellikle yer altında çalışmak gibi zor işlerden kaçarken biz Türkler olarak çalışmayı seven, iş ayırmayan insanlardık. Babalarımız Belçikalı işverenin her türlü bas-kalarına katlanıyorlardı. Karşı çıkana ise kapı gösteriliyordu. Pişmanlık, hayal kırıklığı öyle-

sine büyüktü ki hiç kimse bunu aile içinde konuşmıyordu. Ancak annemim o dinmeyen, babamın aile bütünlüğümüz için, hasretlik çekmememiz için kabul etmek istemediği gözyaşları her şeyi anlatıyordu. Babamın, yakın akrabalarımızın, Türk komşularımızın bütün çabalarına rağmen annem için Belçika adeta zindan olmuştu. Hayat onun için çekilmez bir hâl almıştı.

Köyümüz Hashancı'da hasta bir durumda bırakıp geldiği annesini düşünüyor, için için kahroluyordu. Bu da yetmezmiş gibi kız kardeşlerinin ölümü üzerine yetim kalmış çocuklarını sahipsiz bırakmakla kendini suçluyordu.

Bazen ağıtlar yakıyordu kendince. Evimizde bu yüzden huzur, neşe kalmamıştı. Annemin bu bulunduğu ortamı kabul edemeyişi, zaten sinirli bir yapıya sahip olan babamı bazı zamanlar öfkeliendiriyor, aralarında kavgaya çıkıyordu.

Bu durum tam bir yıl iki ay sürdü. Bu süre içinde annemi hiç kimse etkileyemedi, ikna edemedi.

Bir gün babam kararını verdi ve bizi apar topar Türkiye'ye getirdi. Komşularımızın bizi gözyaşları içinde yolcu ettiklerini hatırlıyorum. Annem son derece mutluysen babam aynı derecede kırgın ve üzgündü. Artık ne ağıt kalmıştı ne de bir söyleyip on döktüğü gözyaşı. Köyümüz Hashancı'nın adeta taşını toprağını öpecek kadar hasret içindeki annem, dünyanın en mutlu insanıydı artık.

Babam bizi bıraktıktan sonra yeniden Belçika'daki işinin başına döndü. Zaten yılda bir defa gelebiliyordu.

Bizim köydeki hayatımız babamdan uzak devam ederken

benim de arkadaşlarımdan ayrılmam zor olmuştu.

Aradan sanırım altı ay geçmişti ki çalışma şartlarının çok kötü oluşundan ve de Belçikalı işverenin çalışma şartlarını iyileştirmemesinden dolayı babam Bronşit'e yakalandı. Çalışamaz duruma geldi. Oradan ayrıldı ve bu defa Hollanda'da bulunan yakınlarımızın yanına gitti ve orada durumuna uygun bir işte çalışmaya başladı. Burası bir cam fabrikasıydı. Zaten kömür ocağında çalışan insanlarda en fazla görülen hastalıklar şunlardı: Mesleki cilt hastalıkları, mesleki astım ve kanser, aşırı gürültüden işitme kayıpları, tetanoz. Sonuçta on üç yıl yurtdışında kaldı babam. 1979 yılında malulen kesin dönüş yaptı. Burada tedavi olmaya başladı. Kanser teşhisi kondu babama. Çok sürmedi aramızdan ayrıldı. Henüz 56 yaşındaydı vefat ettiğinde. Her madenci gibi kimse bilmedi ölümünü. Kader denilip geçildi.

Oysa grizu illeti patlayabilir korkusuyla, kafayı rahatlatmak için bir sigara bile yakamadığın hâlde yaşanan göçükler, patlamalar kader midir yoksa işverenin grizu illeti patlayabilir korkusunu yaşaması mıdır.

Ve ben, babama doyamadım. Ona doya doya sarılamadım. Kömür kokulu saçlarını koklayamadım. Yerin yüzlerce metre altında, küçücük deliklerden Belçika halkı için kömür çıkaran, nasırdan patlamış kömür karası ellerini doyaya ne öğedim ne yüzüme yaslayabildim.

Şimdi, Avrupa'da kömür ocaklarında çalışan Türk işçileri denince aklıma Kayseri-Belçika Hattı'nda kaybolmuş babam ve Kayserili maden işçileri geliyor. ■

Seyyid-i Sırdan Programından Farklı Bir Katkı

GÜRCAN SENEM

Seyyid Burhânüddîn Hüseyin Muhakkık-ı Tirmizî (Ö. 639/1241)

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin Şeyhi.

Bu ifade Türkiye Diyanet Vakfı'nın İslam Ansiklopedisi'nde başlık olarak yer almaktadır. Devamında ise "H. 561 (M. 1166) veya H. 565 (M. 1169) yılında Tirmiz'de doğdu. Seyyid Kâsım Tirmizî'nin torunu, Seyyid Hasan Tirmizî'nin oğludur (Sahih Ahmed Dede, s. 123). Soyu Hz. Hüseyin'e dayandığından "Seyyid" ve "Hüseyinî" nisbelerinin yanı sıra kalplerdeki sırları bilmesi veya Şems-i Tebrîzî'nin Konya'ya gelişini Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'ye önceden haber vermesi dolayısıyla "seyyid-i sırdân", Mevlânâ tarafından anıldığı üzere "Burhâneddin, burhân-ı dîn, burhân" ve tahkik ehli bir sûfî olduğunu belirten "muhakkık" lakaplarıyla tanınır. Tirmiz'de ilim tahsilinden sonra H. 605'te (M. 1208) Belh'e giderek Mevlânâ'nın babası Sultanülulemâ Bahâeddin

Veled'e intisap etti. Kırk gün sohbetinde bulunup icâzet almasının ardından Tirmiz'e döndü. Ertesi yıl tekrar Belh'e gelip burada iki üç yıl kadar kaldı. Bu dönemde henüz çocuk yaşlardaki Mevlânâ'nın atabegliğini üstlendi. Bahâeddin Veled'in ailesiyle birlikte Belh'ten hicret etmesi üzerine Tirmiz'e yerleşti (H. 616 / M. 1219). Mevlevî kaynaklarında onun bu tarihten itibaren sürekli cezbe ve sekr hâlinde yaşadığı, inzivaya çekildiği, sekr hâlinde sahva geçip sekiz yıl kadar öğretim ve irşad faaliyetinde bulunduğu, daha sonra Anadolu'ya gittiği kaydedilmektedir..."

Seyyid Burhaneddin Muhakkk-ı Tirmizi, Kayseri'nin Türkler tarafından fethedilerek İslam coğrafyası hâline dönüştürüldüğü günden bugüne kadar geçen zaman içerisinde şehrin gördüğü en önemli din âlimi olarak kabul edilmektedir. Tarih boyunca gerek yaşadığı dönemde gerekse çağlar boyunca büyük bir saygı görmüştür. Ancak sadece şehrimizi ve ülkemizi değil, tüm dünyayı saran dijital yozlaşma, ahlak kuralları ile inançları hedef alan ve bunun için teknolojinin tüm imkânlarını kullanarak yapılan direkt ve subliminal saldırılar, millî ve manevî değerlerimize olması gereken hassasiyetimizi maalesef yaralamayı başarmıştır. Bu konu; uzun uzun tartışılması gereken, durum tespiti yapılarak acil eylem planları hazırlanıp bir an önce uygulamaya geçilmesi elzem bir durumdur. Ancak fazla dağılmadan konumuza tekrar dönelim. 20. yüzyılın son çeyreğinde bile şehrimizde evlilikler, sünnet düğünleri, adaklar, dinî günler ve yeni başlangıçlarda, ayrıca yıl içerisinde bir gerekçe olmadan da vatandaşlar Seyyid Burhaneddin Hazretleri'ne ait türbeyi ziyaret ederdi. Bugün ise geline nokta şehrimizde hazretin bilinirliği maalesef çok sınırlı bir hâl almıştır.

Bu durum, şehrine sevdalı insanlar tarafından artık yüksek sesle dile getirilmeye başlanmıştır. Bu amaçla Birlik Vakfı, 2025 yılı içerisinde geniş kapsamlı bir program organize etmiştir. "Seyyid-i Sırdan" başlığı ile düzenlenen programa başta Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Kayseri Valiliği, Erciyes Üniversitesi ve Melikgazi Belediyesi olmak üzere hazretle ilgili dernek ve vakıflar ile kurum ve kuruluşlar da destek vermiştir.

Programa çok değerli bilim insanları panelist olarak katılmış ve izleyicileri hazret hakkında detaylı olarak bilgilendirmişlerdir. Ancak yazımızın amacı

Vefatının 781. yıl dönümü münasebetiyle 04-05 Aralık tarihlerinde "Seyyid-i Sırdan" temasıyla gerçekleştirilecek olan Seyyid Burhaneddin-i Veli Hazretleri Anma Programı'na teşriflerinizden onur duyarız.

Gökmen ÇİÇEK | Dr. Memduh BÜYÜKKILIÇ | Bilal Habes BULLUT
Kayseri Veli | Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı | Birlik Vakfı Kayseri Şube Başkanı

04 ARALIK 2025 PERŞEMBE | 13.30 | MELİKGAZİ BELEDİYESİ TİYATRO SALONU

LCV İÇİN: 0(352) 280 18 14 / 0(352) 280 18 27 [03 ARALIK ÇARŞAMBA SAAT: 15.00'a kadar]

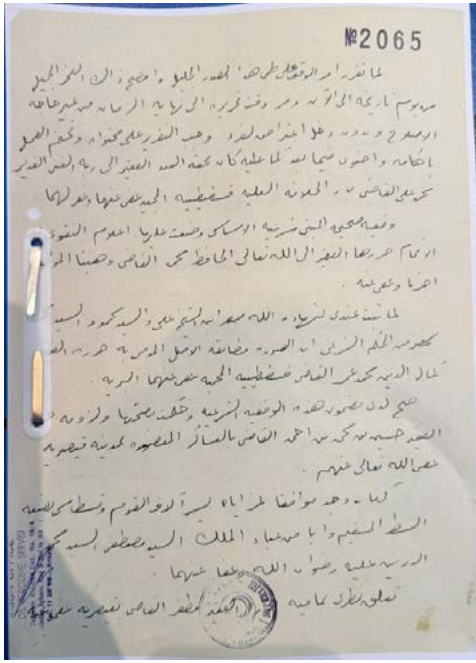
SEYYİD-İ SIRDAN

↑ Program davetiyesi

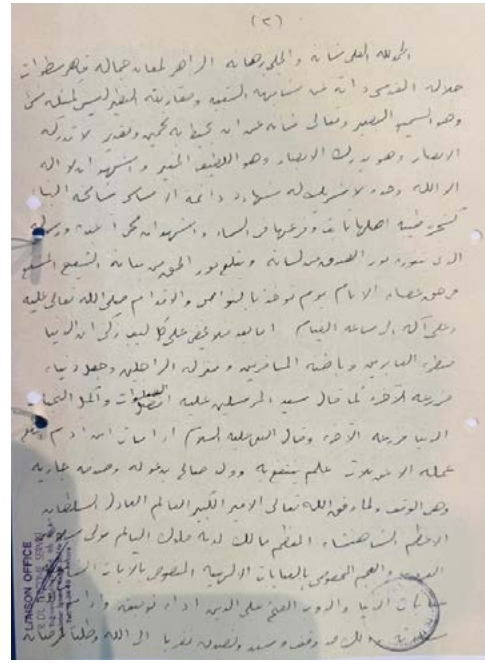
ne Seyyid Burhaneddin Hazretleri'nin tanınırlığının artırılması ne de düzenlenen programın tanıtılmasıdır.

Programdan yaklaşık bir ay önce İncesu Belediye Başkanı Sayın Mustafa İlmek'le yürütmekte olduğumuz "İncesu Kent Müzesi" çalışması için İncesu'ya gittiğimizde bize Seyyid Burhaneddin ve Mevlana Celaleddin-i Rumi Hazretleri'nin şahitliği ile ilgili bir belgeden bahsetti. Belgenin ve çevirisinin fotokopisinin kendilerinde bulunduğunu belirtti. Aslında bu belge bilim camiası tarafından bilinen, makale olarak yayımlanmış ve ele alınmış bir belge. Kızılköşk civarındaki tarlaların ne şekilde sulanacağını da içeriyor. Doç. Dr. Refet Yinanç; "Mevlana'nın Şahitlik Ettiği Selçuklu Sultanı II. Gıyaseddin Keyhüsrev Vakfiyesi" adıyla yayımladığı makalesinde belgenin orijinalini ve çevirilerin tamamını paylaşmamış, okuduklarından anladıklarını kısa kısa çevirilere gönderme yaparak makaleyi oluşturmuştur.

Seyyid-i Sırdan programının ikinci günü İncesu Belediye Başkanı Sayın Mustafa İlmek orijinal belgenin ve belgeye ait 1968 yılı çevirilerinin görsellerini bize ulaştırmıştır. Çeviriyi hızla incelediğimizde mevcut kabul gören bazı bilgilerde farklılıkların bulunduğunu hemen anladık. İlk tespitimiz, Doç. Dr. Refet Yinanç'ın makalesinde kullanılan "Seyyid Burhaneddin" ifadesinin orijinal belgede "Mevlana Bur-

↑ Orjinal Metin 1. Sayfa

↑ Orjinal Metin 2. Sayfa

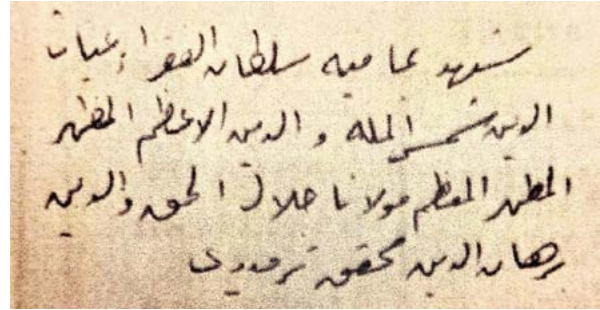
haneddin..." olarak kullanıldığı oldu. İkinci husus ise Seyyid Burhaneddin Hazretleri'nin ölüm tarihi konusu oldu. Diyanet Vakfı Ansiklopedisi'nde ölüm tarihi 1241 olarak yer almaktadır ancak birçok kaynak ölüm tarihini 1244 olarak kabul etmektedir. Çok az kaynakta da 1247 yılında vefat ettiği belirtilmiştir. Bu belgede ise şahitlik tarihini "644 (Hicri) yılının Cemaziyülahir ayının ortası" olarak ifade etmiştir. Yani şahitliğin 1246 yılında gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Ölüm tarihi ile ilgili çelişkili bu durumu Doç. Dr. Refet Yinanç da makalesinde dile getirmiştir. Yukarıda "Mevlana Burhaneddin..." ifadesinin orijinal çevirisinde kullanıldığını belirtmiştik. Bu çeviride ilk iki şahit aşağıdaki şekilde zikredilmektedir:

"Mevlana Celaleddin el-Rumi muhakkıkların ve hak ehlinin sultanı."

"Mevlana Burhaneddin fakirlerin yardımcısı, din ve milletin güneşi."

Eski Türkçe ve Arapça bilen hocalarımızla yaptığımız değerlendirmede bu çevirilerin de teyide muhtaç olduğuna karar verdik. Bu sebeple ne demek istediğimizin anlaşılması için Seyyid Burhaneddin Hazretleri'nin adının geçtiği bölümün orijinalini, Latin harflerine çevrililişini ve günümüz Türkçesine çevirisini paylaşıyorum. Mevlana Burhaneddin'in

ardından sıralanan sıfatların değerinin yapılacak çalışmalarla tek tek ele alınması gerektiğini de belirtmek isterim.

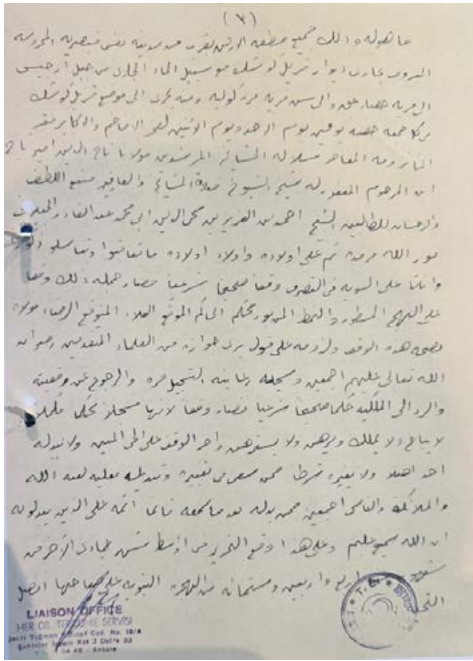
Mevlana Burhaneddin isminin ve sıfatlarının geçtiği bölüm

Çeviri Alternatifi 1

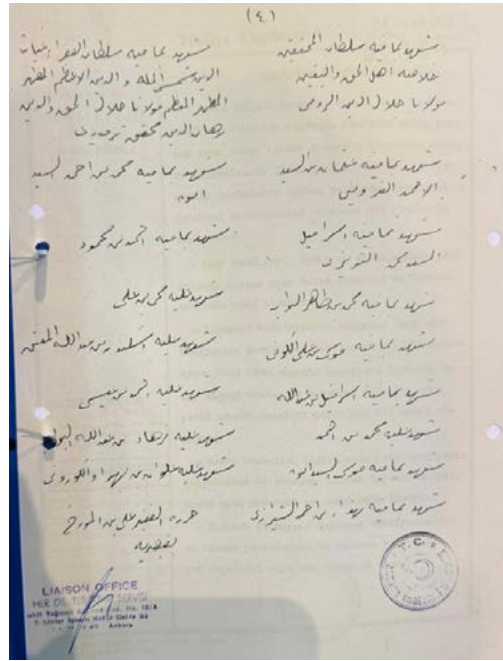
Şehide bimâ fîhi sultânü'l-fukarâ Gıyâs
ed-dîn şemsü'l-millet ve'd-dîn el-a'zamü'l-mazharu
el-mutahharu'l-mu'azzam Mevlânâ Celâlû'l-Hak
ve'd-dîn

Bürhânü'd-dîn Muhakkık-ı Tirmîzî

Şahitlik eder, fakirlerin sultanı, dinin (yayılmasına) yardımcısı, **milletin** ve dinin güneşi, mazhar olanların (ulaşanların) büyüğü, ulu mübarek (temiz),

↑ Orijinal Metin 3. Sayfa

↑ Orijinal Metin 4. Sayfa

Hakk'ın ve dinin celali (azametlisi, büyüğü), tahkik eden (gerçeği araştıran) Tirmizli Burhaneddin (dinin delili)

Çeviri Alternatifi 2

Recep Kanalgı Kaytam:

Şehide bimâ fîhi sultânü'l-fukarâ Gıyâs
ed-dîn şemsullah ve'd-dîn el-a'zamü'l-mazharu
el-mutahharu'l-mu'azzam Mevlânâ Celâlü'l-Hak
ve'd-dîn

Bürhânü'd-dîn Muhakkık-ı Tirmîzî

Şahitlik eder, fakirlerin sultanı, dinin (yayılma-
sına) yardımcısı, **Allah'ın** ve dinin güneşi, mazhar
olanların (ulaşanların) büyüğü, ulu mübarek (temiz),
Hakk'ın ve dinin celali (azametlisi, büyüğü), tahkik
eden (gerçeği araştıran) Tirmizli Burhaneddin (dinin
delili)

Görüldüğü gibi şehir tarihi için çok önemli olan
bu belgenin uzmanları tarafından tekrar çok dik-
katlı bir şekilde ele alınması, aslına sadık kalarak
hem Latin harflerine hem de günümüz Türkçesine
birebir çevirisinin yapılması gerekmektedir. Çünkü
yukarıda olduğu gibi çok kısa bir bölümün okunu-
şunda bile fikir ayrılıkları görülebilmektedir. Belki
uzmanlar içerisinde bu kısa metni daha farklı oku-
yacak olanlar da çıkacaktır. Bu sebeple birebir çeviri

çalışmalarının ardından belgenin yorumlanması ile
ilgili çalışmalara başlanmalıdır. Buradan orijinal
belge ile 24 Ocak 1968 yılında Ankara 11. Noteri'nde
onaylanan ve LIAISON OFFICE Her Dil Tercüme Ser-
visi tarafından tercüme edilen sayfaları siz değerli
okurlarla paylaşıyorum. Eminim dikkatli gözler çok
önemli bilgiler yakalayacaktır. Tekrar altını çizmek
istiyorum. Uzmanlardan beklentimiz, tartışmaya
gerek bırakmayacak bir biçimde, çevirilerinin hem
Latin harfleriyle o dönem Türkçesine hem de günü-
müz Türkçesine çevrilerek yorum yapılmadan birebir
yayımlanmasıdır.

24 Ocak 1968 yılında Ankara 11. Noteri'nde
onaylanan ve LIAISON OFFICE Her Dil Tercüme
Servisi tarafından tercüme edilen sayfaları ise harf
ve noktama işaretleri değiştirilmeden tekrar yazı-
larak olduğu gibi aşağıda paylaşılmıştır. Çeviri beş
sayfa tutmuştur.

24 Ocak 1968

Arapçadan Tercüme Edilmiştir.

1. Sayfa

- Vakıf işinin tekarrür etmesi üzerine işbu vakfi-
yenin kaleme alındığı tarihten sonra geçecek uzun
zaman içinde kimsenin itirazına sebep ve müdahale-
sine lüzum görülmeyeceği, ihtiva ettiği hükümlerin

ayenen tatbikine geçileceğini İstanbul kadılarından Muhammed Ali iftiharla beyan eder.

- İşbu vakfiyeyi, sahih ve şer'i esaslar dahilinde kaleme alan Hafız Mıhammed'in arzusu, sevabına nail olmaktadır.

- İstanbul kadılarından Muhammed Ömer oğlu Kemaleddin tarafından yazılan vakfiyenin aslına uygun olan işbu suretin doğruluğu Şeyh Ali ve Bay Mahmud El-Seyyid Muhammed oğlu Sefer'in yemin ederek tanıklık yapmaları ile sabit olmuştur.

- Şer'i hükümleri ihtiva eden işbu vakfiyenin doğruluğu ve lüzumuna inanan Kayseri'de Kadı Ahmed oğlu Muhammed ve bunun oğlu Hüseyin.

- Mustafa El-Seyyid Muhammed vakfiyenin doğru olarak yazıldığına ve aslında vakfın birçok faydaları olduğuna tanıklık eder.

2. Sayfa

- Vakfiyenin yazılması sırasında hazır bulunan Kayseri'de Kadı Muzaffer.

Sanı Yüce, delilleri bariz, güzelliği nurla parlayan, kutsi sıfatları haiz, eşi emsali olmayan, her şeyi duyan ve bilen, tahmin ve takdir olunmayan, gözle görülmediği hâlde o her şeyi gören, Allaha hamdolsun, Allahın bir olduğuna, şeriki bulunmadığına, kökleri yerde dalları göklere uzanmış iyi bir ağaç misali şahadet eder, Hazreti Muhammed'in kulu ve elçisi olduğuna, dilinde doğru sözlü, olduğuna parmaklarında hak nurunun parlamış olduğuna, ahiret günü günahkârlara şefaate edeceğine de şahadet ederim. Allahın salat ve selamı kıyamet gününe kadar üzerinde olsun.

Dünyanın gelip geçenler için bir temaşa diyarı, konukların barınacağı bir yer, Hazret Peygamberin dediği gibi, dünya ahiretin tarlası olduğunu aklı başında herkes bilmektedir.

Peygamber Muhammed Aleyhisselam dedi ki:

Adem oğlu öldükten sonra bütün imkanlarından mahrum kalır, yalnız üç şey kendisine yararlı olur. Bunlardan biri faydalanılan ilmi, kendisine hayır dua eden iyi bir evlat ve cari sadakası ki bu da vakıftır.

3. Sayfa

Büyük Emir, adil sultan ve Allahın inayetine mazhar olmuş şahların şahı Arap ve Acem sultanlarının sultanı Mevlana Muhammed Abdulkadir El-Ceylani babası, Şeyh Muhiddin'in oğlu Abdülaziz oğlu Ahmed oğlu Emir Tac oğlu Taceddin tarafından, Allahın büyük lütfuna mazhar olması ve Allah rızası için, Kayseri yakınında Duvarı Kızıl Köşk

adiyla maruf bütün arazisini, Erciyes dağından akış Hisarcık köyü ve buradan da Kara Gök köyünden geçip Kızıl Köşk mevkiine gelen su bendini her Cuma gününde pazar ve pazartesi günlerine ait hisseleri olmak üzere Mıhammed Abdulkadir El-Ceylani'ye vakfedilmiştir.

Bu zatın vefatında çocuklarına ve torunlarına sülalesine şamil kız erkek tefrik edilmeksizin tasarruf hakkı tanınmıştır.

İşbu vakfın sahih ve şer'an tesisine alimlerce cevaz verildiğinden tescili mer'i usul ve esaslar dahilinde yapılmıştır.

Mülkiyete çevrilmesi hükmen ve şer'an mümkün görülmektedir. Bu şekilde tescili yapıldığına göre satışı, temliki, rehin edilmesi veya rehin alınmasına imkan yoktur.

4. Sayfa

Bu şartları hiç kimse değiştiremeyecektir. Değiştirmeye teşebbüs edenler, Allahın, Meleklerin ve İnsanların lanetine uğrasın. Şartlara riayetsizlik gösteren veya değiştirenlerin günahları kendilerine aittir.

İşbu vakfiye Hicri altı yüz kırk dört yılının Cema-züylahir ayı ortalarında yazılmıştır.

Muhteviyatının doğru olduğuna şahadet eden zevat:

- Mevlana Celaleddin Elrumi muhakkıkların ve hak ehlinin sultanı.

- Mevlana Burhaneddin fakirlerin yardımcısı, din ve milletin güneşi.

- Ahmed Alkazvini oğlu Osman.

- Ahmed Elseyyid Ebu oğlu Muhammed.

- Muhammed Eltebrizi oğlu İsrail.

- Mahmud oğlu Ahmed.

- Tahir Elbevab oğlu Muhammed.

- Ali oğlu Muhi.

- Ali Elküfi oğlu Musa.

- Abdullah Elmuhi oğlu İskender.

5. Sayfa

- Abdullah oğlu İsrail.

- İsa Oğlu Ahmed.

- Ahmed Oğlu Muhammed.

- Abdullah Elbevab oğlu Ferhad.

- Elseyyid Ebuve oğlu Musa

- Behravulkuruni oğlu Alvan

- Ahmed Şirazi oğlu Behzad

Yazan: Müverrih oğlu Ali Kayseri'de

Dersaadet'te Bir Kayseri Markası: Pastırma

Osmanlı İstanbul'unda Bir Kalite, Narh ve İhtisaslaşma Analizi

MEHMET İPÇİOĞLU

Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi
Öğretim Üyesi

ÖZ

Bu çalışma, XVIII. yüzyıl Osmanlı İstanbul'unda Kayseri pastırmasının iktisadî ve sembolik konumunu incelemektedir. Osmanlı şehir ekonomisinde belirli ürünlerin menşe merkezleriyle özdeşleşmesi; yalnızca üretim miktarıyla değil; kalite algısı, narh politikaları ve lonca denetimleriyle şekillenen çok katmanlı bir süreçtir. Bu bağlamda Kayseri pastırması Dersaadet piyasasında yüksek fiyatla işlem gören, güvenilirliği resmî belgelerle teyit edilen ve marka değeri koruma altına alınmış bir gıda ürünü olarak öne çıkmaktadır. İstanbul Mahkemesi 24 Numaralı Şer'iyeye Sicili'nde yer alan H. 1139 tarihli narh kayıtları, Kayseri pastırmasının diğer yerli ve taşra menşeli pastırma türlerine kıyasla en yüksek narhla satıldığını ortaya koymaktadır. Aynı sicilde yer alan sucukçu ve pastırmacı esnafına dair nizamnâmeler ise kalitesiz ve sahte ürünlerin “Kayseri pastırması” adıyla piyasaya sürülmesini engellemeye yönelik sıkı bir denetim tutumunu yansıtmaktadır. Ayrıca Kayseri'de ayan sermayesinin pastırmacılık faaliyetlerine doğrudan dâhil olması, bu ürünün taşra ölçeğinde ihtisaslaşmış bir ticari meta hâline geldiğini göstermektedir. Evliya Çelebi'nin Seyahatnâme'sindeki tasvirler de Kayseri pastırmasının erken modern dönemde sahip olduğu itibarı desteklemektedir. Çalışma, Kayseri pastırmasını Osmanlı iktisadî düzeninde erken bir “markalaşma” ve “coğrafi işaret” pratiği olarak değerlendirmektedir.

ANAHTAR KELİMELER

Osmanlı İktisat Tarihi, Kayseri Pastırması, Narh Sistemi, Lonca Teşkilatı, İstanbul Şer'iyye Sicilleri, Kayseri Şer'iyye Sicilleri

Osmanlı şehir ekonomisinde belirli ürünlerin menşe merkezleriyle özdeşleşmesi, yalnızca üretim miktarıyla açıklanamayacak çok katmanlı bir sürecin sonucudur. Bu süreç; kalite algısının oluşumu, devletin narh politikaları, lonca teşkilatlarının denetim mekanizmaları ve merkez-taşra arasındaki iktisadî ilişkilerle yakından bağlantılıdır. Bu bağlamda Kayseri pastırması erken modern dönemde taşra menşeli bir gıda ürünü olarak İstanbul piyasasında kalite standardını belirleyen ve yüksek itibara sahip markalaşmış bir meta olarak öne çıkmaktadır. İstanbul Mahkemesi narh defterlerinde Kayseri pastırmasının diğer pastırma türlerine kıyasla daha yüksek fiyatla tescil edilmesi, bu ürünün kalite algısının resmî olarak da kabul edildiğini göstermektedir. Ayrıca lonca nizamnâmelerinde pastırma ve sucuk üretimine dair getirilen sıkı düzenlemeler, Kayseri menşeli ürünlerin “kalb” ve “redî” mallardan ayırt edilerek korunmasını amaçlamıştır. Bu durum Kayseri pastırmasının Dersaadet'te tüketilen bir gıda maddesi olarak güvenilirlik, denetim ve itibarla örülü bir iktisadî kimlik kazandığını ortaya koymaktadır. Böylece Kayseri pastırması taşranın merkeze sunduğu en seçkin gastronomik ve ticari temsillerden biri hâline gelmiştir.

KAYSERİ PASTIRMASININ İSTANBUL PİYASASINDAKİ KONUMU

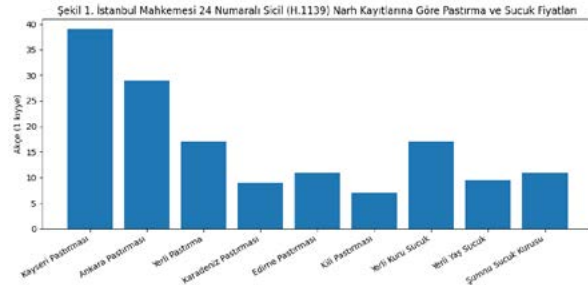
18. yüzyıl İstanbul narh defterleri, pastırma ve sucuk gibi et ürünlerinin menşesine göre farklı fiyatlandırıldığını açık biçimde göstermektedir. H. 1139 tarihli narh kaydına göre Kayseri pastırması, 1 kıyyesi 38-40 akçe arasında satılan en yüksek fiyatlı pastırma türüdür.¹ Bu durum, Kayseri pastırmasının hem kalite hem de güvenilirlik bakımından İstanbul tüketicisi nezdinde ayrıcalıklı bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Aşağıda yer alan grafik, İstanbul Mahkemesi 24 Numaralı Sicil'de kayıtlı narh verilerinin karşılaştırmalı bir özetini sunmaktadır.

(7 Rebî'ilevvel 1139/1726-27)

Ürün Türü	Menşei	Miktar	Alış Fiyatı (akçe)	Satış Fiyatı (akçe)
Pastırma	Kayseri	1 kıyye	38	40
Pastırma	Karadeniz	1 kıyye	8	10
Pastırma	Kili	1 kıyye	6	8
Pastırma	Yerli (İstanbul)	1 kıyye	16	18
Pastırma	Ankara	1 kıyye	28	30
Pastırma	Edirne	1 kıyye	10	12
Sucuk (kuru)	Yerli	1 kıyye	16	18
Sucuk (kuru)	Şumnu	1 kıyye	10	12
Sucuk (yaş)	Yerli	1 kıyye	9	10

Tablo 1: İstanbul'da Pastırma ve Sucuklara Verilen Narh

Şekil 1: İstanbul Mahkemesi 24 Numaralı Sicil (H. 1139) Narh Kayıtlarına Göre Pastırma ve Sucuk Fiyatları (Akçe/Kıyye) Kaynak: İstanbul Mahkemesi 24 Numaralı Şer'iyye Sicili, c. 21, s. 282.

Grafik açıkça göstermektedir ki Kayseri pastırması, Ankara pastırması da dâhil olmak üzere diğer tüm yerli ve taşra menşeli ürünlerin üzerinde fiyatlandırılmıştır. Bu fiyat farkı, Kayseri pastırmasının “lüks tüketim” kategorisinde algılandığını düşündürmektedir.

LONCA NİZAMI VE KALİTE DENETİMİ: İSTANBUL VE GALATA SUCUKÇULARI

Kayseri pastırmasının marka değerini koruyan en önemli unsurlardan biri, İstanbul'daki sıkı lonca ve kalite denetim mekanizmalarıdır. İstan-

¹ İstanbul Mahkemesi 24 Numaralı Şer'iyye Sicili, c. 21, s. 282.

bul Mahkemesi 24 Numaralı Sicil’de yer alan ve İstanbul ile Galata’daki sucukçuların isimlerini ve meslekî yükümlülüklerini ayrıntılı biçimde kaydeden hüküm, bu denetim sistemini açıkça ortaya koymaktadır.²

Söz konusu belgede, sucukçuların bayat et kulanmaları, taşradan gelen kalitesiz pastırmaları “Kayseri pastırması” adıyla satmaları kesin biçimde yasaklanmış; yalnızca “tâze, semiz ve a’lâ lahm-ı bakar”dan, uygun baharat ve terbiye usulüyle üretim yapılması emredilmiştir.³ Ayrıca lonca mensupları birbirlerine kefil kılınmış, kethüdâ ise tüm taifenin kalite sorumluluğunu üstlenmiştir.

Bu kayıt, Kayseri pastırmasının yalnızca üretildiği yerde değil tüketildiği merkez olan İstanbul’da da aktif biçimde korunan bir marka değeri taşıdığını göstermektedir.

KAYSERİ’DE İHTİSASLAŞMIŞ TİCARET VE AYAN SERMAYESİ

Kayseri’de pastırmacılık faaliyetinin arkasında güçlü bir kentsel örgütlenme ve sermaye birikimi bulunmaktadır. Ömer Faruk Çakır’ın çalışmasında belirtildiği üzere 18. yüzyıl Kayseri’sinde Pastırma Pazarı; At Pazarı, Odun Pazarı ve Un Pazarı gibi ihtisaslaşmış ticaret alanlarıyla birlikte gelişmiş bir kent ekonomisinin göstergesidir.⁴

Nejla Doğan’ın tespitlerine göre, Güpgüpzadeler gibi ayan aileleri Pastırmacı Pazarı’nda tam veya hisseli dükkânlara sahip olarak bu sektörü doğrudan kontrol etmişlerdir.⁵ Bu durum pastırmanın yalnızca bir gıda ürünü değil aynı zamanda ayanlar için stratejik bir sermaye unsuru olduğunu ortaya koymaktadır.

SEYYAH GÖZÜYLE KAYSERİ PASTIRMASI

Evliya Çelebi’nin Seyahatnâme’sinde Kayseri pastırması, “lahm-ı kadîd” olarak anılmakta ve kimyonlu, baharlı sığır pastırması şeklinde övgüyle

tasvir edilmektedir.⁶ Evliya’ya göre bu ürün, padişahlara ve devlet ricâline gönderilen seçkin hediyeler arasında yer almaktadır. Sümeyye İclal Özmen’in değerlendirmesi, bu anlatıların dönemin diğer ekonomik verileriyle örtüştüğünü göstermektedir.⁷

Bununla birlikte, her dönemde huzur ve istikrarın devam etmediği, özellikle salgın hastalıkların toplumsal ve iktisadî hayat üzerinde ciddi etkiler meydana getirdiği anlaşılmaktadır. Nitekim bazı dönemlerde salgın hastalıklar sebebiyle hayvan kesiminin devlet tarafından yasaklandığı, bu durumun ise Kayseri’de önemli bir geçim kaynağı olan pastırma imalatına ciddi zararlar verdiği arşiv belgelerinden açıkça görülmektedir.

Bu bağlamda incelenen belgede; Kayseri’de kolera hastalığının hüküm sürdüğü bir dönemde, yürürlükte olan yasağa rağmen hayvan keserek pastırma imal eden bazı etlikçi esnafının açık kanun maddesine dayanılarak cezalandırıldıkları, söz konusu esnafın cezaya karşı istinaftalebinde bulundukları, ancak bu müracaatın hukuken lüzumsuz görüldüğü ifade edilmektedir. Belge, salgın dönemlerinde devletin kamu sağlığını korumaya yönelik sert tedbirler aldığını ve bu tedbirlerin yerel üretim faaliyetlerini doğrudan etkilediğini göstermesi bakımından önemlidir.⁸

Bazı arşiv belgeleri Kayseri’de imal edilen pastırmanın yalnızca iç piyasaya yönelik bir gıda ürünü olmadığını, aynı zamanda Balkan coğrafyasına uzanan bir dış ticaret malı olarak dolaşıma girdiğini açık biçimde ortaya koymaktadır. Örneğin, *Hari-ciye Nezareti, Sofya Sefareti Evrakına dair bir belgede, İstani Angili adlı bir şahsın Kayseri’den sipariş ettiği pastırmaların Bulgar Gümrüğü tarafından alıcısına iade edildiği, bu iadenin gerçekleşebilmesi için Filibe Şehbenderliği tarafından talep edilen sıhhiye şahadetnamesinin Sofya Sefareti aracılığıyla teslim edildiği ifade edilmektedir.*⁹ Bu durum, Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde gıda ürünlerinin ihracatında sağlık kontrollerinin önemsendiğini, diplomatik temsilciliklerin ise ticaretin devamlılığını

² İstanbul Mahkemesi 24 Numaralı Şer’iyye Sicili, c. 21, s. 312, Hüküm No: 230.

³ Aynı yer.

⁴ Çakır, Ö. F. (2015). *Sivil Toplum Bağlamında Osmanlı Kent Yapısı: Kayseri Örneği* [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı.

⁵ Doğan, N. (2020). 18. Yüzyılda Merkez-Taşra İlişkileri Çerçevesinde Kayseri Ayanları [Doktora Tezi, Karabük Üniversitesi]. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı.

⁶ Evliya Çelebi. *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi* 3. Cilt. ed. Yücel Dağlı - İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2006.

⁷ Özmen, S. İ. (2025). *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi’nde Kayseri (17. yüzyıl)* [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı.

⁸ BOA, DH.İD., 38/15, 11 Cemâziyelâhîr 1330.

⁹ BOA, HR.SFR.04., 684/32

sağlamak amacıyla sürece doğrudan müdahil olduğunu göstermektedir. Belge, Kayseri pastırmasının uluslararası ticarete aranan bir ürün olduğunu ve Osmanlı-Balkan ticari ilişkileri çerçevesinde resmî prosedürlere tâbi olarak ihraç edildiğini göstermesi bakımından dikkate değerdir.

Netice olarak diyebiliriz ki Kayseri pastırması Osmanlı iktisadî ve sosyal dünyasında kalite, denetim ve itibarla örülmüş güçlü bir “marka” hüviyeti taşımaktadır. Bu ürünün XVIII. yüzyıl İstanbul’unda sahip olduğu konum; Osmanlı ekonomisinde üretim, tüketim ve denetim ilişkilerinin nasıl işlediğini göstermesi bakımından dikkat çekicidir. İstanbul narh defterlerinde Kayseri pastırmasının en yüksek fiyatla satılan pastırma türleri arasında yer alması, lonca nizamnâmelerinde özel olarak korunması ve taşra-merkez hattında güvenilir bir meta olarak kabul edilmesi bu markalaşma sürecinin temel dinamiklerini oluşturmuştur.

Osmanlı iktisadî düzeninde narh sistemi yalnızca fiyatları belirleyen teknik bir mekanizma değildir; aynı zamanda kaliteyi, ahlâkı ve kamu düzenini koruyan bir kontrol aracıdır. İstanbul Mahkemesi’ne ait 24 Numaralı Şer’iyye Sicili’nde (H. 1138-1151/M. 1726-1738) yer alan narh tabloları pastırmanın menşesine göre fiyatlandırıldığını açıkça ortaya koymaktadır. Bu tabloda Kayseri pastırması İstanbul ve diğer taşra üretimlerine kıyasla daha yüksek bir narhla satılmakta, bu durum tüketici nezdinde Kayseri menşeli ürünün üstün kalite algısına sahip olduğunu göstermektedir.

Bu kalite algısı tesadüfî değildir. Aynı sicilde yer alan sucukçu ve pastırmacı esnafına dair nizamnâme Kayseri pastırmasının itibarını korumaya yönelik sıkı bir denetim rejimini yansıtır. İstanbul ve Galata’daki sucukçu tâifesinin isim isim kaydedilmesi, kethüdâ ve kefalet sistemiyle birbirlerine bağlanmaları, bozuk etten veya bayat mahsulden sucuk ve pastırma yapılmasının kesin biçimde yasaklanması Osmanlı lonca ahlâkının somut tezahürleridir. Metinde özellikle “yerli İstanbul ve Kayseriye ve Engürü pastırmasıdır deyû kalb ve redî olduğu hâlde ibâdullâha bey’ etmeyip” ifadesi, Kayseri pastırması adının kötü ve düşük kaliteli ürünlere karşı nasıl korunduğunu açıkça ortaya koyar.

Bu bağlamda Kayseri pastırması Osmanlı dünyasında erken bir “coğrafi işaret” mantığıyla değerlendirilebilir. Menşe adı, kalite standardı ve üretim usulü birlikte düşünülmüş; bu üç unsur hem narh sistemi hem de lonca denetimi yoluyla muhafaza

edilmiştir. Sucukçu esnafının yalnızca “tâze ve semiz ve a’lâ lahm-ı bakar” kullanmakla yükümlü kılması, baharat ve terbiye usullerinin de “gereği gibi” yapılmasının şart koşulması Kayseri pastırmasının sadece adını değil, üretim bilgisini de merkeze taşımıştır.

Öte yandan Kayseri pastırmasının Dersaadet sofralarındaki yeri taşra ile merkez arasındaki iktisadî ilişkinin tek yönlü olmadığını gösterir. İstanbul yalnızca tüketen bir merkez değil; taşra ürünlerini açıklayan, sınıflandıran ve sembolik değer kazandıran bir sahnedir. Kayseri pastırması bu sahnede sıradan bir et ürünü olmaktan çıkarak “itibarlı tüketim” nesnesine dönüşmüştür. Saray mutfağından esnaf sofralarına kadar uzanan bu dolaşım pastırmayı hem gündelik hem de seçkin bir gıda hâline getirmiştir.

Bunun bir nedeni Kayseri pastırmasının seçkin etlerden özenle hazırlanması gerçeğidir ki Osmanlı arşiv belgeleri Kayseri dışından üretilen pastırma imalatında kullanılan etlerin yalnızca koyun, keçi ve sığır gibi evcil hayvanların etleriyle sınırlı olmadığını; geyik (ahu) gibi yaban hayvanlarının etlerinden de pastırma yapıldığını göstermektedir. Özellikle Balkan coğrafyasında Hezargrad ve Eskicuma dağlarında faaliyet gösteren avcılar tarafından avlanan geyiklerin etlerinin pastırma hâline getirilerek her yıl belirli zamanlarda İstanbul’a sevk edildiği anlaşılmaktadır.¹⁰

Özetle, Kayseri pastırması Osmanlı iktisadî dünyasında taşranın merkeze sunduğu en rafine gastronomik kimliklerden biri olarak öne çıkar. Narh defterlerinde yüksek fiyatla temsil edilmesi, lonca nizamnâmelerinde titizlikle korunması ve tüketici nezdinde güvenilir bir isim hâline gelmesi bu ürünün güçlü bir marka olarak inşa edildiğini göstermektedir. Dersaadet sofralarında Kayseri pastırması yalnızca bir lezzet değil; düzenin, denetimin ve itibarın ete, baharata bürünmüş hâli olarak yerini almıştır.

¹⁰ BOA, AE.SAMD.II., 2/136

Ek: İstanbul Mahkemesi 24 Numaralı Sicil (H. 1138-1151/M. 1726-1738)

Cilt: 21, Sayfa: 282

Hüküm No: 196

Orijinal Metin No: [59b-2]

Bu defter İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı ve İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) ortaklığı ile hazırlanmıştır.

İstanbul'daki pastırma ve sucuklara verilen narh
Kaynak: <https://www.kadisicilleri.org/ayrmetin.php?idno=29174&MetinTmz=kayseri%20past%C4%B1rma>

BOA.D.BŞM.
MTE.d.11498/12
1794 tarihinde Safer ayının başından itibaren Kayseri'den; Matbah-ı Amire'ye gönderilen pastırma, sarımsak, un, zahire, elma vesair yüklere ait defter. 23 Haziran 1794

BOA.DH.İUM.EK.55/81-06

Hâriciye Nezâreti

İ'âşe Müdüriyet-i Umûmiyyesi

İ'âşe Şubesi

Dâhiliye Nezâret-i Celîlesine

Devletlü Efendim Hazretleri

İdâre-i Umûmiye-i Dâhiliye Müdüriyeti ifâdesiyle vârid olan 30 Temmuz 1334 tarihli ve 14496/1102 numarolu tezkîre-i aliyeleri

cevâbidır. Kayseri'de Üçüncü Orduya aid olarak mevcûd olan dört yüz bin kilo pasdırmadan ancak yüz bin kilosunun bin meşakkatle Sivas'a nakl edildiği ve mütekâbisinin nakline Kayseri-Sivas caddesi üzerindeki Şehr-i Kışla kazâsı ... istidâ'ını müsâ'ade olmadığı gibi Kayseri'den Samsun'a kadar yedi yüz kilometro imtidâdî bulunan tarikle kağınlarla ve aktarmalarla mezkûr pasdırmaların bâ-yı hâl nakli hâlinde kokması da muhtemel bulunduğu ve hâlbuki Kayseri'den Ulukışla'nın mesâfesi pek kısa olmasına binâen nakliyatın Ulukışla'dan İstanbul'a ve İstanbul'dan da Trabzon'a icrâsı sehil ve sür'atî müceb olacağı vilâyet-i müşârun ileyhânın iş'arına atfen evvelki tezkîre-i celîlelerinde beyân edilmesine mebnî vilâyetin iş'arı vechile mezkûr pasdırmaların Ulukışla tarikiyle Dersa'adet'e sevk ettirilmesi cevâben izbâr edilmiş ve başkaca beyân-ı mutâla'a edilecek bir şey görülememiş olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Fî 9 Ağustos sene 1334

Harbiye Nâzirî Nâmina

Özet: Kayseri'den Üçüncü Ordu'ya ait dört yüz bin kilo pastırmanın Kayseri-Sivas üzerinden ulaştırılmasının mümkün olmaması sebebiyle Ulukışla üzerinden Dersaadet'e ve oradan da Trabzon'a gönderilmesinin daha uygun olduğunun bildirilmesi.

9 Ağustos 1918

Arşiv belgelerini temin eden Mustafa Özbek'e teşekkür ederiz. (Şehir Dergisi)

DENEME

Kırşehirli Âşık Seyfullah ve Everek Dağı

Cocukluğumda köyümden seyrettiğim dağdı Erciyes Dağı. Kırşehir'in Çiçekdağı ilçesinin İbikli köyünde Kartal Kayalıkları, Deneme, Göllü mevkilerine çıkar, Çöl Ova'nın sonsuzluğunda yücelen o telli duvaklı geline doya doya bakardık. Bazen emmi oğlu Hasan'ın havalandırdığı Neşet Ertaş ve Muharrem Ertaş bozlaklarında, bazen ortaklaşa söylediğimiz türkülerde Erciyes'e yakınlaşmaya çalışır veya türkülerin onu bize getirdiğini düşünürdük. Türkünün, şiirin, bozlağın mesafeleri ortadan kaldırma özelliği var. Kim bilir belki de hepsi bir dağının, bir dağlanmanın tezahürü olduğu içindi bu...

Kimi zaman da dedem köyümüzün arkasındaki Kartal Kayalıklarının duldasında Ayşe Kadın Kayası'nın altına oturup bize mânâ dağlarını anlatırken biz yine Erciyes Dağı'nın bize eşlik ettiğini hisseder, onun da derse katıldığını düşünürdük. Seyr karşılıklı. Bakış karşılıklı. Görüş karşılıklı... Her ne kadar Neşet Usta

***Seyretsen de yâri gerçek göremen
Tutuşup aşkına nâr olmayınca
İstesen de yâre doğru varaman
Gönül den gönüle yol olmayınca***

dese de Erciyes ile gönlüm arasında hep bir yol olduğunu hissederdim. Ders bitimi zaman zaman dedemin, zaman zaman da torunlarının içinde en yanık seslisi olan Hasan ağabeyin sedasından türküler, bozlaklar, ağıtlar dinlerdik. Yine bunlardan birinde Erciyes Dağı'na da bakarak "Hadi Hasan'ım bozula Everek Dağı'nı da Âşık Seyfullah'ı yâd edelim, rahmet istedi, sonra ruhuna Fatiha okuyalım," demişti.

Hem Âşık Seyfullah'ın ismini hem de bozlağı ilk kez duyuyordum. Erciyes'in adını Everek Dağı olarak değiştiriyordu. Biraz şaşırpıp bozulmadım da değildi hani. Bir yandan bozlağı dinliyordum bir yandan da niye Everek Dağı diye düşünüp duruyordum. Hasan ağabeyim de öyle okuyordu ki gerçekten bozkır yanıyordu. Sesi Hüseyinli'yi aşıyor, Demirli'nin ardındaki çeşmeden su içiyor, Göllü'nün tepede Büyük Kartal'da soluklanıyor, Çöl Ova'ya nazar ediyor ve Erciyes Dağı'na ulaşıyordu. Tarlalardaki sarı başaklar sanki onun sesi ile iğranıyor, bulutlarla oyun oynayan kırlangıçlar sevinçten daha başka ötüyordu. Bir bozlak bozulandığını duymayagörsün ya da bir türkü dinlemeyegörsün, Cen-

der'in Özü'ndeki sessiz ırmak birden kaynamaya, deli deli akmaya başlıyordu. Ağaçların sesi rüzgâra, rüzgârın sesi bozlağa karışıyor, Annaçyolu'nu aşır Çiçekdağı'na ulaşıyordu.

Böyleydi çocuk hâlimiz ve muhayyilemiz. Türküler hayallerimizi, umudumuzu taşıyordu ve biz onlara ve onlara sakladığımız dualarımıza tutunarak kendimizi geleceğimize bırakıyorduk.

Duramadım ve sordum dedeme: "Niye Everek Dağı?"

Dedem "Duramadın gene," dercesine gülümseyerek anlatmaya başladı. Kayseri'den söz etti. Alaeddin Keykubad'ın şehri olduğunu anlattı uzun uzun. Sonra, "Erciyes Dağı'nın arkasında büyük bir evliya var," dedi: "Sultan Nebi. Sultan Sazlığı dediğimiz bizim Çöl Ova'ya benzer bereketli bir arazi vardır. Onun hemen duldasında bir ilçe var. Oraya şimdi Develi derler; Dev Ali isimli bir yiğitten, bir dağdan, bir mübarekten dolayı. Lakin biz oraya Everek de deriz. Everek Dağı da adını oradan alır. Yani Erciyes Dağı aynı zamanda Dev Ali'den dolayı Everek Dağı'dır..."

Dedem bir mekânı hele de bir dağı anlatırken öyle kuru bir mekândan söz etmezdi elbet. Mutlaka dağı dağ yapan insan dağlardan da söz ederdi. "Everek'in en büyük dağlarından biri de Seyrânî'dir," dedi ardından. Seyrânî'nin bir Hak Âşığı olduğunu belirterek şiirlerinden okumaya başladı:

**Ezelden her kismet verilir iken
Âşık olsun dedi canan bizlere
Ruhlar bir araya derilir iken
Âşk nasip eyledi Sübhan bizlere**

**Dergâh-ı Mevla'nın mihmanesiyiz
Cam-ı ilahinin mestanesiyiz
Mahbub-ı Hüda'nın divanesiyiz
Ehl-i diller olur hayran bizlere**

**Seyrani ednayız türab aslımız
Seyrani yektayız türab aslımız
Seyrani dânyayız türab aslımız
Niye yerimizdir mihman bizlere**

Böyledir işte... Yiğit duldasında yiğit saklanır. Erciyes mi daha büyük Seyrânî mi? Ya da hangisi daha yüce, derin derin düşünmek gerek...

Sonra Âşık Seyfullah'ın kim olduğunu sordum. "Ben deyim Karacaoğlan, siz deyin Dadaloğlu. Yunus'un ırmağından, Hacı Bektaş'ın pınarından içer suyunu. Âşık Paşa'dan el almış, Ahi Evran'dan destur. Neşet Ertaş'ın, Muharrem Ertaş'ın sesi ve nefesi oradan gelir. Böyle bir Hak âşığıdır Seyfullah..."

Caminin önüne geldiğimizde dedemin anlatıklarının da etkisiyle Hasan ağabeyime gelirken okuduğu bozlağı bir daha okumasını söyledim. Hasan ağabeyim sanki bu kez de köyü yakar gibi elini kulağına attı ve bozulmaya başladı. Çeşmeden gelen kadınlar bile bakmadan, kulak vermeden geçemiyordu. Dükkânın önünde oturan ve vakti bekleyen ihtiyarlar bastonlarına yaslanarak ufka doğru

bakarken nerelere gidip nerelerden geldiklerini az çok tahmin edebiliyordum.

**Nice görsem seni Everek Dağı
Yüreğimde bir incecik sızı var
Aşk ile geçirdim ömrümün çağı
Eteğinde bir yavrunun izi var**

**Ela gözüün süzüp sana baktı mı
Çiğdeminden yâr göğsüne taktı mı
Koyağına seyrangâha çıktı mı
İnce iskarbinden sızan tozu var**

**Söyle bana o Leyla'yı gördüyösen
Yavru ile sohbet edip durduyusan
Hâlin sorup esrarına erdiyisen
Taşlarında bir okunmaz yazı var**

**Tor şahin misali ela gözlüdür
Dertliyi avutur şirin sözlüdür
Tenasüb endamlı esmer yüzlüdür
Bir bakışta can yakıcı gözü var**

**Üzerinde keklik gibi kaydı mı
Güvel kuşu gibi boynun eğdi mi
Sarı saçı boz meşene değdi mi
Bana karşı bir çekilmez nazı var**

**Seyfullah'ım der ki gel insaf eyle
Derd-i hicran ile gezerim böyle
Sunam nerde dağlar bir de sen söyle
Çoğu gitti bu ömrümün azı var**

On sekiz yaşında duldasına geldiğim Everek Dağı'nı her seyredişimde bu bozlağı hatırladım sonraları. Dağ Erciyes idi ama türkü benim yöreme aitti. Âşık Seyfullah, Toklumenli Âşık Said'in oğluydu. Babası da âşıktı kendi gibi. Kırşehir'in Karacaoğlanlarıydı baba oğul. Her ne kadar bazı kayıtlarda derleyici ve kaynak kişi Ahmet Gazi Ayhan geçse de bozlağın asıl sahibi Âşık Seyfullah'tı. Bir bakıma Kayseri ile Kırşehir'in ortak paydası oldu bu bozlak benim için. Bazen kendi kendime şımarıldığım da olurdu Kayserili dostlarıma, "Dağ sizinse en yanık türküsü de bizim," diye...

Binlerce fotoğrafını çektim Erciyes Dağı'nın, onlarca yazı yazdım. Ancak bir türkünün, bir bozlağın çektiği kadar bakabilmek ve görebilmek mümkün değil Erciyes Dağı'nı... Gerçekten bir varlığı hakikatiyle görebilmek için âşık olmak gerekiyor sanırım. Hak âşığı... Gerçi Erciyes Dağı'nı fotoğraflarken her deklanşöre basışımda mutlaka yâdımnda bir türkü, bir ağıt, bir bozlak, bir uzun hava vardı. Onun için Erciyes Dağı fotoğraflarım da yanık bir türküye, bozlağa, uzun havaya, ağıda benzer. Şiirim derim hatta bazılarına. Ancak hiçbir fotoğrafçı, hiçbir fotoğraf makinesi âşıklardan daha güzel göremiyor bu dağı...

Bundan dolayıdır ki Âşık Said gibi, Âşık Seyfullah gibi ozanların kalbiyle görenlerden olduğuna her daim inandım. Çünkü onlar yanan ateş, tüten

dumandı. Nitekim *Nice Görsem Seni Everek Dağı* bir kavuşamamanın, bir uzaklığın, bir hasretin bozlağıydı... Her satır, her kelime, her harf sevda ile yunmuştu.

Rivayetlere göre Âşık Seyfullah köyünden bir güzele sevdalanır lakin nasip olup alamaz yârini. Bir müddet sonra da yâri Kayseri Develi'ye yani Everek'e taşınır. Sevdası yüreğinde dağlanır dağ olur. Bakışları uzar, gözleri yola çıkar, gönlü dağdır artık. Âşık durur mu? Kervansaray'dan, Yalnız Tepe'den çıkıp Everek Dağı'na bakacak ki eteğindeki yârini hissetmiş, bilmiş, görmüş olacak.

***Nice görsem seni Everek dağı
Yüreğimde bir incecik sızı var
Aşk ile geçirdim ömrümün çağı
Eteğinde bir yavrunun izi var***

derken, dağda gördüğü yârinden başkası değil... Onun için dağ bir taştan, kayadan ibaret değildir hiçbir zaman. O bir mânâdır, candır, canandır, aştır, uzaklıktır, yakınlıktır.

Erciyes'in duldasında yaşarken de onun fotoğraflarını çekerken de ona uzaktan bakarken de yalnızca fotoğraf makinemle değil her zaman böylesi âşıkların nazarları ile, müşahedeleri ile bakmaya çalıştım. Çünkü "Can gözü görmeyen bilmez" sırrı ancak onların eserlerinde anlamını bulabiliyordu. Nitekim kalpte, akılda, gönülde gözü aşan bir şey vardı. Gözün sınırlılığı hissin sınırlılığıyla ilgiliydi. Oysa kalbeden, akleden, gönülden bakan için sınır yoktu. O baktığını hakikatiyle görürdü.

Rahmetli dedem bizim ozanları anlatırken onlara boşuna Hak Aşığı demi-yordu. Çünkü onlardaki Yunus Emre'yi, Hacı Bektaş'ı, Âşık Kerem'i, Karacaoğlan'ı görüyordu. Belki de Seyrânî ile Âşık Seyfullah'ı Everek Dağı'nda yekpareleştiren de buydu.

**Hümkâr Hacı Bektaş'ın talibiyim ben
Değilim Abdalı Aksarayı'nın
Şems-i Tebriz gibi galibiyim ben
Mevlevilerdeki "def ü nay"inin**

**Çok küheylan kuyruğunu düğерim
Şah-Merdan Ali'ye boyun eğерim
Öğерsem ben böyle bir er öğерim
İsmiini çekmezem "Hatem Tayi"nin**

**Âşıklardan güzel sevmek şan kalır
Âşıkın benzinde sanma kan kalır
Dokunsa ok ucu kimde can kalır
"İbni Vakkas" gibi gazi yayının**

**Seyranî yemiştir felek sillesin
Evvelde çekmiştir aşkın çillesin
Gözünün kanıyla biçmiş hüllesin
Kerbela çenginin matem ayının**

Bir dağ bir gönüle benzer. Her nazarı, her müşahedeyi, her bakışı, her görüşü sinesinde, eteğinde birleştirir. Erciyes Dağı da öyle. İster Kayseri'de duldasında olun ister Kırşehir'den uzaktan bakın fark etmez. Yunus'un diliyle, Hacı Bektaş'ın nefesiyle, Seyranî'nin gönlüyle, Muharrem Ertaş'ın avazıyla, Âşık Seyfullah'ın sevdasıyla bakıyorsanız hakikatini görebiliyorsunuz... Dağ yakın oluyor, dağ gönül oluyor ve gönlünüz bir dağ oluyor... ■

Başkâtib-Zâde Râgıb Bey Muhtasar Mecmû'asından Seçmeler

Muhyî-yi Kayserî Âlî Nisârî Efendi (1641-1698)

ATABEY KILIÇ

Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi,
Türk Dili ve Edebiyatı

Kayseri kültürü ve târihinin en önemli eserlerinden sayılabilecek olan Başkâtib-zâde Râgıb Bey Mecmû'alarının muhtasar olanını 2020 Nisan'ında Kayseri Büyükşehir Belediyesi yayınları arasında, biri inceleme ve transkripsiyonlu metin ile dizin, diğeri de tıpkıbasımdan oluşan iki cilt hâlinde, diğeri ikisini ise çeşitli yazılarımızda bir kısmından alıntılar yapmak, kısaca tanıtmak ve nihâyet sonuncusunu da iki öğrencimize yüksek lisans tezi hazırlamak sûretiyle ehlinin dikkatlerine sunmuş idik. Muhtasar Mecmû'anın aslı şeklindeki el yazma eserle ilgili çalışmalarımız, hâlen devâm etmektedir. Bir hayli hacimlice ve hurde (çok küçük) hat ile kaleme alınmış olan bu eser, şehrimizin sâdece sanat, edebiyat, târih, ilmiye teşkilâtı, dînî hayâtıyla ilgili değil, mimârî yapılarından tutun, çeşitli efsânelerine varana kadar çok geniş bir alanda bilgi nakletmesi bakımından bilhassa dikkat çekicidir. Tebliğ, makâle, ansiklopedi maddesi, kitap bölümü şeklinde çeşitli yayınlarla kısaca bilgi verdiğimiz bu eser hakkında nasip olursa kısım kısım alıntılar yaparak daha geniş bilgi vermeyi düşünüyoruz.

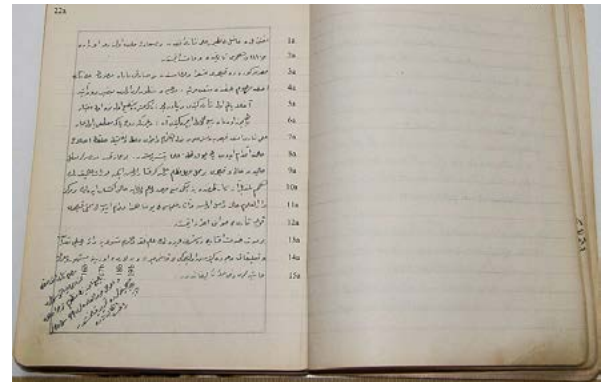
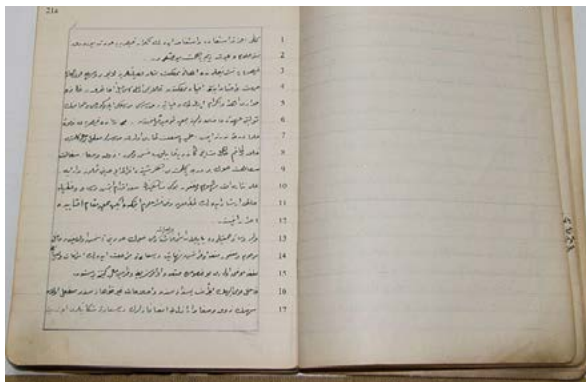
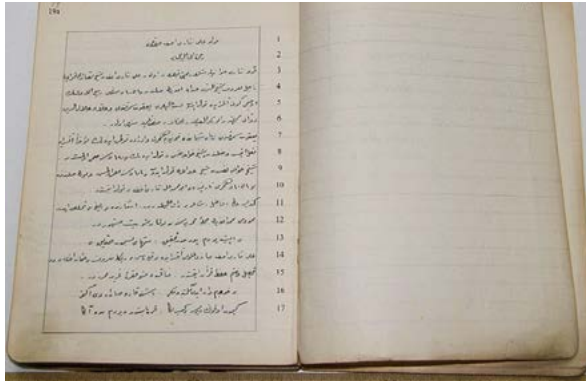
Kayseri kültürü ile âlakalı olan kıymetli dostlarımızın talep ve teşvikleri üzerine daha önce de belediyemizin yayını dergilerde Muhtasar Mecmû'adan seçmeler yaparak bir kısım mâlumâtı meraklı ve ilgilisinin istifâdesine

sunmaya çalışmıştık. Bu bâbdan olmak üzere yine dostlarımızın teşviki üzerine belli aralıklarla bu seçmelere devâm etmek isteriz. Bu yazımızın merkezini de şehrimizin en mühim isimleri arasında sayılması lâzım gelen Âlî Nisârî Efendi Hazretleri -tevâfuken- teşkil etti. Mecmû'a metnini, her ne kadar meslek gereği bizler az-çok anlasak da aradan geçen zaman zarfının ve dilde yaşadığımız mâcerâların neticesi olarak hâliyle anlama güçlüğü hâsıl olduğu için ehlinin talep ve telkini üzerine bunların hem asıl metnini hem de asıl mânâdan uzaklaşmadan mümkün olduğunca günümüz Türkçesi ile karşılığını vermek isteriz. Ola ki bu yolla, ifâde ve istifâde ve dahı fayda hâsıl olur...

Âlî Nisârî Efendi Hazretleri ile ilgili ilk bilgileri, hemen tamâmını Başkâtib-zâde Râgıb Beyefendi Muhtasar Mecmû'ası'ndan hareketle elde ettiğimiz mâlumâtı kullanmak sûretiyle 2009 yılında Kayseri Ansiklopedisi'nde vermiş idik.¹ İlgilisi, bu maddeye tekrar bakabilir. Yukarıda bahsettiğimiz neşirde de Âlî Nisârî Efendi ile ilgili hem transkripsiyonlu metni hem de yazma eserin tıpkı basımını (fotoğraf görüntüsünü) okuyucuların istifâdesine arz etmiştik. Bu makâle çerçevesinde bir bütünlük

¹ Bkz.: https://www.kayseri.bel.tr/uploads/pdf/kayseri-ansiklopedisi-cilt1_7.pdf 105-106. s.

oluşturulması maksadıyla Ali Nisârî Efendi ile ilgili varak-
ların görüntülerini burada yeniden veriyoruz:²

Bu metnin transkripsiyonlu hâli ise şu şekildedir:

[19a]³ (1) Hıvâce ‘Alî Nişârî Efendi Hâzretleri

(2) Raḥmetullâhi ‘Aleyhü’l-Bârî

(3) Koca Nişârî ‘unvânıyla müstehir «Muhyî-yi
Kaysarî» olan ‘Alî Nişârî Efendi «Şeyḫ Şa‘bânü’l-Ak-
sarâyî» (4) nâmıyla ma‘rûf Şeyḫü’s-Sırrî ‘Abdullâh
Efendi’nün şulbinden «1051»⁴ senesi rebî‘ü’l-evveli-
nün (5) üçüncü günü Aksaray’da tevellüd idüp neseb-i
‘âlîleri Ya‘küb-ı Semerkandî ve ‘Allâme Celâle’d-dîn-i
(6) Devvânî cihetinden Ebû Bekri’s-Şiddîk «Raziyyallâhu
‘anh» Hâzretlerine müntehi olur. (7) Ya‘küb-ı Semerkandî
zamân-ı şebâbında Konya’ya hicret ve orada tavaṭṭun
iderek mu‘aḥḥaren Aksaray’a (8) nakl itmiş ve şulbinden
«Şeyḫ Hıvâce Nefes» tevellüd iderek «120» sene mu‘ammer
olmuşdur. (9) Şeyḫ Hıvâce Nefes’den Şeyḫ ‘Abdullâh tevel-
lüd idüp «101» sene mu‘ammer olmuş ve bunu şulbinden
de (10) «1051»⁵ hicrî târîhinde «Ebû Muḥammed ‘Alî
Nişârî Efendi» tevellüd itmişdür. (11) Kendisi ‘âlim, fâzıl,
şâ‘ir bir zât-ı ‘âlî-kâdrdür. Eş‘ârında «Belîğ» taḥalluş
iden (12) maḥdûmı Muḥammed Efendi’nün cümle-yi
fahriyyesinden bulunan şu beyt meşhûrdur. /

(Feilâtûn/feilâtûn/feilûn)

(Fâilâtûn) (fa‘lûn)

(13) «İşidirdüm pederimden taḥkîk:

Müntehâ-yı nesebimdür Şiddîk»⁶

(14) ‘Alî Nişârî Efendi mebdâî-yi ‘ulûmı Aksaray’da
«Karabaş» demekle ma‘rûf «Osmân Efendi»den (15)
taḥşîl ve ḥatm-i ḥıfz-ı Kur‘ân itmişdür. Menâkıbında şu
fıkra-yı ḡaribe muḥarrerdür.

² Bkz.: https://www.kayseri.bel.tr/uploads/pdf/ragip_bey_muhtasar_mecmuasi_c_2.pdf 44-50. s.

³ [19a] şeklindeki tasarruf, yazma eserdeki varak numarasını, (15) şeklindekiler ise satır numaralarını göstermek içindir.

⁴ M. 12 Haziran 1641.

⁵ M. 12 Nisan 1641/ 31 Mart 1642.

⁶ Nazif, Ahmed, Kayseri Meşhurları (Kayseri Meşâhiri), Hazırlayanlar: Meserret Diröz, Haydar Ali Diröz, Kayseri 1991, s., 29.

(Feilâtün/feilâtün/feilün)

(Fâilâtün) (fa'lün)

(16) Bir hocam var idi mektebde meger:

Başına kara şarardı ekser

(17) Kimden okuñ dirse bir kimse baña:

Qarabaşdan diridim ben de aña

[19b]

(1) Duyup incinmiş o pākīze-edeb:

O sebebden bize kaldı bu laķab

(2) Ka'beye çünki siyāh oldu libās:

Qarabaş olsa n'ola eşref-i nās

(3) Tārīh-i Vefāt-ı Nişāri ü Aleyhi'r-Ra≈metihi.

(Mefâilün/ mefâilün/ feülün) /

(4) Feridü'l-‘aşr Mevlānā Nişārī:

Ki cem' olmuşdı anda 'ilm ü takvā

(5) Diyār-ı Qayşeriyye içre ol zāt:

Yigirmi üç sene virmişdi fetvā

(6) Zebān-ı hāmesi müsteftiyāna:

Beyān itmezdi illā kavlı-i aķvā

(7) 'Aceb neyler aña cevı eyleyenler:

İderse Hāzret-i Mevlā'ya şekvā

(8) Belīg'a böyle ilhām oldu tārīh:

Nişārī oldu ehl-i dār-ı me'vā

(9) 1110⁷

(10) Fevā'idü'l-‘Aliyye nāmında Türkçe fetvāsıyla Kāzī Mīr, Lārī üzerlerine hāşiyeleri ve bir hayli (11) ta'likātı vardır. Müftilik kendüsinden sonra maḥdūmı olup 11191139⁸ da vefāt iden (12) 'ulemā vü şu'arādan Muḥammed Belīg Efendi'ye tevcih olunmuştur.. 1170⁹ tārīhlerinde vefāt iden ḥafidi (13) x Muḥammed Efendi de fuḫalādan bir zāt olup Hāşīye-yi 'Ale'l-Hayālī, Hāşīye-yi 'Ale'l-Hüseyniyye, Şerḥ-i Ādāb-ı Birgivi (14) Mecmū'a-tü'n-Nefāsiyye gibi āşarı ve Kifāyetü'l-'Uḫūl Ve'n-Nuḫūl isminde Mülteķā şerhi vardır. (15) Meşāhīr-i 'Osmāniyye şāḫīfe 45¹⁰ x yañışdır. Belīg Efendi ikinci oğlu olup müfti degildür. [20a] (1) Akşaray'da 'ulūm-ı ibtidā'iyyeyi ba' de't-taḫşil Konya'ya giderek İblikci Medresesi'nde (2) iḳāmet idüp 'ulemā-yı meşhūreden İzmir'de vefāt iden «'Osmān Efendi» (3) nām fāzıl-ı bī-mişālden taḫşil-i 'ilm-i şerif/ idüp «1070»¹¹ tārīh-i hicrisinde Nigde'ye (4) gelerek «Nūrī Beg» Medresesi'nde fāzıl-ı meşhūr «Aķ Hasan Efendi'den» taḫşil itmişdür. (5) Bi'l-āḫare civār köylerde şit ü şöhretini iştidigi 'ulemā vü fuḫalāyı ziyāret iderek (6)

tevsi'-i feyz ü kemāl itmiş ve nihāyet Aṭana'ya giderek müfti Ḥasan Efendi H'āce Hāzretleri'nden (7) tekmi'l-i neşv ve ikmāl-i taḫşil iderek «1075»¹² tārīhinde Qayşeriyye'yi teşrif buyurmuşlardır. (8) O tārīhde Qayşeriyye müftisi bulunan fāzıl-ı bī-müdānī «Qara Muḥammed Efendi'yle» mu'ārefe vü muşāḥabe (9) itmiş olduğın dan «Gıyāşīye» Medresesi müderrisi fāzıl-ı şehir «Emīr» Efendi'yi ziyāret (10) iderek birkaç gün ğarībāne (ve) müsāferet [ve] medrese-yi mezkūrede iḳāmet itmişdür. (11) Bu eşnāda mezkūr medresede ihtiyār-ı 'uzlet ü inzivā iden «Dervīş Faķih» nām bir zāt (12) tarafından kendisine yakın bir vākitde medrese-yi mezkūreye müderris ta'yin idilecekleri keşfen ifāde (13) vü tebşir buyurulmuşdur. (14) Birkaç gün Qayşeri'de mezkūr medresede müsāfir kaldıķdan sonra Sivas'a gidüp «Bahā'ü'd-din-i (15) Sivāsī» Hāzretleri'yle ba'de'l-mülākāt, Tokad'a ve oradan da Muḫaḫkık İshāķ-ı Erzincānī (16) ile görüşerek Diyārbekr'e gidüp «Receb-i Kebīr'ün» dersine devām itmişdür. (17) İkmāl-i dürüs iderek «Van» şehrine gitmiş ve teşādüf itdiği 'ulemā vü fuḫalādan [21a] (1) külli, cüz'i istifāde vü istifāza iderek tekrār Qayşeriyye'ye 'avdet buyurarak (2) neşr-i 'ulūm ve ğayret-i dīniyyeye himmet buyurmuşlardır. (3) Qayşeriyye'ye teşriflerinde ahālī-yi memleket şān-ı fazīletlerine lāyık bir vechle fevķa'l-'āde (4) ḫürmet ü i'tibār idüp aġniyā-yı memleketden Qalaycı Oġlı İsmā'il Aġa tarafından ḫāne vü (5) civārı ihdā vü ikrām idilerek «Gıyāşīye» Medresesi müderrisliği ile «Gürici» Ḥamāmı'nuñ (6) tevliyeti 'uhde-yi fāzılānelerine biḫaḫkın tevcih kılınmışdır. Bu zamānda Qayşeriyye'de zümre-yi (7) 'ulemā derece-yi nedrete inmiş, 'ilmiyyeye za'f tārī olarak medreseler mu'aṭtal bir ḫāle gelmişdi. (8) Halk birtaķım cāhil meşāyih-i kāzibeye kapılıp fişķ u fücūr, zevķ u şafā, sefālet-i (9) sefāhet şon bir dereceye gelmişdi. Her şey'de ifrāt ile ḫaddini tecāvüz var idi. (10) 'Alī Nişārī Efendi merḫūm u maġfur bu gibi menāḫīnün men'ine iḳdām itmiş ders ü va'zıyla (11) ḫalkı irşād iderek talebe-yi 'ulūma daḫı neşr-i 'ulūm itmekde iken biḫaḫkın maḫām-ı iftāyı da (12) iḫrāz itmişdür. (13) Velīme ve sā'ir cem'iyetlerde yapılan isrāfāt u lu'biyāt daḫı şon ḫaddini aşmış olduğından fāzıl-ı (14) merḫūm u maġfur men'ine uğraşmış nihāyet Der-sa'ādete mürāca'at iderek isrāfāt u lu'biyyātuñ (15) men'ine muvaffaķ olarak bu ḫuşuşda müte'addid evāmīr-i şerīfe ve ferāmīn-i 'āliye getirtirmişdür. (16) Fāzıl-ı mūmā ileyhūñ icrā'at-ı pesen-dānesinden ve işlāḫāt-ı ḫayr-ḫ'āḫānesinden münfā'il olan (17) mihenki zevķ u şafā ve erāzıl-i bī-inşāfānelerün Der-sa'ādete şikāyetleri üzerine [22a] (1a) müfti-yi belde fāzıl-ı bī-naẓir «'Alī Nişārī Efendi» Der-sa'ādete celb

⁷ M. 10 Temmuz 1698/28 Haziran 1699.

⁸ M. 29 Ağustos 1726/17 Ağustos 1727.

⁹ M. 26 Eylül 1756/14 Eylül 1757.

¹⁰ Bu kısım 19b'nin sağ alt yan köşesinde der-kenār olarak yer almaktadır

¹¹ M. 18 Eylül 1659/5 Eylül 1660.

¹² M. 25 Temmuz 1664/13 Temmuz 1665.

olunarak orada (2a) «1110»¹³ hicrî târihinde vefât itmişdür. (3a) ‘Aşr-ı mezkûrede Kayserî şu‘arâ vü ‘urefâsından «Şadıķı Baba» merhûmuñ ‘Alî Nisârî (4a) Efendi merhûm hakkında müte‘addid mersîye, medhiye ve manzûmeleri olup ba‘zısı ber-vech-i âtidür. /

(Fâilâtün/fâilâtün/fâilâtün/fâilün)

(5a) Ağlayalım ol Nisârî gitdi dünyâdan diyü:

Tâ ki maşşerde şeff‘ ola bize ol ihtiyâr

(6a) Biñ yüz on mâh-ı Rebî‘ü’l-evvel içre gitdi âh:

Dileriz ki rûh-ı pâki Muştafâ‘ya ola câr¹⁴

(7a) ‘Alî Nisârî Efendi Kayserî‘de neşr-i ‘ulûma bezl-i ihtimâm ve icrâ-yı va‘z u naşîhatıyla halkuñ işlâh-ı (8a) hâline ikdâm idüp pek çok talebe, ‘ulemâ yitişdirmişdür. Bu zamâna kadar medreseler mu‘aţtal (9a) hâlden hâlî ve Kayserî bir maħall-i cehl-nizâm bir hâle giriftâr olmuş iken bu zât-ı ‘âlî-kadruñ (10a) himem-i bülendiyle az zamân zarfında yine eski menba‘-ı feyz ü ‘ilm ü ‘irfân hâlini iktisâb iderek bir merkez-i (11a) dârü’l-‘ulûm hâline vâşıl olmuş ve âşâr-ı ‘ilmiyyesi fî yevminâ hâzâ devâm idüp «Muhyî-yi Kayserî (12a) Koca Nisârî» ‘unvânını ihraz itmişdür. (13a) Bir müddet hıdmet-i Üftâde‘ye de şeref virerek ‘ilm-i fıkha ve ‘ulûm-ı mütenevvî‘aya dâ‘ir bir haylı teşânif (14a) ü ta‘lîkâtı vücûda getirmiş olduğu gibi «Kâzî Mîr» ve «Lârî» üzerine meşhûr u ma‘rûf (15a) hâşiyeleri dahı cümle-yi te‘lifâtındandır. Merhûm Nisârî Efendi Hâzreti‘ne (16b) maḥdûm-ı fazîlet-mevsûmları (17b) Belîğ Efendi‘nün manzûm terceme-yi hâlleri (18b) ve ahvâl-i fevka‘l-‘âdeleri 99-102‘inci (19b) şâhîfelerde tahrîr kılınmışdır. (20b) Başkâtib-zâde (21b) Râgîb”¹⁵

Şimdi, yukarıda transkripsiyon harfleriyle verdiğimiz metni, mümkün olduğunca aslına sâdik kalarak günümüz lisânı ile aktarmaya ve bu yolla okuyucularımızın istifâdelerine arz etmeye çalışalım:

[19a]

(1) Hoca Ali Nisârî Efendi Hazretleri

(2) Bârî¹⁶ olan Allah‘ın rahmeti onun üzerine olsun

(3) Koca Nisârî ünvânıyla şöhet bulan ve «Muhyî-yi Kayserî / Kayserî‘yi ihyâ eden, diriltten, Kayserî‘ye hayat veren» Alî Nisârî Efendi «Şeyh Şa‘bânü’l-Aksarâyî» (4) adıyla tanınan Şeyhu’s-Sırrî ‘Abdullâh Efendi‘nin

¹³ M. 10 Temmuz 1698/ 28 Haziran 1699.

¹⁴ bk. Güven, Ahmet Emin, Kayserî‘de Yazma Mecmualar (ve muhtevalarından seçmeler), s., 30. NAZÎF, Ahmed, Kayserî Meşhurları (Kayserî Meşâhiri), s., 29-30. KOÇER, Mehmed Zeki (Emekli Ayar Memuru), Kayserî Ulemâsı, Özdem Kardeşler Matbaası, İstanbul Mart 1983, 48. s.

¹⁵ Metin için bkz.: https://www.kayseri.bel.tr/uploads/pdf/ragip_bey_muhtasar_mecmuasi_c_1.pdf 94-98. s.

¹⁶ Cenâb-ı Hakk‘ın isimlerinden olan Bârî hakkında bkz.: <https://islamansiklopedisi.org.tr/bari--esma-i-husna>

soyundan 1051 senesi rebî‘ü’l-evvelinin (5) üçüncü günü, yâni 12 Haziran 1641‘de Aksaray‘da doğmuştur. Yüce soyları, Ya‘kûb-ı Semerkandî ve ‘Allâme Celâle‘d-dîn-i (6) Devvânî¹⁷ silsilesiyle Ebû Bekri’s-Sıddîk (Allah ondan râzî olsun) Hazretlerine ulaşır. (7) Ya‘kûb-ı Semerkandî gençlik yıllarında Semerkand‘den Konya‘ya göçmüş ve orada bir müddet kaldıktan sonra Aksaray‘a (8) taşınmış ve soyundan «Şeyh Hoca Nefes» tevellüd ederek 120 sene ömür sürmüştür. (9) Şeyh Hoca Nefes‘ten Şeyh ‘Abdullâh tevellüd ederek 101 sene yaşamıştır. Bunun soyundan da (10) H. 1051/ M. 1641‘de «Ebû Muhammed ‘Alî Nisârî Efendi dünyâya gelmiştir. (11) Kendisi çok kıymetli bir âlim, fâzıl (fazîlet sâhibi), şâir kişidir. Şiirlerinde Belîğ mahlasını kullanan (12) oğlu Muhammed Efendi‘nin övünç vesilesi olan cümlelerinden sayılabilecek şu beyt meşhurdur:

(13) Babamdan işitirdim ki hakikaten

Soyumuz, Hz. Ebûbekir‘e dayanmaktadır.

(14) ‘Alî Nisârî Efendi, ilmî ilk tahsilini Aksaray‘da «Karabaş» diye tanınan «‘Osmân Efendi»den (15) almış ve Kur‘ân-ı Kerîm‘i hatmederek hâfız olmuştur. Menkıbeleri arasında şu dikkat çekici hikâye yazılmıştır:

(16) Mektebde bir hocam vardı.

Başına da çoğu zaman kara bir sarık sarardı.

(17) Bana birisi, “Kimden tahsil alıyorsun?” dediğinde

Ben de ona “Karabaş”tan der idim.

[19b]

(1) O tertemiz edebe sâhip Hocam, duymuş bunu ve incinmiş.

İşte, O sebebden bu lakab (Karabaş), bize kaldı.

(2) Ka‘be‘ye siyah örtü elbise olduğu gibi

İnsanın en şerefli de Karabaş olsa ne olur?

(3) **Nisârî‘nin Vefâtına Târîh (Allah‘ın rahmeti üzerine olsun)**

(4) Zamanının en seçkini / biriciği efendimiz Nisârî Öyle ki onda ilim de takvâ da bir araya gelmişti.

(5) O zât Kayserî‘de

Yirmi üç sene fetvâ vermişti / müftülük yapmıştı.

(6) Fetvâ soranlara kalem diliyle

En kuvvetli sözden / delilden başka bir şey söylemezdi / beyân etmezdi.

(7) Acabâ ona cevâ edenler / eziyet edenler

Nisârî Hazretleri Allâh‘a şikâyet ederse ne yaparlar?

(8) Târîh, Belîğ‘a böyle ilhâm oldu

Nisârî Cennet ehlinden oldu / öldü.

(9) H. 1110 / M. 1698

¹⁷ Bkz.: <https://islamansiklopedisi.org.tr/devvani>

(10) Fevâ'idü'l-'Aliyye isminde Türkçe fetvâ kitâbıyla Kadı Mîr¹⁸, Lârî¹⁹ üzerlerine hâşiyeleri²⁰ ve bir hayli (11) ta'likâtı²¹ vardır. Müftülük görevi, kendisinden sonra oğlu, H. 1139 / M. 1726-27'de vefât eden (12) âlim ve şâirlerden Muhammed Belîğ Efendi'ye verilmiştir. H. 1170 / M. 1756-57 târihlerinde vefât eden torunu (13) Muhammed Efendi de faziletli kişilerden olup Hâşîye-yi 'Ale'l-Hayâlî, Hâşîye-yi 'Ale'l-Hüseyniyye, Şerh-i Âdâb-ı Birgivi (14) Mecmû'atü'n-Nefâsiyye gibi eserleri ve Kifâyetü'l-'Ukûl Ve'n-Nukûl isminde Mültekâ şerhi vardır. (15) Meşâhîr-i 'Osmâniyye adlı eserin 45. sayfasındaki bilgiler yanlıştır. Belîğ Efendi, ikinci oğlu olup müftü değildir. [20a] (1) Aksaray'da başlangıç / temel ilimlerini tahsîl ettikten sonra Konya'ya giderek İplikçi Medresesi'nde (2) (yatılı) kalarak meşhûr âlimlerden İzmir'de vefât eden «'Osmân Efendi» (3) eşi benzeri olmayan zâttan ilim tahsil / ettikten sonra «H. 1070 / M. 1659-60»²² târihinde Niğde'ye (4) gelmiş, buradaki «Nûrî Bey» Medresesi'nde meşhur fâzıllardan «Ak Hasan Efendi»den ilim tahsil etmiştir. (5) Ardından civar köylerde şöhretini iştîği âlim ve fâzılları ziyâret ederek (6) feyzini, ilmini genişletmiş, kemâl noktasına ulaştırmış ve nihâyet Adana'ya giderek Müftü Hasan Efendi Hoca Hazretleri'nden (7) hat bilgisini ve kalan tahsilini tamamlamış, «H. 1075 / M. 1664-65»²³ târihinde Kayseri'yi teşrîf buyurmuşlardır. (8) Bu târihte Kayseri müftüsü olarak görev yapan emsâli bulunmayan fâzıl «Kara Muhammed Efendi»yle tanışmış, sohbet (9) etmiş, «Gıyâsiye» Medresesi²⁴ müderrisi meşhur fâzıl «Emîr» Efendi'yi ziyâret (10) ederek birkaç gün kendi hâlinde misâfirlik ve adı geçen medresede ikâmet etmiştir / konaklamıştır. (11) Bu esnâda Gıyâsiye Medresesi'nde uzlet ve inzivâyı seçerek tek başına kalan «Dervîş Fakîh» adlı bir zât (12) tarafından kendisine, yakın bir vakitte bu medreseye müderris olarak tayin edileceği keşif (kerâmet) yoluyla ifâde (13) edilerek müjdelenmiştir. (14) Birkaç gün Kayseri'de mezkûr medresede misâfir olduktan sonra Sivas'a gidip «Bahâü'd-dîn-i (15) Sivâsi Hazretleri'yle görüşmüş, buradan Tokat'a ve oradan da Muhakkık İshâk-ı Erzincânî (16) ile görüşerek Diyarbakır'a gitmiş, burada «Receb-i Kebîr» (Büyük Receb)'in dersine devam etmiştir.

(17) Derslerini tamamladıktan sonra «Van» şehrine gitmiş ve tesâdüf ettiği âlim ve fâzıllardan [21a] (1) az-çok / büyük-küçük / ilimlerin hepsinden istifâde ederek tekrar Kayseri'ye dönmüş, (2) ilim yaymaya, din yolunda gayret etmeye kendisini adanmıştır. (3) Kayseri'yi teşrif ettikleri esnâda memleket ahâlisi Nisârî Hazretleri'nin şânına yakışır bir tarzda olağanüstü (4) hürmet ve itibar ederek şehrin zenginlerinden Kalaycıoğlu İsmâil Ağa tarafından kendisine bir ev (5) verilmiş, bütün ihtiyaçları karşılanmış, «Gıyâsiye» Medresesi müderrisliği ile «Gürcü Hamamı»nın (6) mütevellîliği (vakıf mallarına, gelirine giderine bakmakla yetkilendirilen kişi) kendisine hakkıyla lâıyk olduğu için verilmiştir. Bu zamanda Kayseri'de âlim (7) yok denecek kadar azalmış, ilmiye teşkilâtında zayıflık görülmeye başlamış, medreseler bu sebeple boşalmıştı. (8) Halk birtakım câhil yalancı şeyhlere kapılmış, fîsk u fücûr (fitne ve fesat / her türlü kötülük), zevk ve sefâ, çeşitli ahlaksızlıklardan dolayı (9) sefâlet, son dereceye varmıştı. Her şeyde aşırılık ile haddi aşma var idi. (10) 'Ali Nisârî Efendi merhûm, bu gibi şer'an yasaklanan şeylerin engellenmesine gayret etmiş, dersleri, vaazları yoluyla (11) halkı eğiterek talebelerine de ilim öğretmeye devâm ederken müftülük makâmına hakkıyla (12) ulaşmıştır. (13) Velîme (oturma) ve benzeri cemiyetlerde / toplantılarda yapılan israf ve lüzumsuzluk / şaklabanlıklar da son dereceye ulaştığı için Ali Nisârî Efendi (14) bunların yasaklanmasına uğraşmış ve nihâyet Der-sa'âdete / İstanbul'a / Şeyhülislâmlığa mürâcaât ederek bu tür müsrifliklerin, sevimsiz işlerin / şaklabanlıkların (15) yasaklanmasına muvaffak olarak bu hususta çok sayıda Şeyhülislâmlık fetvâsi ve pâdişah fermanı getirtirmiştir. (16) Ali Nisârî Efendi'nin övgüyle bahsedilecek icrâatlarından ve hayırlı düzenlemelerinden rahatsız olan (17) zevk ve sefâ ehli insafsız rezillerin İstanbul'a şikâyetleri üzerine [22a] (1a) eşi benzeri olmayan fâzıl Müftü «Ali Nisârî Efendi» İstanbul'a çağırılmış ve orada (2a) «H. 1110 / M. 1698»²⁵ târihinde vefât etmiştir. (3a) Bahsi geçen asır Kayseri şâir ve âriflerinden «Sâdikî Baba» merhûmun Ali Nisârî (4a) Efendi merhûm hakkında çeşitli mersiye, medhiye ve manzûmeleri vardır. Bunlardan bir kısmı aşağıdadır. /

(5a) Ağlayalım o Nisârî gitti dünyâdan diye

Tâ ki mahşerde şefî' / şefâatçi olsun bize o ihtiyâr / seçkin (hayırlı) kişi

(6a) Bin yüz on Rebî'ülevvel ayı (Eylül Ekim) içinde gitti âh!

Dileriz ki temiz rûhu Hz. Muhammed'e komşu olsun.

¹⁸ Bkz.: <https://islamansiklopedisi.org.tr/kadi-mir-meybudi>

¹⁹ Bkz.: <https://islamansiklopedisi.org.tr/lari-muslihuddin>

²⁰ Hâşîye hakkında bkz.: <https://islamansiklopedisi.org.tr/hasiye>

²¹ Ta'likât hakkında bkz.: <https://islamansiklopedisi.org.tr/talikat>

²² M. 18 Eylül 1659/ 5 Eylül 1660.

²³ M. 25 Temmuz 1664/ 13 Temmuz 1665.

²⁴ Şimdi Selçuklu Müzesi olarak kullanılan, şehir merkezindeki Gıyâsiye ve Şifâiye Medresesi.

²⁵ M. 10 Temmuz 1698/ 28 Haziran 1699.

(7a) Ali Nisârî Efendi, Kayseri’de ilimlerin yayılması için çok gayret etmiş, vaaz ve nasihatlar yoluyla halkın bu sevimsiz hâllerinin (8a) düzeltilmesine el atmış, pek çok talebe ve âlim yetiştirmiştir. Onun Kayseri’ye gelişine kadar medreseler perişan, (9a) bomboş ve Kayseri cehâletin kol gezdiği bir yer hâline düşmüş iken bu yüksek kıymete sâhip zâtın (10a) yüce himmetleriyle az zaman zarfında yine eski ilim, irfan kaynağı hâline dönüşerek bir ilimler tahsil edilen merkez (11a) hâline kavuşmuştur. Ali Nisârî Efendi’nin ilme dâir eserleri günümüze kadar hâlâ devâm etmekte olup kendisi «Muhyî-yi Kayserî (12a) Koca Nişârî» (Kayseri’yi Diriltten Koca Nisârî) ünvânını elde etmiştir. (13a) Bir müddet Üftâde (1495-1580) hizmetinde de bulunarak fıkıh ilmine ve çeşitli ilmlere dâir bir hayli eser (14a) verdiği gibi «Kâdî Mîr»²⁶ (vef. 1504) ve «Lârî»²⁷ (vef. 1572) üzerine meşhûr ve iyi bilinen (15a) hâşiyeleri (bir eser hakkında yazılan kısa bilgilerden oluşan eser) de yazdıkları arasındadır. Merhûm Nisârî Efendi Hazreti’ne (16b) faziletli oğlu (17b) Belîğ Efendi’nin manzum kaleme aldığı terceme-yi hâlleri (biyografi) (18b) ve olağanüstü hâlleri 99-102. (19b) sayfalarda yazılmıştır.²⁸ (20b) Başkâtib-zâde (21b) Râgıb”

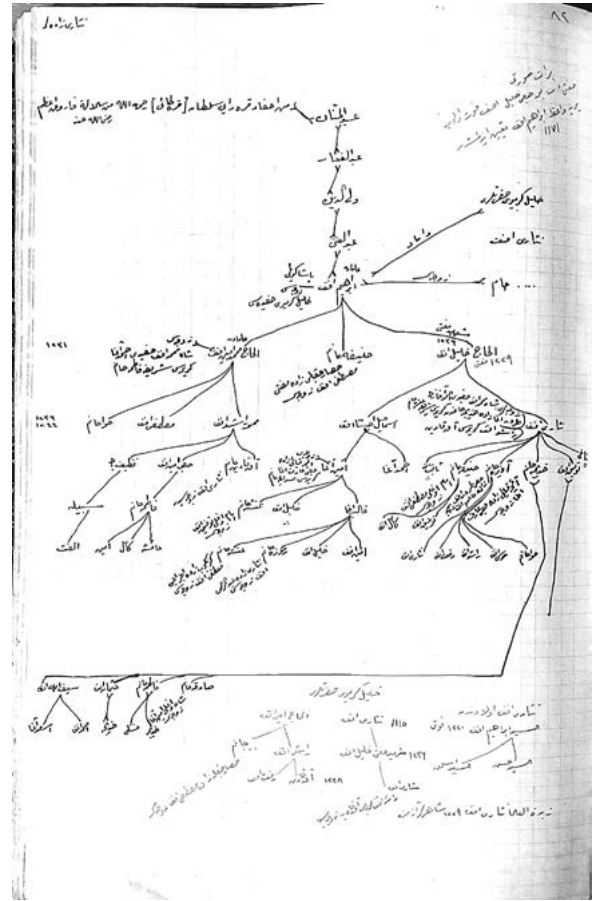
Günümüz insanının az-çok anlayabileceği şekilde sâdeleştirmeye çalıştığımız metinden Ali Nisârî Efendi’nin ne derece kıymetli bir insan olduğu anlaşılmaktadır. Kayseri’yi yeniden bir ilim ve irfan merkezi, makarr-ı ulemâ hâline getirmesi, bu şehre hürmet eden, muhabbet besleyen herkes için minnet sebebidir. Dileriz ki, onun yolundan gidenlerin sayıları artsın, şehrimiz her zaman ilim, irfan merkezi olsun...

Bu yazıya başlamadan önce niyetimiz, Nisârî-zâdeler âilesinin Râgıb Bey mecmû’alarının şecere / soy kütüğü şeklinde tanzim edilmiş üçüncüsünde bulunan metni, görüntüsünü verdikten sonra transkripsiyon harfleriyle

²⁶ Bkz.: <https://islamansiklopedisi.org.tr/kadi-mir-meybudi>

²⁷ Bkz.: <https://islamansiklopedisi.org.tr/lari-muslihuddin>

²⁸ Bu uzun metin için bkz. https://www.kayseri.bel.tr/uploads/pdf/ragip_bey_muhtasar_mecmuasi_c_1.pdf, 208-228. s.

aktarmak ve buradan da günümüze kadar gelmek idi. Fakat, Ali Nisârî Efendi ile ilgili bilgileri vermeden doğru- dan bunu yapmak bize göre şecerenin muallakta kalmasına yol açacağı için yazı vücûda gelirken vazgeçmek zorunda kaldığımız bir tasarruf oldu bu. Üstelik yazı ebadının da tahmin ettiğimiz hacmin bir hayli üzerine çıkması, şecere ile ilgili çalışmayı sonraya bırakmamıza sebep oldu. Biz yine de meraklı okuyucularımız için şecerenin şimdilik en azından görüntüsünü takdim etmekle yetinelim ve başta Ali Nisârî Efendi Hazretleri olmak üzere, bu güzel şehre, Kayserimize değer katan cümle geçip gidenlere, rahmet dileklerimizle berâber hürmetlerimizi arz edelim. ■

Erciyes Dağı'nın Anlamı

Kadim Dağ Erciyes ve Turizm

Erciyes Dağı, Kayseri'nin alâmet-i farikası olmuş, Kayseri'nin sembolü hâline gelmiştir. Bugün birçok kurum ve kuruluşun amblemlerinde Erciyes figürünü kullanmaları, kendilerini Erciyes Dağı'na göre tanımlama ve konumlandırma arzularının göstergeleridir. Muhteşem bir manzarayı gözler önüne seren, beyazlara bürünmüş bu "kadim dağ"; yücelik taşıması ve saygı uyandırmasından dolayı bazı seyyahlar tarafından "asil, ünlü, soylu" sıfatlarıyla nitelendirilmiştir. İlkel dinlere inanan toplumlarda dağlar tanrıya en yakın yerler olarak kabul edilir. Sümer mitolojisinde "Tanrı Dağı" anlamında "Ziggurat" adı verilen, dört köşe planlı, dıştan dolaşan bir rampa ile kuşatılmış, kotlar hâlinde yükselen tapınaklar anlatılır. Onlarda dağlar kişiselleştirilmiş ve tanrısallaştırılmıştır. Greklerdeki Olimpos Dağı, tanrıların oturduğu yer, tanrının kudret ve azametinin sembolüdür. Tanrıların kralı Zeus'un meskenidir. Musevilik ve Hristiyanlıkta da kutsal sayılan bazı dağlar vardır. Türklerde dağ kültürü Gök Tanrı inancıyla ilgilidir. Esasen Türkler dağları göğe yakınlığı sebebiyle kutsal ve tanrı makamı bilmişler, Gök Tanrı'ya kurbanlarını hep orada sunmuşlardır.

Kültepe'de bulunan bir tabletten anlaşıldığına göre Asurlular bu dağa Tanrı Dağı anlamında Aşkaşıpa ismini vermişlerdir. Erciyes Dağı, bölge uluslarının mitolojilerinde daima önemli bir yere sahip olmuştur. Nezahat Baydur'un Maximus Tyrius'tan naklettiğine göre hem tanrı, hem de Yemin Tanrısı olarak saygınlık kazanmıştır. Protohattilerden başlayarak Eskiçağ uluslarının dağ tanrıları olduğu günümüze kadar ulaşan bazı belgelerden anlaşılmaktadır. Yazılıkaya'daki kabartmalar arasında Hazzi ve Nanni Dağları üzerinde Teşup'un gösterilmesi, Hitit ülkesinde iki önemli dağın tanrısallaştığını açıklamaktadır. Aynı dağlardan, Kumarbi destanında da bahsedilmektedir. Yazılıkaya kabartmalarına benzeyen, ancak sayısı üçe çıkarılan dağ tanrılarının benzeri Şimşekkaya kabartmalarında da görülür. Erciyes'in ilk adı Hitit dilinde "Harkasos" olarak geçer. Harkasos; "beyaz, gümüş gibi parlak, ak dağ" anlamına gelmektedir.

Tekir yolu üzerinde bulunan bir yazıtta “Anadolu’nun en yüksek dağı Harkarus” cümlesinin yer alması bu görüşü doğrulamaktadır ve Harkarus ile Erciyes’i eşitlemektedir. Bu isim Grek diline “Argaios, Argaios-Oros” olarak geçmiştir. Hitit Kumarbi destanından sonra Grek mitolojisi de bu dağdan bahsedilmektedir. Büyük Kilikya’nın yüz başlı ejderi Typhus, Zeus’un Olimpos’undan Argaios’un eteklerine yerleşmiştir. Bu olay bize Kilikyalılar arasındaki eşitlemeyi göstermektedir. Zeus sürekli şimşekler fırlatır. Typhus ise ona volkanlar püskürtür. Ancak, sonunda ejder yenik düşerek dağın dibine fırlatılır. Büyük Kyros zamanında Anadolu’nun fethedilmesi ve Darius zamanından başlayarak İranlaştırılması sırasında da dağın yakınlarına ateşgedelerin kurulduğu

ve bu kültün volkanik Erciyes’le ilişkisinin artırıldığı yine tarihî kaynaklarda ifade edilmektedir. Nezahat Baydur ve Kurt Bittel, burasının dağ tanrılarına ait olduğu görüşünü ileri sürmektedir. Maximus Tyrius, “İlk insanlar Zeus’a dağ tepelerinde, Olympos ve İda’da, göğe yakın bütün dağlarda heykeller diktiler.” demektedir. Herodot, İranlıların yüksek dağ tepelerinde kurban adadıklarını bildirmektedir.

Atatürk’ün, Erciyes adını Türkçeye bağlayan bir etimoloji denemesi bulunmaktadır. Adın “erc” bölümünü burç, hâkimiyet, ululuk ve kale anlamlarına gelen “erk” sözüyle ilişkilendiren Atatürk, “-iyes” bölümüne de nispet anlamı yüklemiş ve kelimenin tamamını “ululuk ve hâkimiyet ifade eden bir mefhum” şeklinde açıklamıştır. Günümüzde çok

geniş bir kullanım alanı bulan Erciyes adı tamamen Türk kültürüne ait bir addır. Kapadokya krallarından birinin oğlu olduğu rivayet edilen “Cercis Aleyhissem” a nispetle, “Ercis” lafzından alındığı da söylenir. Bu karışıklığa rağmen, 1928 İmlâ Lugâtı’nda yer almamış, daha sonraki dönemlerde basılan Türk Dil Kurumu İmlâ Kılavuzlarında “Erciyeş”, daha sonra Kayseri ağzındaki kullanımıyla “Erciyes” olarak yazılmıştır. Çok sayıda isme sahip olan Erciyes’in diğer adları; Argeos, Argaeus, Argaios, Cebel-i Ercîs, Erceyiz, Erciyas, Erciyaş, Erciyeş’tir.

ERCIYES DAĞI MASTER PLANI VE KIŞ SPORLARI

Kayseri’nin simgesi Erciyes Dağı; 3917 m yüksekliği ile İç Anadolu Bölgesi’nin birinci, Türkiye’nin beşinci büyük dağı-

dır. Toplam 112 kilometrelik pist uzunluğu, 19 mekanik tesis ve 41 farklı pist ile Erciyes; Türkiye'nin en büyük ve en donanımlı kayak merkezlerinden biridir. Sezonda yaklaşık 3 milyon ziyaretçiyi ağırlayan kadim dağ, kış turizminin yanı sıra çeşitli faaliyetlere de ev sahipliği yapmaktadır. Erciyes Yüksek İrtifa Kamp Merkezi; uluslararası spor organizasyonları ve yıl boyu süren etkinlikleriyle Kayseri'nin sporuna, turizmine, ekonomisine ve tanıtımına büyük katkı sağlamaktadır. Uluslararası alanda da dikkatleri üzerine toplayan Erciyes, 'Dünyanın En İyi 25 Kayak Merkezi' listesinde yer almaktadır.

Erciyes Dağı, geçmişten günümüze dağcılık ve kış sporları konusunda ilgi alanı olagelmıştır. Bu alandaki çalışmaların son ve en önemli halkası Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülen, ülkemiz ve Kayseri için büyük önem taşıyan "Erciyes Master Planı Projesi"dir. Master Plan'ın hazırlanmasında amaç Kayseri ve Erciyes Dağı için turizm ve kış sporlarının geliştirilmesidir. Proje resmî olarak 16 Şubat 2006 tarihinde başlamıştır.

Master Plan çerçevesinde yapılan çalışmalarda ortaya şunlar konmuştur:

- Erciyes Dağı, uluslararası düzeyde rekabet edebilecek bir kayak merkezi yapabilmek için mükemmel bir arazi ve topografya sunmaktadır. Dağın durumu ve iklim koşulları, yapay kar hizmetleriyle en az 5 aylık kış sezonunu garanti etmektedir. Dağda tüm kayak alanını yeterli karla kaplayacak miktarda su rezervi bulunmaktadır. Uzun bir kış sezonunu garantilemek kayak merkezleri

için en önemli unsurdur ve bu durum Erciyes Dağı'nda sağlanabilir.

- Şehir merkezine yakın konumu ve Kayseri ile Türkiye'nin diğer büyük şehirleri ve uluslararası şehirler arasındaki rahat uçak ve otobüs bağlantısından dolayı Erciyes Dağı geniş potansiyelli bir pazara hizmet verebilir.

- Kış sporları Türkiye'de henüz çok popüler değildir. Fakat Doğu Avrupa'daki ya da Arap Yarımadası'ndaki yüksek ekonomik büyüme oranına sahip gelişen ülkelerde kış sporlarına artan bir

ilgi gösterilmektedir. Bu nedenle Türkiye'de de bu ilgi artarak insanlar üzerinde etkisini gösterecektir.

- Uluslararası pazarlara geçmek için tüm alanlarda misafirlerin deneyimlerinde etki bırakmak ve mükemmel bir kalite sunmak önemlidir.

- Yabancı dil bilen yüksek kaliteli kayak eğitmenlerini, uluslararası güvenlik kurallarına sadık kayak kiralama servislerini, müşterilerin beklentilerini karşılayan kalacak yer hizmetlerini, restoranları, dağ kulübelerini, çeşitli

alternatif aktiviteleri ve diğer cazip unsurları içerir.

Master Plan kapsamında planlanan kış sporları aktiviteleri şunlardır:

Alp tarzı kayak, snowboard (kar sörfü), telemark (dönüş kayağı), serbest stil kayak, kayak turları, helikopter kayağı, cross country (kuzey disiplini kayağı), biathlon, kar uçurtması, kar kazağı, snow tubing (şişme plastik kızak), kar rafting, kar motoru, buz pateni, kar ayakkabılı arazi yürüyüşü.

Master Plan kapsamında planlanan yaz sporları aktiviteleri:

Golf, dağ yürüyüşü/trekking, tırmanma, dağ bisikleti, paragliding ve hang-gliding (uçurtma), paraşüt, at sırtında gezinti, yaz toboggan (kızak) yolu, dağ planörü, uçurtma sörfü.

Bu plan çerçevesinde 8 Aralık 2005 tarihinden bu yana büyük yatırımlar yapılarak rekreatif ve sportif alanların büyük ölçüde tamamlandığı, İç Anadolu'da mutlaka gezilmesi, görülmesi gereken önemli bir turizm merkezi hâline gelen Erciyes Dağı'nda birçok sportif faaliyet yapılmakta, her geçen gün de yeni aktivite alanlarının açılması planlanmaktadır.

Dağcılık ve kış sporları için ideal bir yer olan Erciyes Kayak Pisti, dünyanın en iyi kayak pistlerinden biridir. Ayrıca Erciyes, yayla turizmi açısından günden güne değer kazanmaktadır. Yurt içi ve yurt dışından gelen konuklar ve il halkı için önemli bir dinlenme yeri oluşturmaktadır.

SPORUN MERKEZİ ERCİYES

Erciyes Kayak Merkezi 26 milyon km² alan üzerine kurulu olup mülkiyeti tamamen Kayseri Büyükşehir Belediyesine aittir. Belediye tarafından "dağ yönetim modeli" üzerine kurulan Erciyes A.Ş.; kayak merkezinin global çapta tanıtım ve pazarlanması için yurt içi ve yurt dışı fuarlar, seminerler, sunumlar, organizasyonlar, etkinlikler yaparak hem Kayseri'nin hem de ülkemizin ismini yaz turizmi-kış turizmi-kayak turizmi açısından tanıtmakta, meseleyi millî bir kalkınma meselesi olarak da görmektedir.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi "Yüksek İrtifa Kamp Merkezi" projesinin ilk etabı hayata geçirilmiş olup 1.850 metre rakımda bulunan kamp merkezi 8 adet futbol sahası, profesyonel olimpiik yüzme havuzu, kapalı spor salonu, atletizm pisti ve fitness tesisleri ile tüm branşlarda profesyonel

sporcuları ağırlamaktadır. Bu projenin üzerine eklenecek yeni çalışmalarla Erciyes'e farklı bir vizyon katacak; yerli ve yabancı turistleri yazın da Erciyes'e çekebilecek; kayak, futbol, basketbol, atletizm, yüzme gibi spor dallarında takımların "irtifa kamplarını" yapabilecekleri bir spor kompleksine dönüşecektir. İçerisinde birçok spor dalı için saha ve antrenman merkezleri bulundurulması planlanan kompleks, tesis yetersizliğinden yurt dışını tercih eden yerli spor takımlarının ilk adresi olacağı gibi ülke dışından da birçok takımı Erciyes Dağı'na getirecektir. Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından 132 bin m² alana inşası planlanan bu spor kompleksi; 16 bin m² kapalı alan, SPA merkezleri, futbol sahalrı, spor salonları, yüzme havuzları ile her türlü sporun yapılabileceği bir kamp merkezi olmuştur.

Erciyes Kayak Merkezi'ne İstanbul, İzmir, Ankara başta olmak üzere Türkiye'nin birçok yerinden yerli ve yabancı misafirler gelirken yurt dışından da Hollanda, Almanya, Fransa, Rusya, Çin ve Kore gibi ülkelerden ziyaretçiler gelmektedir. Ortadoğu ülkelerinden Kuveyt, Katar, Suudi Arabistan başta olmak üzere Malezya, İran, Irak, Türkmenistan, Bulgaristan gibi ülkelerden az sayıda olsa da turist gelmektedir.

Rusya'da yapılan tanıtım çalışmaları sonucu 29 Aralık 2017 itibarıyla tarihte ilk defa Moskova-Kayseri arasında charter seferleri başladı. Her hafta cuma günleri Moskova-Kayseri arasında yapılan uçuşlarla Rus turistler kabilelerle Kayseri'ye gelip bölgenin tarihî-kültürel güzelliklerini

keşfederek memnun bir şekilde şehrimizden ayrılmışlardır.

Erciyes'te bunlara ilaveten 2,200 m irtifada 54 bin m²lik Çadır Kamping alanı ile misafirlere yazın sıcağından kurtulup serin ve keyifli vakit geçirebilecekleri bir ortam sunuluyor. Profesyonel ve amatör bisikletçiler için hazırlanan çeşitli bisiklet parkurları ile başta dağ bisikleti olmak üzere onlarca farklı sportif faaliyetin yapılabileceği devasa bir ortam hazırlanmış durumda.

Son yıllarda önemi artan Downhill bisiklet macerasına katılmak için Türkiye'de ilk Downhill (iniş) parkurları Erciyes'te, Erciyes A.Ş. tarafından oluşturulmuştur. Türkiye, Dünya Downhill haritasına Erciyes'le girmiştir. Her yıl düzenlenen Downhill Türkiye Şampiyonası, Uluslararası Erciyes MTB Kupası Yarışları, Erciyes'in dağ ve bisiklet sporları açısından markalaşması sürecine önemli katkılar sağlamaya başlamıştır.

Erciyes'te alternatif turizmin çeşitlendirilmesi ve yüksek irtifa bisiklet kamp olanaklarının dünya çapında tanıtılması amacıyla 2017 yılında gerçekleştirilen bilgilendirme gezileri ile bölgeye getirilen yabancı bisiklet antrenörleri, bisiklet federasyon başkanları, kulüp yöneticileri yerinde yapılan bu gibi tanıtımlar sonucu takımlarını irtifa kampları için Erciyes'e göndermeye başladı. Daha önce neredeyse tüm dünya bisikletçileri İtalya-Livigno veya İspanya-Tenerife'ye giderken artık rotalarını Kayseri Erciyes'e çeviriyorlar.

Global ölçekte bir kış sporları merkezi olma yolunda emin adımlarla ilerleyen Erciyes, 2015 yılında Türkiye tarihinin ilk Avrupa

Kupası'nı gerçekleştirdi. Burada elde ettiği organizasyonel başarı neticesinde kazandığı tecrübeyle, ülkemiz tarihinde ilk kez kış sporlarının en önemli müsabakalarından biri olan Snowboard Dünya Kupası'nı gerçekleştirdi ve dünyanın en iyi snowboard sporcularını Kayseri'de ağırladı. Uluslararası spor kamuoyu ve spor otoriteleri tarafından takdirle karşılanan bu başarı, 2017 yılında da hem ülke-

mizin hem de Erciyes'in ikinci Dünya Kupası'nı getirdi.

Dünya standartlarında pistler, konaklama ve ulaşım imkânları, eğitilmiş ve tecrübeli insan kaynağı, organizasyonel kabiliyet ve kapasite 2018 yılında Erciyes'i Uluslararası Kayak Federasyonu (FIS) tarafından üçüncü kez tercih sebebi yaptı. Yine dünyada ilk

defa düzenlenen Snowkite Dünya Kupası Finali Erciyes'te yapıldı.

Erciyes Dağı'nda yapılan etkinlikler Kayseri Erciyes A.Ş. tarafından yönetilmesine rağmen, Kayseri Büyükşehir Belediyesi de ilgili birçok altyapı hizmetini kendisine bağlı birimler vasıtasıyla yürütmektedir. Temizlik, tamir, bakım, yol güvenliği, kanalizasyon, ulaşım gibi hizmetler ilgili dairelerce yerine getirilmektedir. Hafta sonları Kayseri Havalimanı-Erciyes tarifeli otobüs seferleriyle hem Kayseri halkı, hem de misafirler Erciyes'e taşınmaktadır. Ayrıca Hacılar Kapı ve Develi Kapı'dan saatlik ring seferler konulmak suretiyle misafirlere Erciyes Kayak Merkezi içerisinde de Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından ücretsiz ulaşım imkânı sunulmaktadır.

Bununla birlikte kayağa başlangıç noktası olan Hacılar, Hisarcık, Tekir ve Develi Kapılarda çocuk oyun alanları, bebek bakım odaları, günübirlik ziyaretçiler için kiralık dolaplar, sağlık ve ilk yardım üniteleri gibi fonksiyonlar Kayseri Erciyes A.Ş. tarafından ücretsiz olarak veya çok cazip bedellerle ziyaretçilerin hizmetine sunulmuştur.

Bu faaliyetlerin yanı sıra Erciyes Dağı'nda yürütülen jeotermal

sondaj çalışmalarıyla termal turizmin kayak ve yüksek irtifa kamp faaliyetlerine entegre edilmesi hedeflenmektedir. Bu sayede turizm potansiyelinin dört mevsime, on iki aya yayılması ve Erciyes'in sürdürülebilir, çok yönlü bir turizm merkezi hâline gelmesi amaçlanmaktadır. Çalışmalar Kayseri'nin turizm vizyonuna uzun vadeli ekonomik ve sosyal katkı sağlamayı öngörmektedir.

ULUSLARARASI DÜZEYDE YAPILAN BAZI YARIŞMA VE ETKİNLİKLER:

Son yıllarda Erciyes ulusal ve global sportif yaşam stili organizasyonları ile dünyadaki en prestijli kış sporları merkezleri ile birlikte anılmaya başlandı.

Snowboard Avrupa Kupası ve Snowboard Dünya Kupaları, snowboard sporunun en önemli yıldızlarını Erciyes'te ağırlarken, yapılan canlı yayınlarla dünyanın Erciyes ve Erciyes'in pistleri, doğası, sunduğu yüksek standartlardaki kış kondisyonları ile tanışmasına vesile olmuştur.

3 Mart 2018'de düzenlenen Ford Snowboard Dünya Kupası'ndan sonra IKA Dünya Kupası

Finali, 22-25 Mart 2018 tarihleri arasında Ford Snowkite Dünya Kupası Erciyes'te gerçekleşti.

2018 kış sezonunda Ford Türkiye'nin kış sezonu aktivasyonları ve tüketici etkileşimi adına büyük ilgi gösterdiği Erciyes'te, Ford Winter Lounge kurgusu ile kış tutkunlarına her gün sürprizler yaşatıldı, test sürüş deneyimleri, Drift Extreme şov etkinliği ve Ford Snowboard Dünya Kupası ile oldukça renkli bir kış sezonu deneyimlendi.

Hem denizde hem de dağlarda yapılabilen, son yılların popüler sporu kiteboard'un deniz versiyonu için ülkemizde ve dünyada çok sayıda global organizasyon düzenleyen Uluslararası Kiteboard Federasyonu (IKA), Snowkite Dünya Kupası serileri gerçekleştirmeye başladı.

Dünya kupası serisinin final etabı, 22-25 Mart 2018 tarihleri arasında Erciyes Develi Kapı'da Playmaker Sports & Entertainment tarafından organize edilerek Kayseri Büyükşehir Belediyesi Erciyes A.Ş. himayesinde ve Ford isim sahipliğinde gerçekleşti.

● Erciyes A.Ş. 18-19 Şubat 2017 tarihinde düzenlenen Kar Voleybolu Avrupa Kupası'na (Türkiye'de) ilk kez ev sahipliği yaptı, ikinci kez 2018 kış sezonunda heyecan devam etti.

● 2016 -2017-2018 kış sezonunda Red Bull Jump and Freeze çeşitli şovlar ve eğlenceli sporlarla Erciyes'e renk kattı.

● 8. Uluslararası Engelsiz Erciyes Günleri 30 Mart-1 Nisan 2018'de gerçekleşti.

● Koç Spor Fest Kış Oyunları 2017 ve 2018 yılları kış sezonunda üniversiteli gençlerin spor, müzik ve eğlence festivali olarak düzenlendi.

● Oluşturulan Downhill parkuru ile Türkiye'de tek Downhill yarışı Erciyes'te düzenlenmektedir.

● Erciyes'te her yıl Salcano Bisiklet Günleri ile Velo Erciyes (Gran Fondo) müsabakaları yapılmaktadır.

● Dağ bisikleti (MTB) kullanıcılarına özel bisiklet parkurları ve profesyonel bisiklet sporcuları için alanlar oluşturulmuştur.

● Erciyes'te ATV Safari aktivitesi düzenlenmektedir.

● Cumhurbaşkanlığı himayelerinde, Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve Kayseri Valiliğinin destekleriyle Türkiye'de ilk kez gerçekleştirilen Dünya Kar Motosiklet Şampiyonası'nın Türkiye etabı SNX, 2023 yılı Mart ayında Erciyes'te düzenlendi.

Snowcross Dünya Şampiyonası

Diplomatik Kayak ve Snowboard Yarışı

Trans Anatolia Rally Raid
Kayseri Oryantiring Günleri
Erciyes Türksoy Kupası
Dünya Tenis Turu

Uluslararası Erciyes Kar Heykel Festivali

Pro Beach Plaj Voleybolu (yerli ve yabancı sporcular katılımı ile)
Erciyes Uluslararası Yol Ve Dağ Bisikleti Yarışları

Çek Kış Spor Günleri Etkinlikleri

Erciyes Ultra Sky Trail Dağ Maratonu

Dağ Kayağı Şampiyonası
IXS Downhill Bisiklet Avrupa Kupası

ULUSAL DÜZEYDE YAPILAN BAZI YARIŞMA VE ETKİNLİKLER:

ATV ve Motosnow Kupası

Erciyes Kış Festivali

Snowboard Türkiye Şampiyonası

Çiftler Arası Kızak Yarışması

En Havalı Voleybol Turnuvası

Erciyes Zirve Tırmanışı

Geleneksel Kızak Türkiye Şampiyonası

Meteor Gözlem Şöleni

Kar Fırtınaları Valilik Kupası

Kar Ragbi Türkiye Şampiyonası

Kar Hentbol Şampiyonası

Erciyes Motosiklet Festivali

Üniversiteler Arası Kar Voleybolu Kupası

Erciyes Moto Fest

FIS Snowboard Yarışları

Bisiklet Oyunları Etkinliği

Erciyes Çadır Kamp Etkinlikleri

Decathlon Erciyes Kar Voleybolu Turnuvası

Decathlon Erciyes Alp Disiplini Kayak Yarışması

Anadolu Yıldızlar Ligi Alp Disiplini Yarışmaları

Kayseri Büyükşehir Belediyesi: Çocuk ve Modern Kütüphanecilik

SENA BABUR TOK / HATİCE YÜCEL

Çocuk kütüphaneleri, çocukların erken yaşta kitap okuma alışkanlığı kazanmalarına, kitaplarla daha fazla vakit geçirmelerine, kütüphane ortamına daha kolay uyum sağlamalarına yardımcı olan; duygusal, zihinsel ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunarak onları hem geleceğe hem de hayata hazırlayan eğitsel ve kültürel mekânlardır. Çocukların yaşlarına ve gelişim düzeylerine göre belirlenen kitaplar, eğitim materyalleri ve kütüphaneler tarafından düzenlenen etkinlikler çocukların hayal güçlerinin gelişmesine katkıda bulunur, öğrenme yeteneklerini artırır, konuşma ve iletişim becerilerini geliştirir ve daha kolay arkadaş edinmelerine yardımcı olur. Ayrıca çocuk kütüphanelerinde bilgiye eşit erişim imkânı verilerek her kesimin bu hizmetten yararlanması amaçlanır. Bu manada çocuk kütüphanelerin yeri çok önemlidir.

Bilgiye erişimin hızla arttığı bu bilim ve teknoloji çağında, bireylerin erken yaşlardan itibaren okuma kültürlerini geliştirmeleri, bilgi ve becerilerini artırmaları ve potansiyellerini gerçekleştirmeleri önem arz etmektedir. 0-6 yaş aralığı, çocuklar için en kritik dönemlerden biridir. Bu dönemde çocuklar duygusal, bilişsel ve sosyal gelişimlerinin temellerini atarlar. Bu kritik dönemde çocukların kitaplarla tanışmaları ve onlarla kurdukları bağ dünyayı algılama ve yorumlama biçimlerini, düşünme şekillerini, dil gelişimlerini vs. etkilemektedir. Çocuk kütüphaneleri çocukların bilgiyle doğrudan, güvenli ve sistematik bir şekilde bağ kurmalarını sağlayan önemli kurumlardır. Özellikle çocuklar için tasarlanan bu kütüphaneler kitap okuma alanı olmanın ötesinde birçok amaca hizmet etmektedir. Çocukların yaşlarına ve gelişim düzeylerine uygun olarak düzenlenen etkinlikler çocukların hem sosyal gelişimine yardımcı olmakta hem de onları daha fazla okumaya teşvik etmektedir. Bu anlamda çocuk kütüphaneleri bireysel gelişim için olduğu kadar sosyal kültürün korunması ve sürekliliği için de önemlidir.

ÇOCUK KÜTÜPHANELERİNİN TANIMI

Çocuk kütüphaneleri; okul öncesi dönemden ergenlik dönemine kadar çocukların yaşlarına ve gelişim düzeylerine uygun kitaplar, materyaller vb. hizmetleri sunan kütüphanelerdir.

Hüseyin Odabaş ve Mehmet Ali Akkaya Çocuk Kütüphanelerini şu şekilde tanımlamaktadır:

Çocuk kütüphaneleri; bebekler, okul öncesi çocukları, okul çocukları, özel gereksinimli çocuklar, gençler, ebeveynler, bakıcılar ve çocuklarla ilgili çalışmalar yürüten diğer yetişkinler olarak çeşitlendirilebilen geniş bir kullanıcı kitlesine sahip; kitap okuma saatleri, dramalar, yaratıcı etkinlikler vb. özellikli hizmetlerle kullanıcı gruplarına okuma alışkanlığı ve kültürü kazandırmayı amaçlayan; bu amaca hizmet edecek personel, mekân ve koleksiyon unsurlarını bünyesinde barındıran tematik kütüphanelerdir. (Odabaş-Akkaya, 2018: 388).

Çocuk kütüphaneleri çocukların dil gelişimini, hayal gücünü ve eleştirel düşünme becerilerini desteklerken onlara rahat ve özgür hissedebilecekleri bir ortam sağlar. Masal saatleri, okuma etkinlikleri, atölye çalışmaları ve yaratıcı drama etkinlikleri ise kütüphanenin eğitsel işlevini vurgulayan unsurlar arasındadır.

ÇOCUK KÜTÜPHANELERİNİN ÖNEMİ

Erken çocukluk dönemi çocuğun duygusal, bilişsel ve sosyal temellerinin atıldığı ve etkilerinin yaşam boyu devam edeceği kritik bir evredir. Bu dönemde çocuğun güvenli ortamından ayrılarak ana sınıfı ya da okul ortamına girmesi, birçok çocuk için zorlayıcı bir deneyim olabilmektedir. Özellikle yeterli sosyal deneyimi olmayan, dış çevre ile iletişimi kısıtlı olan çocuklar bu süreçte güvenli bağ kuramamakta ve ayrılık kaygısı yaşamaktadır. Çocuk kütüphaneleri bu süreci yumuşatan, çocuğun okula uyum ve adaptasyonunu destekleyen, çocuk için güvenli alan oluşturan kamusal öğrenme alanlarıdır.

Çocuk kütüphanelerinin zorunluluk içermemesi, oyun temelli bir yapıya sahip olması çocukların bu ortama hızla adapte olmasını desteklemektedir. Masal saatleri, kitap okuma etkinlikleri ve keşif alanları çocuğun hem akranlarıyla hem de yetişkin bireylerle güvenli bir bağ kurmasına olanak vermekte ve bu süreç çocuğun özgüvenini artırmakla birlikte yeni ortamlara karşı da güvenli bağ geliştirmesini sağlamaktadır.

Çocuklar, bu kütüphaneler vasıtasıyla sosyal kurallara aşina olurlar ve sıra bekleme, paylaşma, işbirliği yapma, dinleme ve etkinliklere katılma gibi

↑ Kayseri Büyükşehir Belediyesi Fuat Attaroğlu Çocuk Kütüphanesi ve Müzik Okulu

becerileri süreç boyunca gelişir. Çocuk kütüphaneleri sayesinde çocuklar okul ortamını tehdit olarak değil, öğrenirken eğlendikleri güvenli bir sosyal alan olarak algırlarlar. Çocuk kütüphanelerinin bir diğer önemli yönü de ücretsiz ve tüm vatandaşlar için erişilebilir olması, herkese fırsat eşitliği vermesidir. Özellikle dezavantajlı ailelerden gelen çocuklar için bu kütüphaneler gelişimsel destek sunan önemli bir toplumsal mekanizma işlevi görür.

Tüm bunların yanı sıra çocukların dil gelişimini ve okuma alışkanlığını destekleyerek bilişsel gelişimlerine katkı sağlar. Çocuğun yaşına uygun olarak seçilen kitaplar hem kelime dağarcığını geliştirir hem de hayal gücünün gelişmesine katkıda bulunur. Akkaya ve Odabaş, çocuk kütüphanelerinin bu yönünü şu şekilde ifade etmektedir:

En küçüğünden büyüğüne çocukların kelime dağarcıklarının ve dil becerilerinin zenginleştirilmesi, bilgiye erişimin doğru ve etkili şekilde yapılmasına yönelik yöntemlerin kazandırılması, okuma zevkinin aşılmasının yanında, okuma okuryazar-

lığı yetkinliğinin verilmesi ve iyi bir kütüphane kullanıcısı olmasının sağlanması gibi pek çok amacın hedeflenmesi gerekmektedir. (Odabaş- Akkaya, 2019: 90-91).

ÇOCUK KÜTÜPHANELERİNİN MODERN KÜTÜPHANECİLİK ANLAYIŞINDAKİ ROLÜ

Modern kütüphanecilik anlayışı; kütüphaneleri yalnızca bilgi edinilen, ödünç kitap alınan bir yer olmaktan çıkararak bireylerin eğitsel, sosyal ve kültürel gelişimine destek sağlayan, onları çok yönlü destekleyen kurumlar hâline getirmiştir.

Bu anlayış doğrultusunda kütüphaneler; kullanıcı odaklı hizmetler sunan, kullanıcının ve çağın gereklerine göre kendini yenileyip değiştiren, bireyleri yaşam boyu öğrenmeye teşvik eden, toplumun her kesimine eşit bilgi erişimi sağlayan yapılar olarak işlev görmektedir. Bu durumu Ali Kavak şu şekilde ifade etmektedir:

Toplum 5.0 sürecinde kütüphaneler, insan merkezli toplumsal dönüşüme uyum sağlama ve kullanıcıların değişen beklentilerine yanıt verme

konusunda önemli bir dönüşüm geçirmektedir. Geleneksel kütüphane hizmetleri günümüz dijital çağında kullanıcıların ihtiyaçlarına yeterince yanıt veremediğinden kütüphanelerin toplum içindeki rolünü sorgulama ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu durum kütüphanelerin geleneksel anlayışını dijital çağın beklentileriyle birleştirerek kullanıcı odaklı ve yenilikçi hizmetler sunma stratejileri geliştirme gerekliliğini ön plana çıkarmaktadır. Bu bağlamda kütüphanelerin geleceği, dijital dönüşümü benimsemeleri ve bu dönüşümü kullanıcı odaklı hizmetlere yansıtmalarına bağlı olarak şekillenecektir. Bu süreç geleneksel kütüphane hizmetlerinin modern teknolojiler ve değişen kullanıcı beklentileriyle uyumlu hâle getirilmesini ve daha etkili, erişilebilir ve özelleştirilmiş hizmetler sunulmasını amaçlamaktadır. (Kavak, 2023: 282).

Ali Kavak'ın ifadelerinden de anlaşıldığı üzere geleneksel kütüphane anlayışı geride kalmıştır. Kütüphanelerin modern çağa ayak uydurması gerekmektedir. Bu değişim ve dönüşüm sürecinde çocuk kütüphaneleri, modern kütüphanecilik anlayışının temel öğelerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüz çocuk kütüphaneleri, yalnızca kitap okunan alanlar olmanın ötesine geçmiştir. Masal okuma saatleri, yaratıcı drama etkinlikleri, okuma atölyeleri, teknoloji destekli öğrenme ortamları vb. çocukların aktif katılımını destekleyerek, modern kütüphanecilik anlayışının benimsediği aktif katılımlı ve öğrenen merkezli yaklaşımı yansıtmaktadır. Ayrıca bu kütüphaneler çocuğun bilgiye nasıl ulaşacağını, onu nasıl değerlendireceğini öğretmek gerekli donanımına sahip bireylerin yetişmesine katkı sağlamaktadır.

KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE ÇOCUK KÜTÜPHANELERİ

Kayseri Büyükşehir Belediyesi çocuk kütüphaneleri; çocuklara bir okuma alanı sunmanın ötesinde onların sosyal ve bilişsel gelişimlerini destekleyen etkinliklere de ev sahipliği yapmaktadır. Okuma saatleri, yaratıcı drama çalışmaları, atölye etkinlikleri ve eğitici programlar sayesinde çocuklar kitapları düşünmenin, üretmenin ve paylaşmanın bir aracı olarak tanımaktadır.

Yerel yönetimlerin eğitime ve kültüre verdiği desteğin somut bir örneği olan Kayseri Büyükşehir Belediyesi Çocuk Kütüphaneleri, çocukların nitelikli

↑ Kayseri Büyükşehir Belediyesi İldem Kütüphanesi

zaman geçirmelerini sağlayarak onları geleceğe hazırlamaktadır. Bu yönüyle kütüphane, okuma kültürünün yaygınlaştırılmasına katkı sunan ve toplumsal gelişimi destekleyen önemli bir merkez olma niteliği taşımaktadır.

Fiziksel mekân düzenlemesi açısından Kayseri Büyükşehir Belediyesi Çocuk Kütüphaneleri çocukların rahat hareket edebileceği, kendilerini güvende hissedebileceği ve kitaplarla bağ kurabileceği şekilde tasarlanmıştır. Renkli ve ferah iç mekân düzeni çocukların kütüphaneyi yalnızca ders çalışacakları değil aynı zamanda keyifle vakit geçirdikleri bir yaşam alanı olarak algılamalarını sağlamaktadır. Sessiz okuma alanları ile grup etkinliklerine uygun bölümler arasındaki denge, bireysel ve sosyal öğrenme süreçlerini desteklemektedir.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Çocuk Kütüphaneleri, ailelerin de sürece dâhil edilmesini önemsemektedir. Ailelere yönelik bilgilendirici etkinlikler ve rehberlik çalışmaları aracılığıyla evde okuma kültürünün desteklenmesi hedeflenmektedir. Böylece kütüphane aynı zamanda aile-çocuk-toplum

↑ Kayseri Büyükşehir Belediyesi Erkiilet Kütüphanesi

etkileşimini güçlendiren bir eğitim merkezi niteliği kazanmaktadır.

Yerel yönetimlerin eğitime ve kültüre yaptığı yatırımlar uzun vadede toplumsal gelişimin temel taşlarını oluşturmaktadır. Kayseri Büyükşehir Belediyesi Çocuk Kütüphaneleri bu anlayışın somut bir örneği olarak bilinçli, araştıran, sorgulayan ve kitapla güçlü bağ kuran bireylerin yetişmesine katkı sağlamaktadır. Çocukların erken yaşta edindikleri okuma alışkanlığı sayesinde akademik ve sosyal yaşamlarında daha donanımlı bireyler olmalarına zemin hazırlamaktadır.

Kayseri Büyükşehir Belediyesinin 11. kütüphanesi olarak hizmete açılan Fuat Attaroğlu Çocuk Kütüphanesi ve Müzik Okulu, çocukların çok yönlü gelişimini destekleyen modern ve donanımlı bir kültür merkezidir. 250 kişi kapasiteli kütüphanede 16.000 basılı kitap, 3.000 sesli kitap ve 24.000 elektronik kitap bulunmakta; çocuklara zengin ve erişilebilir bir bilgi kaynağı sunulmaktadır.

Kütüphane bünyesinde okuma salonu, oyun odaları, masal, müzik ve resim atölyeleri, bekleme salonu, kafeterya ve bahçe oyun alanı yer almaktadır.

Düzenlenen oyun etkinlikleri çocukların fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişimlerini destekleyerek kas gelişimlerine, koordinasyon ve iş birliği becerilerine, paylaşma ve sorumluluk bilinci kazanmalarına katkı sağlamaktadır. Masal etkinlikleri hayal gücünü, dinleme ve yorumlama becerilerini geliştirirken kelime dağarcığını zenginleştirip kitap okuma alışkanlığı kazandırmaktadır. Sinema etkinlikleri dil gelişimini, mantık ve muhakeme yeteneğini, empati kurma ve görsel-işitsel algıyı güçlendirmekte, eğitici içeriklerle erken yaşta öğrenmeyi desteklemektedir. Müzik çalışmaları işitsel beceriler, ritim duygusu, konsantrasyon, bilişsel ve sosyal gelişime katkı sağlarken; resim atölyeleri ise ince motor beceriler, hayal gücü, yaratıcılık, odaklanma ve özgüvenin gelişmesine

önemli ölçüde destek olmaktadır. Fuat Attaroğlu Çocuk Kütüphanesi ve Müzik Okulu; çocukların güvenli, eğitici ve nitelikli bir ortamda zaman geçirmelerini sağlayan örnek bir eğitim ve kültür merkezi olarak öne çıkmaktadır.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi bünyesinde hizmet veren Argıncık, Yakut, Erkilet, İldem-Yeşilyurt, Beyazşehir, Mevlana, Altınoluk Sosyal Yaşam Merkezi ve Ziya Gökalp kütüphanelerinde çocuklara yönelik özel atölye alanları bulunmaktadır. Bu kütüphanelerde yıl boyunca okuma, oyun, sanat, müzik ve yaratıcı düşünmeyi destekleyen çeşitli etkinlikler düzenlenerek çocukların hem akademik hem de sosyal gelişimlerine katkı sağlanmaktadır. Bu etkinlikler sayesinde çocuklar öğrenirken eğlenme fırsatı bulmakta ve kütüphane kültürü küçük yaşlarda kazandırılmaktadır.

SONUÇ

Çocuk kütüphaneleri çocukların kitapla anlamlı bir bağlar kurdukları; okuma, anlama deneyimini keşfettikleri ve akranlarıyla etkileşim içinde oldukları; eğlenirken öğrendikleri eğitsel ve kültürel mekânlardır. Bu mekânlar ilk zamanlar sadece kitap okuma hizmeti verse de günümüzde bu durum değişmiştir. Modern çağ ile birlikte çocuk kütüphaneleri çocukların sosyal, bilişsel ve duygusal yönlerini geliş-

tirecek şekilde hizmet vermektedir. Çocuklar bu kütüphanelerde kitap okuma becerisiyle birlikte sıra bekleme, ortak hareket etme, paylaşımda bulunma, sessiz olma vb. becerileri kazanmaktadır. Bu durum çocukların ilkökula alışma süreçlerine de olumlu katkı sağlamaktadır. Çocuk kütüphanelerini tercih eden çocukların okula uyum süreçleri kısaltmakta ve kolaylaşmaktadır. Kayseri Büyükşehir Belediyesi de çocuk kütüphanelerinin önemini bilerek hizmetlerine devam eden güçlü bir örnektir. Belediyecilik anlayışında çocukların ruhsal, bedensel ve zihinsel yapılarını ön plana almış ve onlara bu fırsatı sunmuştur. ■

KAYNAKÇA

Kavak, A. (2023). *Toplum 5.0 Perspektifinde Kütüphane 5.0: Teknoloji ve İnsan Merkezli Yeni Nesil Kütüphane Hizmetleri*. Bilgi Yönetimi Dergisi, 6 (2), 280-309.

Odabaş, H., Akkaya, M. A. (2018). *Halk Kütüphaneleri: Geçmişten Geleceğe Yönelimler ve Yeni Roller*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.

Odabaş, H., Akkaya, M. A. (2019). *Kütüphane Deneyiminin Beşiği Olarak Çocuk Kütüphaneleri*. Bilgi Merkezleri: Kütüphaneler-Arsivler-Müzeler. (ss. 82-125). İstanbul: Hiperlink Yayınları.

Osmanlı'nın Son
Dönemi ile Cumhuriyet
Dönemi'nin Önemli
Kültür Adamlarından
**Fahri Bilge ve
Muallim Cevdet'in
Kayseri'de Bir
Hikâyesi**

MEHMET ÇAYIRDAĞ

Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında yetişmiş, Cumhuriyet döneminde de yaşayıp çeşitli görevlerde bulunmuş ve eserler vermiş; İbnülemin Mahmut Kemal, Ali Emiri, Kilisli Rifat, Muallim Cevdet gibi önemli şahsiyetler bulunmaktadır. Ömürleri genellikle İstanbul'da geçmiş olup resmî görevleri yanında bilhassa çok büyük bir kütüphaneyi oluşturacak muazzam yazma ve matbu kitaplar toplamış, sonunda bunları devlete bağışlayarak büyük fedakârlıklarda bulunmuş değerli münevverlerdi. Kıt bütçelerini bu yolda harcayarak kitapların kurtarılması ve sonunda da millete vakfedilmesi ile çok büyük bir kültür hizmetinde ve millî bir vazifede bulunmuşlardır. Mesela Ali Emiri Efendi'nin, Divan-ı Lügat-üt-Türk'ü sahaflardan bin bir müşkülâtla kurtarıp devlete mal etmesi hikâyesini çoğumuz biliriz. Bunlar sürekli İstanbul'daki sahaflar çarşısını kontrol eder, burada nadir bir eseri ele geçirmeye çalışır, böyle olunca da büyük bir kıskançlıkla arkadaşlarına nispet ederlerdi. Böyle bir eseri bulduklarında uzun zaman kimseye de göstermek istemezlerdi.

Bu kitap hastası âlimlerden birisi de Fahri Bilge idi. Fahri Bilge İstanbul'da yetişmiş, Osmanlı döneminde Ziraat Bankası memurluğu ile göreve başlamış, Cumhuriyet döneminde de bu bankada göreve devam ederek şube müdürlüklerinde bulunmuştur. İstanbul'daki yukarıda bir kısmının adı geçen arkadaşları ile de daima irtibatla bulunmuştur. Fahri Bilge 1935-1950 yılları arasında Kayseri Ziraat Bankası Şubesi'nde müdürlük yapmıştır. Daha önceki görevlerinde olduğu gibi burada da bankadaki görevinden de istifade ederek on beş bin cilde yakın yazma kitap toplamıştır. Ayrıca Kayseri halk şairleri üzerine de derlemelerde bulunmuştur. Millî Kütüphaneye intikal eden bu derlemeleri Erciyes Üniversitesi elemanlarından Erhan Çapraz ve Betül Görkem tarafından yayıma hazırlanmış ve Talas Belediyesi de basımını yapmıştır.

Fahri Bilge; (birçoğunu satın alarak) topladığı bu büyük sayıya ulaşan kitapları, kiracısı olduğu, şimdiki Ordu Evi yakınındaki Müselles Bahçe yanında bulunan, Atatürk'ün doktoru Behçet Feyzioğlu'nun iki katlı evinde depoluyordu. Tayyare Fabrikası doktorluğu da yapan Behçet Bey, Fahri Bilge'nin yığıldığı kitaplarla evini çokerteceğini iddia ederek buradan çıkması için mahkemeye başvurmuştur.

Fahri Bey bu çok nadir kitapları toplarken eline çok kıymetli bir kitap geçmiştir. Bu kitabın o güne

kadar biyografik eserlerde (Kâtip Çelebi) ismi görüldüğü halde, Divan-ı Lügat-üt-Türk gibi kendisi ortada yoktu. Ansiklopedik bir çalışma olan bu eseri "Muradname" ismi ile telif edip II. Murad'a takdim eden müellif, Yakubiye isimli bir âlimdi. İşte Fahri Bilge Kayseri'de bu eseri de ele geçirmiş ve tabii derhâl İstanbul'daki arkadaşları olan kitap kurtlarına haberi uçurmuştur. Hâl böyleyken İstanbul karışmış, kıskançlıktan Fahri Bilge'ye söylemediklerini bırakmamışlardır. Bunlardan büyük âlim, diğer eserleri yanında Osmanlı Arşivi'nin ve İstanbul'daki kütüphanelerin bir kısmını da tasnif etmiş olan Muallim Cevdet ümit etmemesine rağmen duramamış, bu kitabı görmek için trene atlayıp Kayseri'ye gelmiştir. Trenden inince bir faytonla doğru Fahri Bilge'nin görev yaptığı Ziraat Bankası'na gelmiş ve Fahri Bey ile buluşmuştur. İki samimi arkadaş sarılmışlar, kahvelerini içip sohbet etmişler, mesai bitince beraber Fahri Bey'in evine geçmişlerdir. Cevdet Bey o zamana kadar kitap konusunu hiç açmamış, akşam yemekler yenmiş, odaya kahve içmeye çekildiklerinde artık Kayseri'ye niye gelmiş olduğunu açıklamaya başlamıştır.

Cevdet Bey, "İstanbul'dan duyduk ki "Muradname"yi bulmuşsun, hayırlı olsun. Mümkünse onu bir görebilsek." demiştir.

Fahri Bilge ise "Evet, çok şükür Allah nasip etti, elimize geçti. Ancak onu şimdi size göstermem mümkün değil, inşallah başka bir zaman. Söz." demiştir.

Büyük bir sukutuhayale uğrayan Cevdet Bey, "Yahu be adam! İstanbul'dan bunca yolu bu kitabı görmek için çektim. Ne olur! Bana verme, senin elinde şöyle geriden bir göreyim." demiştir.

Fahri Bilge ise yine büyük bir insafsızlıkla, "İsrar etme, bugün olmaz." diye cevap vermiştir.

Cevdet Bey, tahmin ettiği kesin cevabı alınca bir daha üstelememiş, hemen yataklara gitmişler ve tabii Cevdet Bey'in sabaha kadar gözüne uyku girmemiştir. Fahri Bey'e lanet ederek dönüp durmuştur yatakta. Sabahleyin de erkenden trene koşup İstanbul'u birde bulmuştur. İstanbul'daki arkadaşları merakla Cevdet Bey'e durumu sormuşlar. O da vaziyeti olduğu gibi anlatıp, "Eğer altı ay içinde ölürsem, bilin ki buna sebep Fahri Bilge'dir." demiştir.

Hakikaten altı ay sonra Cevdet Bey vefat etmiştir.

Fahri Bilge'nin kitaplarını Fuat Köprülü ve Zeki Velidi Togan; o, Kayseri'de iken görmüşlerdir. Onlara

nasılsa bütün kitaplarını göstermiştir. Tabii ki onlarla bir iddialaşması yoktur. Büyük âlim Zeki Velidi Togan bir makalesinde (Tarih Dergisi) Kayseri’de Raşit Efendi Kütüphanesi’nden bahsediyor, ancak burada bulunan Fahri Bilge’nin kütüphanesinin çok daha önemli olduğunu belirtip onun hakkında ayrıca bir yazı kaleme alacağını söylüyorsa da böyle bir yazıyı herhangi bir yerde göremiyoruz.

Fahri Bilge 1950’de Kayseri’den Afyon Ziraat Bankası Müdürlüğü’ne tayin ediliyor. Herhâlde en büyük sıkıntısı on beş bin yazma eserin nakli olmuştur. Maalesef hiçbir Kayserili idari amir, Kayseri’ye ait bu yazmalarla ilgilenmemişler ve onların Kayseri’de kalması için bir kütüphane kurmayı teklif ederek Fahri Bilge’yi razı etmeye çalışmamışlardır.

Kayseri Müzesinde müdürlük yaptığım sırada, sanırım 1975 yılında, Afyonkarahisar’dan Erzurum’a İbrahim Hakkı Hazretleri’ni anma programına giderken Kayseri’ye uğrayan, orta yaşlarda, Afyonkarahisarlı bir gazeteci ile karşılaşmıştım. Ben müzede odamda otururken görevliler bana gelip bir şahsın beni görmek istediğini söylemişler, ben de “Buyursun” demiştim. Odamda misafir ettiğim bu Afyonlu gazeteciye Fahri Bilge’yi tanıyıp tanımadığını sordum. O da bana, herhâlde gençliğime bakarak; “Sen nereden biliyorsun Fahri Bilge’yi?” dedi. Ben de onun Kayseri’deki durumunu kısaca anlattım. Adamcağız, hüznle onun son günlerini anlatmaya başladı:

“Fahri Bilge Afyon’da emekli oldu. Eşi ile ayrıldı. Kitapları ile beraber evinde vakit geçirmeye başladı. Ben ve birkaç kişiden başka kimse ile görüşmezdi. Ben bazı günler evinde onu ziyaret ederdim, çaylarımızı içtikten sonra kitap dolu sandıklardan birini açar, içinden çok zaman minyatürlü bir kitabı çıkarır ve “Bak bu çok nadir bir kitap. Dünyada benden başka bir yerde bu kitabın eşi yok.” diyerek geriden kitabın sayfalarını çevirip bana izahlarda bulunurdu. Bir gün Fahri Bilge vefat etmiş dediler. Geride bir oğlu ve iki kızı vardı. Bunlar Millî Eğitim Bakanlığına kitapları satmak için müracaat etmişler. Bakanlık da kitaplarına iyi bir fiyat koymuş. Ancak bu fiyata kızlar razı olmuş, oğlan razı olmamış. O şekilde beklerken bir gün Fahri Bilge’nin evine hırsız girmiş, kitapların bir kısmı çalınmış dediler. Ortaliğa, kitapların oğlan tarafından bir gece seçtirilerek Amerikalılara satılmış olduğu dedikodusu yayıldı. Kalan kitapları Millî Eğitim, Millî Kütüphaneye almış.”

Hakikaten ben, Kayseri Müzesi Kütüphanesindeki “Tarih-i Osmani Encümeni” mecmualarının eksiklerini tamamlamak için Millî Kütüphaneye müracaat ettiğimde Kütüphane, eksik fasikülleri, çok güzel ciltleri üzerinde “Fahri Bilge Kitaplığı” yazılı olarak göndermişti. Yine kütüphaneci yazar Müjgan Cunbur’un bir yazısından, yukarıda bahsi geçen “Muradname”nin de Millî Kütüphanede olduğunu sevinçle öğrenmiştim.

Fahri Bilge’nin Amerika’ya giden kitaplarının satın alan şahıslarca iki kütüphaneye bağışlanmış olduğunu öğrendik. Bunların Chicago kütüphanelerindekilerine rahmetli Ahmet Emin Güven ulaşmış, ancak akademik unvanı olmadığı için kendisine gösterilmemiş olduklarını söylemişti. Los Angeles’a giden kitapların diğer çok miktardaki kısmı üzerinde Erzincan Üniversitesi profesörlerinden Özkan Daşdemir çalışmış ve bunların kataloğu hazırlanmıştır. İnşallah bunları da yayımlar veya Kayseri’de bir sempozyumda değerlendirir, böylece biz de bunları öğrenmiş oluruz.

Fahri Bilge ile birlikte varını yoğunu bu kitaplara harcıyıp millî değerlerin yok olmasını önleyen diğer bütün millî kültür kahramanlarını rahmet, hürmet ve minnet ile anıyorum. ■

MÜHÜRÇÜLÜK TÜRKÜLERDE KALDI

AHMET SIVACI

Ah! Bizim eski türkülerimiz. Unutulan, unutturulmaya çalışılan, her bir sözcüğünden adeta kan damlayan türkülerimiz. Öksüz bırakılan türküler.

Mühür Gözlüm... Ne güzel bir türküdür. Âşık Ali İzzet'in unutulmaz eseri. "Mühür gözlüm seni elden / Sakınırım kıskanırım" şiirinin aslının Âşık Ömer'e ait olduğunu, Gevherî'nin ve Âşık Ali İzzet'in, Âşık Ömer şiirine birer "benzer/nazire" olarak yazdığını ifade ediyor kaynaklar. Bozkır'ın tezenesi, dünya döndükçe bedenlen olmasa da aramızda yaşayacak büyük usta Neşet Ertaş'ın eşi benzeri olmayan yorumu.

*"Mühür gözlüm, seni elden
Sakınırım, kıskanırım
Yağan kardan, esen yelden
Sakınırım, kıskanırım, ey"*

Mühür gözlüm ifadesi, Türk edebiyatında ve şarkılarda sıkça kullanılan romantik bir deyimdir ve sevgilinin güzelliğine olan hayranlığı ifade etmek için tercih edilir. Bu ifade, sevginin derinliğini ve tutkusunu dile getirirken aynı zamanda Türk Kültürü'nde romantizmin önemli bir parçası hâline gelir. Genellikle bir kişiye olan derin sevgi veya bağlılık bu benzetme ile dile getiriliyor. Ayrıca mühür gözlüm sözü, sevilen kişinin gözlerinin çok etkileyici ve anlamlı olduğunu ifade etmek için de kullanılır. Genellikle romantik bir bağlamda, sevgi dolu bir ifadenin sembolü.

Mühür gözlüm deymi Türkçenin zengin ve imgelerle dolu dil yapısından geliyor. Bu deyim, genellikle sevgiliye hitap ederken, sevgiliyi övmek, güzelliğini vurgulamak için kullanılan romantik bir ifade diyebiliriz. Dahası mühür gözlüm ifadesindeki "mühür" kelimesi gözlerin güzelliğini, parlaklığını ve çekiciliğini anlatmak için kullanılıyor. Mühür bir nesneye özel bir değer katan, onu mühürleyen ve önemli kılan bir işaret aynı zamanda. Benzer şekilde, sevgilinin gözlerinin benzersizliğini ve onun önemini vurguluyor.

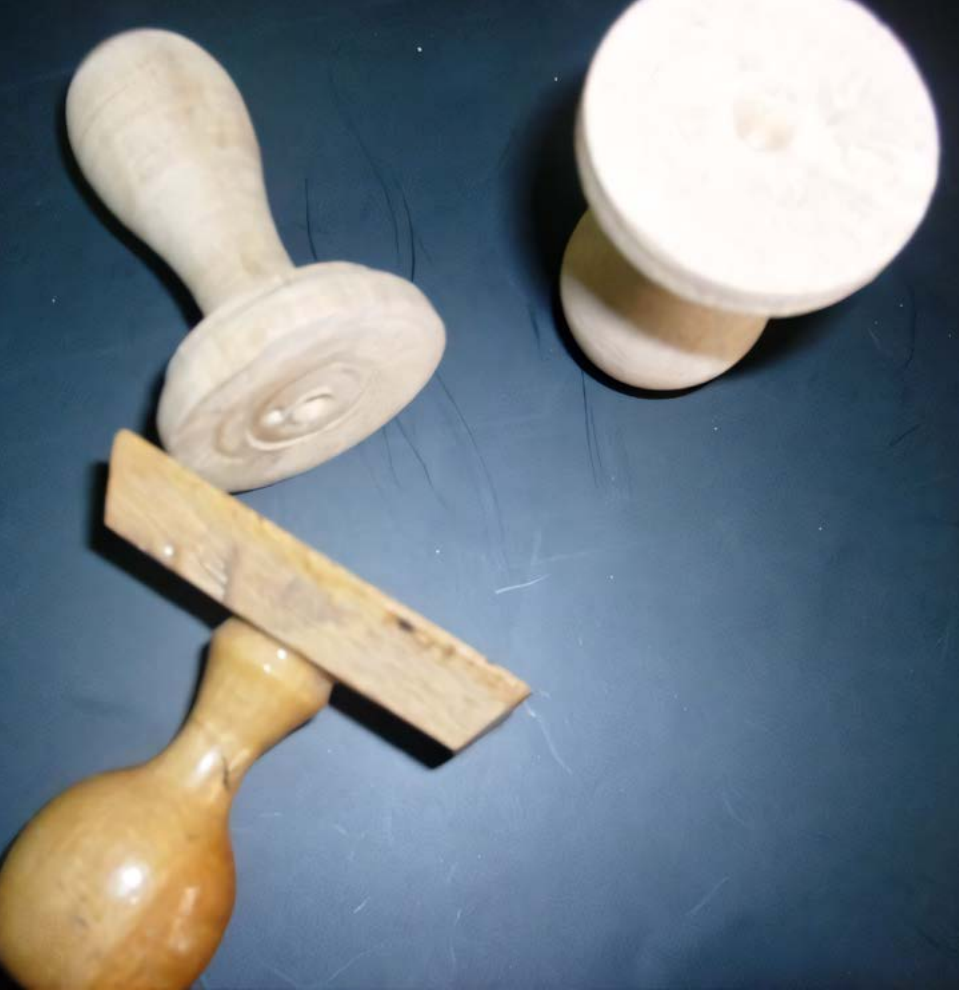
"Gözlüm" kelimesi ise sevgiliye hitap ederken kullanılan samimi bir terim. Sevilen kişiye duyulan derin sevgiyi ve bağlılığı ifade ediyor. Bir araya geldiğinde "mühür gözlüm" ifadesi sevgilinin gözlerinin benzersiz güzelliğini, içinde kaybolacak kadar derinliğini, büyülenecek, onun esiri olunacak kadar gizemini vurguluyor. Bu ifade bir kişinin sevgilisinin gözlerine bakarken hissettiği hayranlığı, sevgiyi ve ona duyduğu

derin bağlılığı yansıtırken, gözlerin mührü benzetilmesinin önemi de çok büyük. Mühür gözlüm ifadesi, Türk edebiyatında ve şarkılarda sıkça kullanılan romantik bir deyim ve sevgilinin güzelliğine olan hayranlığı anlatabilmek için tercih edilen bir yol. Bu ifade sevginin derinliğini ve tutkusunu

dile getirirken mühür kavramına da farklı bir yorum veriyor.

Yazının icadından önce çeşitli medeniyetler tarafından kullanılan mührün İslam âleminde de önemli bir yeri olduğunu söylemek mümkün. Mühür anlamını, Peygamberimiz Hazreti Muhammed'in (sav) sırtındaki mühür

şeklindeki et beninden aldığını da bu arada söyleyelim. Buna peygamberlik simgesi anlamına gelen Mühr-i Nübüvvet deniyor. Ayrıca Peygamberimiz Hazreti Muhammed'in (sav), üzerinde "Muhammed Resullulah" yazılı gümüş bir mühür de kullandığı bilinen bir gerçektir. Peygamberimizin mührünü gümüş bir yüzüğün üstünde, sağ elinde taşıdığı da söylenir.

Osmanlı Devleti'nde mührün çok önemli bir yeri olduğu bilinmektedir. Tarihî kaynaklara ve belgelere göre tahta çıkan her padişah kendi adına dört adet mühür-i hümayun kazdırırdı. Bunlardan birini hatem-i şerif adı verilen, zümrüt taşlı yüzük üzerinde kendisi takardı. Diğer üç altın mühür ise sadrazama, hasodabaşına ve harem-i hüma-

yun hazinedarı kadına verilirdi. Önceki padişaha ait mühürler ise toplanıp saray hazinesine gönderilirdi.

Yine aynı kaynaklar şehzadele- rin, valide sultanların, vezirlerin, şeyhülislamların, kazaskerlerin ve diğer ileri gelen devlet adamlarının da mühürleri olduğu bilgisini veriyor bize. Ancak yeniçeri ağası dışındaki kimse- nin mühründe makam adı kullanılmazdı diyor. Halkın kullandığı mühürlerde ise mesleki ünvanlar, sadece isimler, dualar, deyişler kazılı olurmuş. Mühürler başta altın, gümüş, bakır, kurşun olmak üzere akik, zümrüt, kantaşı, firuze, yeşim, şimşir gibi çeşitli malzemelerin üzerine isteğe ve ücrete bağlı olarak kazınırmış.

Efsaneye göre Süleyman Mührü Allah tarafından kazın-

mış ve doğrudan gökten krala verilmişti. Süleyman Mührü efsanesi Orta Çağ Orta Doğu yazarları tarafından daha da geliştirilerek günümüze kadar geliyor. Buna göre yüzük pirinç ve demirden yapılmıştı ve iki parçası sırasıyla iyi ve kötü ruhlara yazılı emirleri mühürlemek için kullanılıyordu.

Mühürlerin biçimlerinin de farklı olduğunu belirtmekte fayda var. Genellikle daire ve elips biçiminde yapıldığını söylüyor çeşitli kaynaklar. Kare, dikdörtgen, bitişik iki baklava, Bektaşî baltası, kalkan biçiminde olanlardan söz ediyorlar. Saplı ve kabızalı mühürler çoğunluktaymış. Mühürlerin boyları çoğunlukla 1,4-2,5 cm arasında değişirmiş.

Mühür yapan kişilerin sıkı bir denetimle mühür kethüdası tarafından denetlenmesi, mührün son derece önemli olduğunu vurguluyor. Birbirine benzer mühür yapmak hem yasak hem de meslek ahlakı ile bağdaşmayan büyük bir saygısızlıkmış.

Günümüzde ise eski usulle mühür yapıldığını birkaç yerde görmüştüm. Henüz bugünkü gibi bilgisayar ağırlıklı değildi. Kurşun harfler ile cetvel adı verilen metalik bir zemin üzerine yazılan yazılar, sürekli yanan bir piknik tüpü ve iki kalıp üzerinde eriyen kauçuk malzeme... Zor iş olmalıydı. İş bitiminde kurşun harfleri tek tek haznelere koymak zorundaydınız. Her harf ayrı bir kutucukta olduğundan, hangi harfin hangi kutucukta olduğunu bilerek yeniden cetvel üzerine sıralamak gerekiyordu. Teknolojinin gelişimi ile bilgisayar her iş koluna girdi ve işler daha da kolaylaştı. Ama işler yine de iyi gitmiyordu ya da fazlalaşmamıştı.

Eski usulle yapılan ilkel lastik mühürcülük teknik gelişime ayak uyduramamıştı ve bu da zanaatın zamanla ortadan kaybolmasına ya da terk edilmesine, ustalar eğer yaşlı insanlarsa işlerden el ayak çekmelerine sebep oluyordu.

Lastik mühür, kauçuk (rubber) malzeme üzerine lazerle oyularak hazırlanan yazı veya logo baskı aracıdır diyelim öncelikle. Genellikle bir mürekkep pedi ile birlikte kullanılır ve belgeye elle bastırılarak iz bırakır. Yani kullanıcı; bir mürekkep kutusuna bastığı mührü kâğıda uygulayarak firma adı, ünvan, adres veya imza gibi bilgileri pratik şekilde evraklara aktarır. Birçok işletme, kurum ve bireysel kullanıcı evraklar üzerinde kimlik belirtmek, onay vermek ya da iz bırakmak için lastik mühür veya kaşe kullanır. Peki, bu iki ürün tam olarak nedir? Ne işe yarar? Aralarındaki farklar nelerdir? Neden teknolojik gelişimlere açık kapı bırakmak zorundadır, değilse kaybolan zanaatlar kervanına katılmak durumundadır? Kuşkusuz araştırmakta fayda var.

Kayseri Eski Matbaacılar Sokağı'na yolunuz düşerse Mühürücü Mehmet Usta'yı sorun birilerine. Bu sokak, yıllarca kendi çaplarında matbaacılara, özellikle lastik mühürçülere, ciltçilere ev sahipliği yaptı. Matbaacılar sitesinde toplansalar da bu sokakla bağlarını koparmadılar. İletişim olarak ya da iş bağlama amacıyla burada kaldılar.

Eski lastik mühürçülerden Mehmet Kuzucu Usta'yı herkes tanır. Sokağın yıllardır sakinlerinden. Yıllardır bu sokakta, lastik mühür yapmak için az mı piknik tüpü tüketti? Eski usulle az mı

zanaatının en güzel örneklerini verdi, müşterilerine hizmette kusur etmedi? Gelişime, yeniliğe açık olmanın gerekliliğine inanan Mehmet Usta, gün geldi lastik mühürcülükteki yeniliklere ayak uydurdu. Artık eskisi gibi mühür yapabilmek için piknik tüpü yakmıyor, iki kalıp arasında kauçuk malzemenin erimesini beklemiyordu. Değilse işsiz kalacaktı. Yeni mühürcülük anlayışı ile elde edilen ürünler çok daha estetik bir yapıya sahipti. Üstelik kendi kendine açılıp kapanıyorlar, hazır bir mürekkep kutusuna ihtiyaç duyulmuyordu. Dahası sapları bile ağaçtan değil, renk renk plastik malzemelerdendi.

Mehmet Usta, işte tüm bu gelişime ayak uydurdu. Şimdilerde oğlu Şaban ile birlikte mühürcülük mesleklerini sürdürmeye çalışan az sayıda eski ustalardan. Tabii ki çağa uygun olarak. Tabii ki teknolojik gelişmeler doğrultusunda bilgisayar ağırlıklı. Özellikle oğlunun tavsiyelerini ve

mühürcülüğün gelişimini takip ederek.

Mehmet Kuzucu Usta Kayseri'nin yerlilerinden. Kayseri'nin en eski mahallelerinden biri olan Gülük Mahallesi'nden. Şaban Efendi ile Fatma Hanım'ın dört çocuğundan iki numaralı olanı. Hatice, Ahmet ve Nesrin diğer kardeşleri. Mehmet, Karamancı İlkokulunu bitirdikten sonra o yıllarda sanırım Kayseri'nin ya tek klişecisi ya da en tanınmış klişe ustası olarak bilinen Sadık Usta'nın yanında çalışmaya başlar. Altı ay kadar sonra matbaacılık zanaatına girer. Bu arada yenden mühürcülük işine döner ve yine Matbaacılar Sokağı'nda kendi iş yerini açar. Bir süre sonra da kapatmak durumunda kalır. Askerlik çağı gelir ve Manisa'ya vatani görevini yapmaya gider. Daha sonra dağıtım olduğu Kırklareli'nden terhis olur.

Mehmet Usta askerlik dönüşü değişik iş kollarında çalışırsa da evinde mühür yaparak asıl mesleği mühürcülük işinden de vaz-

geçmez. 1980 yılında Erkiletli Emir Ağa'nın kızı Kadriye Hanım ile hayatını birleştirir. İlerleyen yıllarda onların bu evliliklerinden oğulları Şaban ve Onur doğarlar. Şaban, baba mesleğini seçer ve mühürçülük mesleğini yapmaya başlar. Onur ise mühendislik okur.

Mehmet Kuzucu Usta 1983 yılında mühürçü dükkânı açar. İki yıl sonra dükkânın yerini değiştirerek şimdi bulunduğu yere taşınır. Usta'nın ısmarladığı tavşankanı çayı yudumlarken bir yandan da dükkâna göz atıyorum. Hafızamda kalmış o eski mühürçülüğe ait hiçbir görüntü yok. Her şey modern mühürçülüğe uygun olarak görülüyor. Tahta sapların yerinde plastik, daha da çekici, albenisi olan, hatta yaylı, kendi kendine kapanan mühürler ya da mühür sapları, kutuları, muhafazaları var.

Eskiden lastik mührün yapılışını soruyorum. Mehmet Usta ve oğlu Şaban Usta gülümsüyorlar. Öyle ya! O eski teknik çok çok gerilerde kaldı. Mehmet Usta sürekli gülümseyen biri. O yıllara dönüyor ve anlatıyor:

“Bunun için kumpas ya da kumfat dediğimiz araç üzerine kurşun harfler el ile tek tek seçilerek dizilir. Tabii ki bunu harf kutularından tek tek seçebilmek yılların tecrübesine bağlı bir iş. Hangi bölmede hangi harfin olduğunu öncelikle çok iyi bilecek ve harflerin yerlerini karıştırmayacakmışınız.

Daha sonra siparişi verilen mührün alçıdan kalıbı hazırlanır. Üstüne plaka hâlinde kauçuk malzeme serilir ve pres arasına yerleştirilir. Pres ise o yıllarda kullandığımız gazocağı üzerine konularak ısınması sağlanır. Isı

ile eriyen kauçuk malzeme alçı mührün şeklini alır, daha sonra da oradan alınarak tahta bir sopa ucunda bulunan tahta bir zemin üzerine yapıştırılır.”

— Eskiden nasıldı işler?

— Eskiden gerçek mühürçü ustaları vardı ve mühürçülük işi ustalık gerektiriyordu. İşlerimiz de iyi sayılırdı. Çünkü mühürçü ustası kolay yetişmiyor ve az sayıda iş yapan vardı. Günde en az 10 tane mühür, kaşe gibi işleri yapardık. Ama şimdilerde öyle değil.

— Nasıl iyi değil?

— Bilgisayar mühürçülük mesleğine de girdi. Makineler yapıyor bu işi artık. Bizim saatlerce uğraştığımız iş lazer yardımıyla cihazlarda kısa sürede hazırlanıyor. Yani insan emeği yok neredeyse. Adeta ne ustaya gerek kaldı ne kalfaya. Bilgisayar kullanmayı bilen herkes mühürçülük zanaatını yapmaya başladı. İş kolaylaştı çünkü. Aslına bakarsanız Kayseri'nin nüfusu hızlı bir şekilde artı-

yor. Ama buna karşılık ekonomik sıkıntılardan dolayı küçük işletmelerin, iş yerlerinin kapanması da işlerimizi etkilemiyor değil. Bir de buna geçmiş olmaya mühürçülerin çoğaldığını eklerseniz doğal olarak işlerde bir düşme olduğu söylenebilir.

— Vitrinde değişik renklerde, ebatlarda, hatta biçimlerde mühür muhafazaları görüyorum. Hangi malzemedен yapıyor bunlar?

— Plassglass diyoruz biz buna. Artık o eski ahşap mühür sapları kullanılmıyor. Yani gelişen teknolojiye ayak uydurmak zorundasınız eğer ayakta kalmak istiyorsanız. Zaten tercihler değişiyor. Hiçbir müşteri albenisi olan plastik malzemedен yapılma saplar dururken ağaçtan yapılma kaba sapı tercih etmiyor.

— Başka ne gibi işler yapılıyor?

— Lazer kazıma ve kesimi, ahşap kazıma, masa, kapı isimlikleri gibi şeyler de ürettiklerimizin içinde diyebilirim.

— Kaşe nedir?

— Kaşe, aslında lastik mührün daha gelişmiş, otomatik formudur. İçinde kendi mürekkep haznesi bulunur ve ped kullanmadan baskı yapılabilir. Kullanımı çok pratiktir ve özellikle ofis ortamlarında zamandan tasarruf sağlar.

— Lastik mühür ile kaşe arasında ne fark var?

— Lastik mühür daha geleneksel bir ürün. Tahta, plastik ya da metal saplı olabilir. Kullanmak için ayrı bir mürekkep pedi gerekir. Kaşe ise modern bir çözümdür. Otomatik mürekkep mekanizmasına sahip olduğu için daha hızlıdır ve temiz kullanım sağlar. Her ikisinin de ortak amacı belgelere kurumsal bir kimlik kazandırmak ve resmî görünüm oluşturmaktır.

— Kullanım alanlarını sorsam size?

— Şirket evrakları, noter ve avukat belgeleri, dernekler, okullar, vakıflar, el işi ve hobi projeleri, kişisel imza amaçlı kullanım olarak örnekler verebiliriz.

— Neden kaşe veya lastik mühür kullanmalıyız Mehmet Usta?

— Resmî belgelerde güven ve kurumsallık sağladığını söylemeliyim öncelikle. Bunun yanı sıra evraklarda hızlı imzalama ve onaylama imkânı sunuyor. Dahası pratik, uygun maliyetli ve şık bir çözüm ve hem kurumsal hem bireysel kullanıcılar için uygun bir araç. Otomatik mekanizmalı kaşeler ve plastik saplar için kaşenizin üzerindeki eski lastiği sökerek yerine yeni yazılmış lastiği takabilirsiniz.

— Standart bir ölçü var mıdır?

— Lastiğin toplam yüksekliği 2,3 mm olup yaklaşık taban

kalınlığı 1,1 mm ve harf yüksekliği 1,2 mm olmalı. İmalatta yüksek kaliteli Trodat markalı lazer kaşe lastiği kullanılması gerektiğini de bu arada söyleyelim. Bilindiği gibi, kaşe lastiği, üzerindeki yazı ve görsellerin kâğıda aktarılmasını sağlayan esnek bir malzemedir. Genellikle kauçuk veya benzeri materyallerden üretilir. Kaşelerin kalbinde yer alan bu lastikler, kaşe mürekkebi ile birlikte üzerine basılan her damgada net ve okunaklı bir iz bırakmak zorunda. Kaşenin üzerindeki en küçük detayları bile kâğıda aktarabilmeniz. Kaliteli bir kaşe lastiği, sık kullanıma rağmen uzun süre dayanabilmeli.

— Teknolojik gelişim doğrultusunda nasıl üretim yapıyorsunuz?

— Kaşe lastiklerini yüksek kaliteli Trodat markalı kaşe kauçuklarına lazer kazıma yöntemi ile üretiyoruz. Böylelikle kaşenin üzerindeki tasarım, lastiğe hassas bir şekilde aktarılıyor. Özetlersek üretim aşamaları şu şekilde oluyor:

Öncelikle oğlum Şaban Usta bilgisayarda tasarım oluşturuyor. Kaşenin üzerindeki yazı ve görseller dijital ortamda tasarlanıyor ki hata payı sıfıra insin. Daha sonraki aşamalar şöyle:

Lazer Kesimi: Lazer makinesi, tasarlanan deseni kaşe lastiğine işlemektedir.

Kalıp Hazırlama: Kesilen lastik, kaşenin metal veya plastik gövdesine yerleştirilecek şekilde kesilmektedir.

— Kaşe lastiği çeşitleri nelerdir?

— Kaşe lastikleri kullanılan malzemeye, kalınlığına ve üze-

rine işlenen desene göre farklılık gösterir. Sonuç olarak polimer ya da lazer kauçuk kullanılarak üretilmektedir. Birkaç çeşidi vardır:

Standart: En sık kullanılan tür olup genel amaçlı kaşelerde kullanılmaktadır.

Yüksek Dayanıklı: Sık sık kullanılan ve daha sert yüzeylere baskı yapılması gereken kaşeler için idealdir.

Özel Tasarım: Logolar, imzalar gibi özel tasarımların olduğu kaşeler için üretilmektedir.

— Eskiye oranla işler nasıl Mehmet Usta?

— Doğrusunu söylemek gerekirse hiç de iyi değil. Kayseri’de bu işi yapan çok az mühürücü ustası kaldı. Çoğu mesleği bıraktı ya da iş değiştirdi. Geçmiş yıllarda son derece önemli olan mühürçülük zanaatı, nedendir bilmem artık eskisi gibi ilgi görmüyor. İnsanların tercihlerinin değişmesinin yanı sıra artık mühür kullanımının azalması, yerine farklı yöntemlerin uygulanması gibi benzer etkiler, lastik mühürçülük mesleğinin zamanla parmakla gösterilecek şekilde azalmasına hatta yok olmasına neden olabilir.

Özetle: Kayseri’nin en eski mühürçülerinden Mehmet Kuzucu Usta ve Oğlu Şaban Usta’nın umutsuz da olsalar umarım korkuları gerçekleşmez. En eski zanaatlardan olan mühürçülük tarihin derinliklerinde kaybolmaz. Belki şekil değiştirir, yöntem değiştirir, teknolojik gelişmelere ayak uydurmakta zorlanır ama dünya döndükçe mühür gözlü güzellere de kâğıt üstündeki mühür izlerine de ihtiyaç duyulur.■

Kayseri Gastronomisine Genel Bir Bakış

SALİH ÖZGÖNCÜ

Gastronomi sözcüğü bilindiği kadarıyla ilk kez Antik Yunan döneminde, Sicilyalı Archestratus'un MÖ 4. yüzyılda yazdığı, Akdeniz Bölgesi'nin yiyecek ve çeşitli içeceklerini konu alan "Gastronomia" adlı eserinde geçmektedir. Bu kitap günümüze ulaşmamış olsa da Athenaeus'un yazılarında ondan söz edilmektedir. Etimolojik açıdan incelendiğinde, "gastro" kelimesi sindirim sistemiyle "nomi" ise kural ya da düzenle ilişkilidir. Bu bağlamda gastronomi; yeme-içmeye dair yöntemleri, tavsiyeleri ve "nerede, nasıl, ne kadar" gibi sorulara yanıt arayan geniş bir kavramı ifade eder. Türk Dil Kurumuna göre gastronominin kelime anlamı; gerek yiyecek içecek yapma yöntemlerine gerek yemek pişirme tekniklerine ilişkin bilgilerin tümü. Sağlığa uygun, iyi düzenlenmiş, hoş ve lezzetli mutfak, yemek düzeni ve sistemidir.

Gastronomi yalnızca yemek hazırlama sanatıyla sınırlı değildir, farklı disiplinlerle ilişkili geniş bir çalışma alanını kapsar. Harrison'un 1982'de yaptığı sınıflandırmaya göre gastronomi dört temel kategoriye ayrılmaktadır: Pratik, teorik, teknik gastronomi ve gıda gastronomisi. Yemek pişirmek biyolojik bir ihtiyacı karşılamının ötesinde sosyal bir değer kazanmış; tarih boyunca yapılan yemekler şöenlerde, topluluklarda ve misafirliklerde beğeniyle karşılanmıştır. İlk ziyafetlere dair kayıtlar Eski Mısır, Mezopotamya, Yunan, Roma ve Orta Çağ'a ait yazılı belgelerde ve görsellerde yer almaktadır. Bu süreçte yemek pişirmek hem aşçılar hem de ev sahipleri için bir prestij göstergesi olmuştur.

YÖRESEL MUTFAK VE GASTRONOMİ TURİZMİ

Son zamanlarda gastronomi turizmine yönelik ilginin artması yöresel mutfakların değerini daha da artırmıştır. Turistlerin gittikleri bölgelerde farklı kültürlerle tanışmak, yeni tatlar denemek ve deneyimle-

mek istemeleri gastronominin temel hedeflerinden biridir. Yöresel mutfaklar bir bölgenin gastronomik kimliğini oluşturan başlıca unsur olup aynı zamanda bölge halkının yaşam biçimini de yansıtan bir kültürel miras niteliğindedir. Yöresel mutfaklar turizm açısından bölgelerine önemli katkılar sağlamaktadır. Nitekim birçok turist tatil planı yaparken gidecekleri destinasyonun yöresel yemekleri hakkında araştırma yapmaktadır. Bu faktör, karar verme sürecinde belirleyici olmaktadır. Yöresel yemekler ekonomik, kültürel ve çevresel sürdürülebilirlik açısından da kritik bir öneme sahiptir. Bölgenin mutfak kültürü hem turistlerin daha uzun süre konaklamasına hem de diğer turistik faaliyetlere katılmasına aracılık ederek ekonomik yapıyı güçlendirmekte, çarpan etkisi oluşturmaktadır. Ayrıca yöresel lezzetlerin sunulması turistlerin destinasyonu tekrar ziyaret etme isteğini artırmakta ve bölgenin sürdürülebilir rekabet gücüne katkı sağlamaktadır. Bunun yanında yöresel mutfaklar turistlere otantik bir deneyim sunarak onları bölgeyi daha yakından tanımaya

teşvik etmektedir. Gastronomi turizmi aracılığıyla yöresel mutfakların hem ulusal hem de uluslararası düzeyde tanıtımı yapılmakta, böylece bölgenin gastronomik imajı güçlenmektedir. Bu imaj turistlerin hafızasında kalıcı bir etki bırakmakta ve kültürel kimliğin yeni nesiller tarafından benimsenmesine de zemin hazırlamaktadır.

KÜLTÜR VE MUTFAK İLİŞKİSİ

Kültür kavramı; bir toplumun düşünsel, sanatsal, felsefi ve teknik birikimlerinin yanı sıra, onu diğerlerinden ayıran özgün karakteristik özellikleri kapsayan geniş bir çerçevede tanımlanabilir. Bu kapsamda

kültür, hem ulusal hem evrensel düzlemde insan yaşamını etkileyen ve şekillendiren dinamik bir yapı olarak karşımıza çıkar. Zamanla değişen yaşam biçimleri ve düşünce sistemleri kültürel birikime yeni unsurların eklenmesini sağlamış, bu da kültür kavramının içeriğini daha da zenginleştirmiştir.

Bu kültürel mirasın en temel ve yaygın örneklerinden biri ise mutfak kültürüdür. İnsanlar, tarih öncesi dönemlerden itibaren yaşamlarını sürdürmek adına yemek ve içmekle ilgili çeşitli kuralları geliştirmiş; bu kurallar zamanla toplumsal gelenekler, dinî inançlar ve törenlerle harmanlanarak özgün

mutfak kültürlerini doğurmuştur. İlk topluluklar hayatta kalmak için doğadan elde ettikleri yiyecekleri toplamış; zamanla besinleri seçip ekmeye, işleyip saklamaya ve ihtiyaç hâlinde kullanmaya başlamışlardır. Bu gelişmeler göçebe yaşamdan yerleşik düzene geçişin zeminini hazırlamıştır. Tarih öncesi insanların dahi mağaralarında yemek hazırlamak için ayrılmış alanlar oluşturdukları ve çeşitli araçlar kullandıkları tespit edilmiştir. Bu durum mutfak olgusunun insanlıkla birlikte başladığını göstermektedir. Zamanla insanların dışarıda yemek yeme alışkanlığı geliştirmeleri ticari mutfakların ortaya çıkmasına da neden olmuştur.

Türkçeye Arapça kökenli “matbah” kelimesinden geçen mutfak sözcüğü, yemek hazırlanan mekân anlamını taşımaktadır. Ancak bu kavram aynı zamanda kültürel ve sanatsal bir boyutu da içinde barındırır. Yani mutfak kavramının kültür, sanat ve fiziki şartlar olmak üzere üç farklı başlık altında incelenmesi daha uygun olur. Kültürel anlamda mutfak, yiyecek ve içeceklerin hazırlanmasında kullanılan araçlardan pişirme tekniklerine ve yemek törenlerine kadar uzanan geniş bir içerik sunar. Ayrıca mutfak bir toplumun yeme alışkanlıklarını, bu alışkanlıklara dair gelenek ve görenekleri de bünyesinde barındırır. Sanatsal boyutta ise mutfak bireyin hayal gücü, sezgisi ve estetik anlayışıyla bütünleşen bir özgün alandır. Bu yönüyle mutfak hem bilimsel hem de sanatsal yönleriyle değerlendirilmesi gereken bir disiplindir. Fiziksel açıdan değerlendirildiğinde ise yiyeceklerin depolandığı, hazırlandığı, pişirildiği ve sunulduğu alanların tümünü kapsar. Genel bir tanımla mutfak; besin maddelerinin üretiminden tüketime kadar geçen tüm süreçleri, bu süreçlerde kullanılan araç ve gereçlerle birlikte geleneksel, ekonomik, biyolojik, sanatsal ve kültürel öğeleri içinde barındıran bir yapı olarak ele alınabilir.

KAYSERİ MUTFAĞININ TARİHSEL VE KÜLTÜREL ZENGİNLİKLERİ

Kayseri, zengin yemek kültürü bulunan kadim bir şehirdir. Kayseri mutfağı Orta Asya’dan gelen göçmen kültürü ve eski medeniyetlerin izlerini bir arada taşır. Kayseri mutfağının kökleri yalnızca yakın dönem Türk mutfak kültürüyle sınırlı değildir, Anadolu’nun en eski uygarlıklarından olan Hititlere kadar uzanmaktadır. Nitekim Hititlerin Anadolu’daki varlığına ilişkin ilk belgeler Kültepe ve Asur ticaret kolonilerine ait tabletlerde karşımıza çıkar. Eski adı Kaneş, günümüzdeki adı Kültepe olan bu yerleşim Hitit kaynaklarında “Neşa” olarak anılmaktadır. İlk Hitit kralı olarak bilinen Anitta, babası Pit-hana ile birlikte Kültepe’yi ele geçirmiş ve buradaki halk için “*Kendi canımdan, kendi kanımdan bildim ve anam, babam gibi davrandım.*” ifadelerini kullanmıştır. Hitit yazıtlarında geçen “Nâşili” ya da “Neşumnili” terimleri ise “Neşa’nın dili” anlamına gelmektedir. Bu durum Hititlerin kendilerini Neşalı, dillerini ise Neşa dili olarak tanımladıklarını ortaya koymaktadır. Kayseri mutfağının tarihsel temellerinin Hitit kültürüne dayandırılması yalnızca yerel değil aynı

zamanda evrensel gastronomi mirası açısından da değer taşımaktadır.

Hitit mutfağı üzerine yapılan akademik çalışmalar bu kültürün özellikle et ve hamur temelli yiyecekler üzerine kurulduğunu göstermektedir. Günümüzde Kayseri mutfağının en belirgin özelliklerinden olan etli, hamurlu ve bulgurlu yemek çeşitlerinin Hitit mutfağındaki bu geleneğin devamı niteliğinde olduğu söylenebilir. Dolayısıyla Kayseri'nin gastronomik zenginliğinin binlerce yıllık bir kültürel sürekliliğin somut izdüşümü olduğu söylenebilir.

Kayseri mutfağı aynı zamanda dünyanın en eski mutfak geleneklerinden biridir. Anadolu'nun binlerce yıl boyunca tarıma elverişli yapısını koruması bu sürekliliği besleyen en temel unsurlardan biridir. Arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılan tohum örnekleri bölgede tahıl tarımının çok çeşitli türlerde gerçekleştirildiğini göstermektedir. Kültepe'deki kazılarda da Hitit ve Asur dönemlerine ait pek çok gıda çeşidi bulunmuştur. Bu tarihsel veriler Kayseri mutfağının hem Hititlerden hem de Selçuklulardan bugüne taşınan güçlü bir kültürel miras olduğunu ortaya koymaktadır.

Kayseri'nin kültürel geçmişi, bir birikim olarak yeme-içme kültürünü de zenginleştirerek günümüze kadar getirmiştir. Şehrin kültürel yapısının şekillenmesinde Asurlular döneminden kalma bir ticaret şehri olması oldukça etkili olmuştur. Asur medeniyeti ile başlayan ticari kolonileşmenin etkisi ile ticaret yollarının gelişmesi Kayseri'nin İpek Yolu üzerinde önemli bir durak olmasını sağlayarak kendi

toprağında yetişmese bile birçok baharat, bitki ve hayvansal ürünün yaygın olarak kullanımını mümkün kılmıştır.

Kökenlerini 7 farklı medeniyetten alan Kayseri, Türkiye'nin İpek Yolu güzergâhındaki ana bağlantı rotalarından biridir. 6000 yıllık kültürel geçmişin verdiği zenginlik ve devinimden Kayseri mutfağı da nasibini almıştır. Uğruna savaşlar yapılan tarihî İpek Yolu'nun varlığı Asur Ticaret Kolonileri ile başlamıştır. Bu dönemde şehrin ticari kimliği baharat, temel besin maddeleri vb. malzemelerin ticaretinin yapılması ile oluşmaya başlamıştır. Hitit Uygarlığı ve süregelen diğer uygarlıkların bu ticari yapılanmayı devam ettirmesi günümüze kadar gelen kültürel zenginliğin bir yansıması olarak kabul edilebilir. Roma Uygarlığı döneminde "Krallar Şehri" olarak bilinen Kayseri toprakları; Asur Ticaret Kolonileri döneminden sonra Kral Yolu'nun, daha sonra ise İpek Yolu'nun önemli güzergâhlarından biri olmuş ve ev sahipliği yaptığı medeniyetlerin gastronomi kültürünü de günümüze kadar getirmiştir.

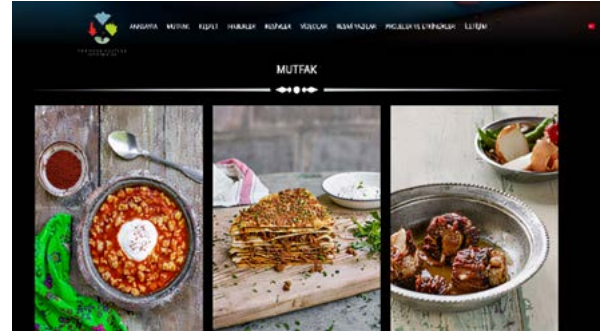
Türklerin Anadolu'ya girdikten sonra kalıcı olarak yerleştiği bu topraklar yüzyıllardır süregelen geleneksel yeme-içme alışkanlıklarının korunarak günümüze taşınmasında büyük rol oynamıştır. İç Anadolu'nun mutfak kültürüne Osmanlı Dönemi'nde bölgede yaşamış olan Ermeni, Rum ve Alevi toplulukların da etkisi olmuştur. Bölgenin bozkır iklimi nedeniyle tahıla ve hayvansal ürünlere dayalı mutfak yapısı dikkat çekmektedir. Özellikle tarımsal üretimin yoğun olduğu alanlarda buğday, baklagiller ve bazı meyve çeşitleri bölge yemeklerinin temel bileşenlerini oluşturur. İç Anadolu Türkiye'nin en önemli buğday üretim merkezlerinden biri olup ülke buğday üretiminin üçte birini karşılamaktadır. Bu durum bölgenin unlu mamullerde uzmanlaşmasını sağlamış; börekler, pideler ve mantı gibi hamur işleri mutfakta baskın hâle gelmiştir. Bunun yanında nohut, yeşil mercimek ve fasulye gibi baklagiller ile patates, patlıcan gibi sebzeler de yemeklerde sıkça kullanılmaktadır. Ayrıca İç Anadolu Bölgesi'nde hayvancılığın yaygın oluşu mutfağın et ve süt ürünlerine dayalı olmasını beraberinde getirmiştir. Süt, yoğurt ve peynir gibi ürünler hem doğrudan tüketilmekte hem de yemeklerde malzeme olarak kullanılmaktadır.

Kayseri mutfağında baharat kullanımının yoğun olduğu yiyecek türleri pastırma ve sucuktur. Etin

baharatlarla lezzetlendirilmesi Asur Ticaret Kolonileri Dönemi'nden bu yana Kayseri mutfağında uygulanmaktadır. Göçebe kültürün oluşturduğu bir ürün olan "tuzlanmış et" daha sonra Türklerin Anadolu'ya girmesi ve Kayseri'nin bir Türk kenti hâline gelmesi ile pastırma adını almış ve Selçuklu Medeniyetine ilişkin kaynaklarda bu adla anıldığı görülmüştür. Göçebe Türklerin etleri atların eyerleri altına koymalarıyla etin sıkışması sonucu bu lezzetin ortaya çıktığı rivayet edilir. Evliya Çelebi, Kayseri pastırması ve sucuğuna methiyeler düzmüştür. Pastırmayı "lahm-ı kadit" (kurutulmuş et) olarak nitelerken sucuğun ise mis kokusuyla eşi benzerinin olmadığı ve hatta padişahlara hediye olarak gönderildiği üzerinde durmuştur. Kayseri pastırmasının en belirgin özelliği şehrin etinin kalitesi ve iklimi olarak öne çıkar. Kayseri mantısı da Kayseri mutfağının en bilinen yemeklerindendir ve farklı türleriyle mutfakta geniş bir yer tutar: Tepsi mantısı, yağ mantısı, kıymalı buğu mantısı, ekmek mantısı, paşa mantısı, üzengi mantısı, purov mantısı, ekşi kırpma mantısı... Bölgenin yöresel lezzetleri arasında katmer, gözleme, yağlama, su böreği önemli yer tutar. Tatlılarda ise güllü baklava, nevzine ve aside öne çıkar.

KAYSERİ COĞRAFI İŞARETLİ ÜRÜNLER

Coğrafi işaret, tüketiciler için herhangi bir ürünün kaynağını, karakteristik özelliklerini ve ürünün söz konusu karakteristik özellikleri ile coğrafi alan arasındaki bağlantıyı gösteren ve garanti eden kalite işaretidir. Coğrafi işaret tescili ile; kalitesi, gelenekselliği, yöreden elde edilen hammaddesi ile yerel niteliklere bağlı olarak belli bir üne kavuşmuş ürünlerin korunması sağlanır. 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun 34 üncü maddesine göre; belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri bakımından kökenin bulunduğu yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş ürünleri ifade eden işaretlerdir. Coğrafi işaretler, menşe adı ya da mahreç işareti olarak tescil edilmekte olup gıda, tarım, maden, el sanatları, sanayi ürünleri gibi birçok ürün coğrafi işaret tesciline konu olabilmektedir. Sınai mülkiyet hakları koruması dünyanın her yerinde tescil ettirilen ülke sınırlarında geçerli olmaktadır. Coğrafi işaretli ürünler; kültürel ve yöresel birikimlerden oluşan, nitelik olarak özel ürünlerdir. Bulundukları coğrafyaya dair doğal, kültürel, sosyal ve ekonomik değişkenlerin önemli ve değerli nitelikleri dolayısıyla tescillenmesi

sürecini de içine alan bu kalite ölçeği esasen kültürel zenginliğin de bir ifadesi konumundadır.

Coğrafi işaret tescil sürecine konu olan ürünün üreticisi olan gerçek veya tüzel kişiler, tüketici dernekleri ile yörede ya da bölgede bulunan kamu kurum ve kuruluşları tescil için başvuru hakkına sahiptir. Kayseri'ye özgü ürünlerin coğrafi işaret tescil süreçlerini birçok farklı kurum yürütmekle birlikte genel anlamda bu süreci bütün aşamaları ile yürüten başlıca kurumlardan biri Kayseri Ticaret Odası'dır. Bunun dışında ilçe belediyeleri tarafından başvuru süreci yürütülmüş ve yürütülmekte olan ürünler de bulunmaktadır.

Kayseri özelinde coğrafi işaret tescil süreci tamamlanmış (2025 yılına kadar) toplamda 32 ürün bulunmaktadır. Kayseri'nin 8 adet menşe işaretli ürünü, 24 adet mahreç işaretli ürünü bulunmaktadır.

Bir ürünün tüm veya esas nitelikleri belirli bir coğrafi alana ait doğal ve beşeri unsurlardan kaynaklanıyorsa bu durumdaki coğrafi işaretlere "menşe adı" denir. Ürünün üretimi, işlenmesi ve diğer işlemlerinin tümünün belirlenen coğrafi alanın sınırları içinde gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu çerçevede menşe adı olarak tescil edilen coğrafi işaretlerin kaynaklandıkları yöre ile bağları çok kuvvetlidir. Bir ürünün menşe işareti alabilmesi için aşağıdaki şartları taşıması gerekmektedir:

- Coğrafi sınırları belirlenmiş bir yöre, alan, bölge ya da çok özel durumlarda ülkeden kaynaklanan bir ürün olması.
- Tüm özelliklerini, esas niteliğini veya özelliklerinin bir kısmını bir yöre, alan veya bölgeye özgü coğrafi unsurlardan sağlayan bir ürün olması.
- Üretimi, işlenmesi ve diğer tüm işlemlerinin tamamı bir yöre, alan veya bölge sınırları içinde yapılan bir ürün olması gerekmektedir.

Mahreç işareti; belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibarıyla belirli bir coğrafi alan ile

özdeşleşmiş olan; üretim, işleme ya da diğer işlemlerinden en az biri belirlenmiş coğrafi alan içinde gerçekleşmesi gereken ürünlerin konu olduğu coğrafi işaretlere denir. Hammaddesi veya üretim, işleme aşamalarından bir tanesi yörede gerçekleşen bir ürün mahreç işareti olarak tescillendiğinde diğer üretim ve işleme aşamaları kaynaklandığı yöre dışında da gerçekleştirilebilir. Mahreç işaretine sahip ürünler belirlenen özelliklerden en az birini bulundurması hâlinde ait oldukları bölgenin dışında da üretilmektedir. Kayseri'nin mahreç ve menşe ürünleri şunlardır:

- Akkışla Gilaburusu (menşe işareti)
- Bünyan El Halısı (mahreç işareti)
- Bünyan Gilaburusu (menşe)
- Develi Cıvıklısı (mahreç)
- Erkilet Kedi Bacağı (mahreç)
- Kayseri Cırgalan Biberi (menşe)
- Kayseri Mantısı (mahreç)
- Kayseri Pastırması (mahreç)
- Kayseri Sucuğu (mahreç)
- Kayseri Yağlaması (mahreç)
- Pınarbaşı Uzunyayla Çerkes Peyniri (menşe)
- Soğanlı Bez Bebekleri (mahreç)
- Tomarza Kabak Çekirdeği (menşe)
- Yahyalı El Halısı (mahreç)
- Yamula Patlıcanı (menşe)
- Özvatan Çiçek Balı (menşe)
- İncesu Karaevrek Üzüümü (menşe)
- Kayseri Katmeri (mahreç)
- Kayseri Kurşun Aşı Çorbası (mahreç)
- Kayseri Fırın Ağzı Kebabı (mahreç)
- Kayseri Nevzinesi (mahreç)
- Kayseri Tandır Böreği (mahreç)
- Kayseri Yağ Mantısı (mahreç)
- Kayseri Tepsi Mantısı (mahreç)
- Develi Gaceri (mahreç)
- Kayseri Gül Baklavası (mahreç)
- Kayseri Çemeni (mahreç)
- Talas Zincidere Kuru Kaymağı (mahreç)
- Kayseri Sucuk İçi (mahreç)
- Talas Çörekotlu Çömlek Peyniri (mahreç)
- Kayseri Börek Aşı Çorbası (mahreç)
- Kayseri Kavurması (mahreç)

Yukarıda bahsi geçen 32 ürün dışında, coğrafi işaret tescil süreci devam eden, Kayseri'ye özgü toplam 16 ürün daha bulunmaktadır. Başvuruları henüz değerlendirme aşamasında olduğu için bu

ürünler henüz coğrafi işaret tesciline aday konumdadır.

COĞRAFİ İŞARET TESCİLİNE BAŞVURUSU YAPILIP ADAY OLAN ÜRÜNLER

- Bünyan Bez Bebeği Oynar Gelin (2022)
- Felahiye Silahtar Üzüümü (2023)
- Felahiye Çiçek Balı (2023)
- Felahiye Tandır Ekmeği (2023)
- Gesi Ceviz Topacı (2023)
- Gesi Cevizi (2021)
- Mancusun Manda Kaymağı (2022)
- Yeşilhisar Çerezlik Ayçiçeği Çekirdeği (2021)
- Felahiye Çömlek Peyniri (2023)
- Develi Zile Kaftan Elbisesi (2024)
- Gömeç Fasulyesi (2023)
- Sultan Sazlığı Berdisi (2024)
- Hacılar Dokuması Bezi (2025)
- Kayseri Purov (2025)
- Pöç Kebabı (2025)
- Develi Cevizli Pidesi (2024)

KAYSERİ'DEKİ GASTRONOMİ FAALİYETLERİ

Kayseri, zengin mutfağı ile gastronomi alanında UNESCO Türkiye Millî Komisyonunun da onayıyla Yaratıcı Şehirler Ağı Ulusal Listesi'ne dâhil edilmiştir. 2023 yılında hazırlanan dosya ile de şehrin Yaratıcı Şehirler Ağı Ulusal Listesi'ndeki yeri garanti altına alınmıştır. Kayseri Büyükşehir Belediyesi gastronomi alanında şehirde çeşitli etkinlikler ve projeler de yapmıştır:

Kayseri Gastronomi Turizmi Çalıştayı: 16-17 Kasım 2019 tarihleri arasında Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin ev sahipliğinde düzenlenen Gastronomi Turizmi Çalıştayı yerli ve yabancı gastronomi uzmanlarını, şefleri ve yazarları Kayseri'de bir araya getirdi. Çalıştay, şehrin yalnızca tarihî ve doğal güzellikleriyle değil aynı zamanda derin ve köklü mutfak mirasıyla da öne çıkabileceğini kanıtladı.

Kayseri Gastronomi Günleri: 2025 yılının Ekim ayında üçüncüsü düzenlenen Gastronomi Günleri'nde Kayseri adeta açık hava mutfağına dönüştü. Türkiye'nin dört bir yanından gelen katılımcılar Recep Tayyip Erdoğan Millet Bahçesi'nde kurulan stantlarda Kayseri mutfağının enfes örnekleriyle buluştu. Etkinlik boyunca ünlü şefler gastroşovlarla hünerlerini sergilerken çocuklara özel etkinlikler ve tiyatro gösterileri renkli anlara sahne oldu. Panellerde ise gastronomi eğitimi, yerel kalkınma, kadın kooperatiflerinin rolü ve sürdürülebilir mutfaklar gibi birçok başlık derinlemesine ele alındı.

Türk Mutfağı Haftası: Kayseri'de düzenlenen Türk Mutfağı Haftası, dopdolu bir programla gerçekleştirildi. Etkinlikler Kayseri'de "Asırlık Tariflerle Türk Mutfağı" başlığı altında düzenlenen panellerle açıldı.

Mutfak Sanatları Merkezi (MSM): Kayseri'nin gastronomideki yükselişini somutlaştıran en büyük adımlardan biri, Mutfak Sanatları Merkezi'nin açılması oldu. Kayseri Mutfak kültürünün geliştirilmesi ve UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı Gastronomi Listesi'ne girmek amacıyla Mutfak Sanatları Merkezi projesi tamamlanmış oldu. Recep Tayyip Erdoğan Millet Bahçesi'nde, yaklaşık 3600 metrekaarelik alanda 3 katlı yapısı ile hizmet veren bu merkez; Kayseri'nin mutfak mirasını yalnızca yaşatmakla kalmıyor, aynı zamanda eğitiyor, geliştiriyor ve geleceğe taşıyor. Restoran bölümü, uygulamalı mutfak sınıfları, eğitim salonları ve çocuklara özel oyun alanıyla her yaş ve kesime hitap eden Mutfak Sanatları Merkezi şehrin kültürel, eğitimsel ve turistik vizyonuna büyük katkı sağlıyor.

Kayseri Mutfağı (Kaytur Ev Yemekleri): Kayseri'nin yerel mutfağını şehrin tam kalbinde deneyimlemek isteyenler için ideal bir adres. Recep Tayyip Erdoğan Millet Bahçesi'nde hizmet veren restoran, geleneksel tatları modern sunumla birleştiriyor. Bu kapsamda Büyükşehir'e bağlı KAYTUR A.Ş. resto-

ranları da Kayseri'nin eşsiz lezzetlerini en iyi şekilde misafirlerine sunuyor.

Glütensiz Kafe: Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından insan ve sağlık odaklı hizmet vizyonu doğrultusunda projelendirilen Glütensiz Kafe, 2021 yılının Ağustos ayında KAYTUR A.Ş. tarafından hizmete açıldı. Şehrin merkezinde, Kocasinan ilçesi Mimarşinan Mahallesi Tuna Caddesi'nde faaliyet gösteren kafe, glütensiz beslenmeyi tercih eden, glüten intoleransı olan bireyler ve çölyak rahatsızlığı olan vatandaşlar tarafından yoğun ilgi görmektedir.

KAYNAKLAR

Tarihten Kültüre Kayseri Gastronomisi, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2025.

"Coğrafi İşaret Nedir?", (Erişim Tarihi: 15.12.2025), <https://ci.turkpatent.gov.tr/sayfa/co%C4%9Fafi-i%C5%9Faret-nedir>

"Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adı", (Erişim Tarihi: 15.12.2025), <https://www.turkpatent.gov.tr/cografi-isaret>

"Avrupa Birliğinde Coğrafi İşaret", (Erişim Tarihi: 15.12.2025), <https://ci.turkpatent.gov.tr/sayfa/avrupa-birli%C4%9Finde-co%C4%9Fafi-i%C5%9Faret>

"Coğrafi İşaret Tescil Başvurusu Hazırlama ve İnceleme Esasları", (Erişim Tarihi: 15.12.2025), <https://www.turkpatent.gov.tr/cografi-isaret>

"Kültepe Kaniş Havadan Görünüm", (Erişim Tarihi: 15.12.2025) <https://www.kayseri.bel.tr/kesfet-listeleme/kultepe-kanis-karum-oren-yeri> ■

Mir'ât-ı Kayseriyye: Kayseri Tarihi

MAİDE OLGUN

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları araştırma, inceleme, edebiyat, tarih, kültür ve sanat alanında çıkardığı eserlere bir yenisini daha ekleyerek 207. eserine ulaşmış olup tüm hızıyla yayın hayatına devam etmektedir.

KBB Kültür Yayınları tarafından yayın hayatına kazandırılan Mir'ât-ı Kayseriyye: Kayseri Tarihi kitabı, Anadolu şehir tarihçiliğinin temel taşlarından biri olarak Kayseri'nin binlerce yıla yayılan tarihini ilmî belgeler, arşiv kayıtları ve sahadan derlenen

özgün bilgiler ışığında ele alan son derece kıymetli bir eserdir. Osmanlı Devleti'nin son döneminde yetişmiş münevver bir tarihçi, yazar ve devlet adamı olan Ahmed Nazif Efendi tarafından kaleme alınan bu çalışma, Kayseri tarihine dair yazılmış ilk kapsamlı şehir tarihi olma özelliğini taşımaktadır.

Eser, Kayseri'nin en eski çağlarından başlayarak Selçuklular, Danişmendliler, Beylikler ve Osmanlı hâkimiyeti dönemlerini ayrıntılı biçimde ele almaktadır. Şehrin yalnızca siyasî tarihini değil aynı zamanda coğrafî yapısını, iklimini, nüfusunu, iktisadî hayatını, ticaret yollarını, ziraatını, eğitim ve kültür ortamını da bütüncül bir bakış açısıyla ele alarak Kayseri'nin tarihî kimliğini çok boyutlu bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu yönüyle Mir'ât-ı Kayseriyye, dar anlamda bir şehir monografisi olmanın ötesine geçmekte ve Anadolu'da İslâm medeniyetinin teşekkül ve gelişim sürecini yansıtan önemli bir tarih kesiti sunmaktadır.

Ahmed Nazif Efendi eserinde dönemin tarih yazıcılığı açısından dikkat çekici bir ilmi hassasiyet göstermiştir. Kitâbeler, sikkeler, vakfiyeler, fermânlar, şer'iyye sicilleri, arşiv belgeleri ve vakanüvis kayıtları gibi birinci elden kaynaklara dayanan anlatım, eseri güvenilir bir başvuru kaynağı hâline getirmektedir. Kayseri'deki camiler, medreseler, türbeler, köprüler, surlar, çeşmeler ve diğer mimarî eserler hem tasvir edilmiş hem de tarihî bağlamları ve kitâbeleriyle birlikte ele alınarak şehrin maddî ve manevî mirası kayıt altına alınmıştır.

Eserde yer yer anekdotlara, menkıbelere, tarihî hikâyelere ve manzum parçalara yer verilmesi anla-

tımı kuru bir kronik olmaktan çıkararak canlı ve akıcı bir yapıya kavuşturmuştur. Böylece Mir'ât-ı Kayseriyye hem akademisyenler ve araştırmacılar için vazgeçilmez bir kaynak olmakta hem de şehir tarihine ilgi duyan okurlar için sürükleyici bir okuma deneyimi sunmaktadır.

Belediyemiz Kültür Yayınları tarafından yayımlanan bu neşir, Mir'ât-ı Kayseriyye'nin Osmanlı Türkçesiyle kaleme alınmış özgün metninin tarihçi Mehmet Karaarslan tarafından transkripsiyon, tashih ve açıklayıcı dipnotlar eşliğinde ilmi ölçütlere uygun biçimde yeniden hazırlanmış hâlidir. Metnin günümüz okuyucusu tarafından daha kolay anlaşılabilmesi amacıyla lügatçe, ayrıntılı fihrist ve dizin eklenmiş; böylece eser hem akademik çalışmalar hem de kültürel araştırmalar için güvenilir ve erişilebilir bir başvuru kaynağına dönüştürülmüştür.

Kayseri'nin tarihî hafızasını oluşturan olayları, şahsiyetleri ve mekânları titizlikle kayda geçiren Mir'ât-ı Kayseriyye şehir kültürünün sürekliliğini ve medeniyet birikiminin gelecek nesillere aktarılmasını da hedefler.

Bu yönüyle eser, Kayseri'nin kültürel mirasına duyulan saygının ve tarih bilincinin somut bir tezahürüdür.

Şehir tarihçiliği, Osmanlı ve Selçuklu tarihi, Anadolu kültürü ve yerel tarih araştırmalarıyla ilgilenen herkes için bir başvuru eseri olan Mir'ât-ı Kayseriyye, Kayseri'nin geçmişine tutulan berrak bir ayna ve gelecek kuşaklara bırakılmış kalıcı bir bilgi hazinesidir.

Kitaba dijital olarak <https://www.kayseri.bel.tr/e-kitaplarimiz> adresinden ulaşabilirsiniz. Kitap dolu günler dileğiyle, bir başka eserde görüşmek üzere...

Kayseri'nin Tarihî Hafızasında Bir Uyanış: Cami-i Kebir ve Kentsel Morfolojinin Yeniden Keşfi

OSMAN ÖZSOY

Kayseri Kent Konseyi, 2026 yılı faaliyet döneminin ilk saha incelemesini, kentin tarihsel genetiğinin en saf hâliyle korunduğu Cami-i Kebir ve çevresinde gerçekleştirilen stratejik bir teknik ziyaretle açmıştır. 7 Ocak günü yapılan bu inceleme “Cami-i Kebir Kentsel Dönüşüm ve Tarihî Bölge Düzenlemesi” projelerinin kentsel doku üzerindeki izdüşümlerini yerinde gözlemleme çabasıdır. Tarih ve Kültürel Miras ile Kültür ve Sanat çalışma gruplarının akademik ve teknik birikimlerini sahaya taşıdığı bu buluşma kentin yarınını dünün asaletine eklemleme arzusunun somut bir tezahürüdür. Basının da yakından takip ettiği incelemede Kent Konseyi Başkanı A. Serdar Altıntuğ başta olmak üzere birçok katılımcı değerlendirmelerde bulunmuştur.

KENTSEL GÖRÜNÜRLÜK VE OPTİK KESİNTİSİZLİK DOKTRİNİ

Çalışma gruplarının hazırladığı teknik raporlarda müşterek bir problematik olarak öne çıkan en hayati saptama, kentsel hafızanın en somut bileşenleri olan tarihî yapıların görünürlüğü meselesidir. Bilimsel bir perspektifle ele alındığında, kentsel morfoloji (şehir biçim bilgisi) içerisinde anıtsal yapıların birer nirengi noktası olması esastır. Cumhuriyet Meydanı gibi kentin ana arterlerinin kesiştiği bir merkezde konumlanan bir gözlemci için manzara görsel bir hiyerarşi sunmalıdır. Bu hiyerarşide bir yanda kentin doğal ve ilahi çatısı olan Erciyes Dağı, diğer yanda ise

Türk mimarisinin vakur temsilcisi Cami-i Kebir bir-birinin varlığını gölgelemeksizin algılanabilmelidir. Kayseri Kalesi’ni bir pergelin sabit ucu sayarak 360 derecelik panoramik bir hat çizersek bu çemberin her bir açısında kale ile kurulacak göz teması kentin estetik haysiyetinin korunması anlamına gelir. Zira bu bölge kentin taşınmaz kültür varlığı stokunun neredeyse tamamını bünyesinde barındıran, tanım için ana arter, turizm için en değerli sermaye ve uluslararası akran şehirlerle girilen yarışta en güçlü rekabet alanımızdır.

HANLAR ZİNCİRİ VE SOSYO-EKONOMİK BİR ORGANİZMA OLARAK MEKÂN

Cami-i Kebir tarihsel süreçte hiçbir zaman tekil bir yapı olarak var olmamıştır. Bitişigindeki Kadı Hamamı, Vezir Hanı, Gön Han, Pamuk Hanı, Bedesten ve asırlık Kapalıçarşı ile birlikte devasa bir kültürel ve ekonomik ekosistemin çekirdeğidir. Bu yapılar topluluğu yüzyıllardır üretimin, ticaretin ve toplumsal etkileşimin harmanlandığı, kentsel dokuyu belirgin hatlarla oluşturan sivil ve kamu yapılaşmasının en karakteristik örneğidir. Ancak 20. yüzyılın, tarihsel süreklilik kuralını göz ardı eden kontrolsüz yapılaşma hamleleri, caminin özellikle güney cephesini bir kuşatma gibi sararak bu kadim dokuyu nefessiz bırakmıştır. Oysa bu yapılaşma en başında bilimsel bir vizyonla engellenebilir ya da kentin gelişim aksına uygun olarak kaydırılabilirdi.

“ANCIENT LIGHTS” VE MİMARİ VEFA ETİĞİ

Gelişmiş mimari kültürlerin ve hukuk sistemlerinin bir yansıması olan “Ancient Lights” (Kadim Işıklar) doktrini bir yapının güneş ışığına erişim hakkının kutsallığını savunur. Bir bina üzerinde bu tabelayı görmek o yapının ışığını kesen hiçbir yeni inşaatın meşru sayılamayacağını ilanır. Anlamı basit ama derinliği büyüktür: Hiç kimse kadim olanın ışığını çalamaz. Kayseri’de ve ülkemizde son yıllarda tarihî yapılarla yönelik artan duyarlılık, aslında bu “kadim ışığı” yeniden kente kazandırma çabasıdır. Bugün, zamanda yolculuk yapıp kenti ilk yapıldığı dönemlerin bakir hâline döndürmek mümkün olmasa da, modern şehircilik rasyonel çözümler üretmek zorundadır.

FİZİBİLİTE, KAMULAŞTIRMA VE FİKRÎ KONSENSÜSÜN SENTEZİ

Kentsel dönüşümün bilimsel ayağı; özel mülkiyet hakları, kamulaştırma bütçeleri ve devam eden ticari döngünün korunması gibi çetin parametreleri barındırır. Ancak en az bunlar kadar önemli olan bir diğer unsur, “fikirî konsensüs” yani toplumsal uzlaşdır. Kayseri Kent Konseyi’nin ve paydaş kurumların yoğun çabalarıyla hayat bulan Cami-i Kebir uygulaması bu zorlu denklemin nasıl çözülebileceğini kanıtlayan somut bir icraattır. Bu proje hem Cami-i Kebir bölgesinin rehabilitasyonu hem de yüzlerce dükkânı barındıran, kentin yaşayan vitrini konumundaki devasa Kapalıçarşı için de umutları yeşerten bilimsel bir pilot uygulamadır. Tarih bu tür kararlı adımlarla sadece bir anı olmaktan çıkarak yaşayan bir geleceğe dönüşecektir. ■

Kayseri’de Engelsiz Yaşam

MUSTAFA TÜRKMEN

Engelsiz yaşam tamlaması; çağımıza çok uygun, büyük bir ifade. Kullanıldığı amaca göre de değişik manalara gelebilir. Hatta mecaz anlam bile oluşturabilir. Biz bu yazımızda gelebileceği her anlamı irdelemekle birlikte, özellikle engelli bireylerimizi ilgilendiren boyutu üzerinde durup detaylı bilgilerle Kayseri’imizdeki genel durumu değerlendireceğiz.

Engel konusunun geçerli olduğu birinci alan coğrafya ile ilgilidir. Bir coğrafyada engelsiz yaşayabilmek için olsa olsa uçan bir canlı olmak gerekir diye düşünülebilir. Çünkü en boş, en uygun alan atmosfer gibi görünüyor. Ancak her uçan canlıyı kovalayan başka bir canlı da mevcut. Kara, deniz ve demir yolları bir şekilde engelli olduğu için; en hızlı, en kestirme ve en güvenli ulaşım için hava yolları tercih edilir. Dolayısıyla şehirler planlanır-

ken ulaşım mastır planları en önemli planlamadır. Mekânları aşabilmek için yollar, dağ-tepe engellerini aşabilmek için tüneller, dere-ırmak ve vadi engellerini aşabilmek için köprüler-viyadükler yapılmak zorundadır. Nitekim Türkiye'mizin ve Kayseri'mizin son 25 yılda duble yollar, köprülülük kavşaklar, tüneller, viyadükler ve hızlı trenler konusunda yaptığı ve yapmakta olduğu çalışmalara hepimiz şahidiz. Türkiye genelinde Marmaray, Zigana ve Ovit tünelleri ile çılgın proje olarak bilinen İstanbul'a ikinci boğaz örnekleri; Kayseri'de ise ihalesi yapılmış olan Kartal Kavşağı projesi konunun anlaşılması için yeterlidir.

Engel konusunun geçerli olduğu ikinci alan özgürlükler ile ilgilidir. Başkalarına rahatsızlık vermeyen her faaliyet, kişisel ve toplumsal engelsiz alan olarak tanımlanır. Ancak bu sınırları, başta inanç kuralları olmak üzere, kanunlar, örf-âdet ve gelenekler belirler. Dolayısıyla her çağın ve her coğrafyanın kendine göre özgürlük sınırları vardır. Peygamberler tarihi ile başlayan, son nebi olarak Peygamberimizin 1400 yıl önce yeniden hatırlattığı kula kul olmama, yani özgürleştirme çağrısının yansımaları her dönemde yankı bulmuştur. 1789 Fransız ihtilali ile başlayan başta Avrupa olmak üzere tüm dünyadaki özgürlük istekleri günümüz Türkiye'sinde Z kuşağı olarak nitelenen nesilde çok farklı ve aşırı bir hâl almıştır.

Malumunuz, toplumlar farklı kesimlerden oluşur. Bu kesimlerden biri de engellilerdir. Dünya nüfusu 8 milyarı geçti. OECD, AB ve Türkiye verilerine göre

dünya nüfusunun yaklaşık %15'i engelli bireylerden oluşuyor. Yani dünyada 1 milyar engelli var. Bu nedenle, dünyadaki "en büyük azınlık" olarak nitelendiriliyorlar. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) rakamlarına göre Türkiye'de yaklaşık 6 milyon engelli kişi yaşamaktadır. Ayrıca; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın idari kayıtlarına göre "ağır engelli"

olarak kaydedilen kişi sayısı 770 bin'dir.

Engelliler; zihinsel engelli, işitme engelli, görme engelli,

ortopedik engelli, dil ve konuşma engelli, ruhsal ve duygusal hastalığı olanlar, süregelen hastalıkları olanlar, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olanlar olarak sekiz gruba ayrılmaktadır. Ya da başka bir ifade ile ülkemizde özel eğitime gereksinim duyan bireyler şu şekilde sınıflandırılmaktadır: **1-** Zihinsel Yetersizlik (hafif, orta, ağır, çok ağır), **2-** İşitme Yetersizliği, **3-** Görme Yetersizliği, **4-** Bedensel Yetersizlik, **5-** Otizm Spektrum Bozukluğu, **6-** Dil ve Konuşma Güçlüğü, **7-** Özel Öğrenme Güçlüğü, **8-** Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu. Buna göre, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde kimler eğitim alabilir sorusunun cevabı da şöyle olur: Zihinsel yetersizlik, işitme yetersizliği, bedensel yetersizlik, görme yetersizliği, down sendromu, otizm ve spektrum bozukluğu/yaygın geli-

şimsel bozukluk, dil ve konuşma güçlüğü, öğrenme güçlüğü (disleksi, diskalkuli), serebral palsi, duyu ve davranış bozuklukları, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu bulunanlar ile özel yetenekli olanlar.

Malumunuz her devrin, dönemin, çağın kendine has yaşam felsefesi ve bu felsefenin yansıması olan literatürü olur. Geçmişte engelliler için çok farklı isimler kullanılmışken, daha sonra “özürlü” kelimesi yasalarla “engelli” olarak değiştirildi. Dolayısıyla artık resmî olarak engelli kelimesi kullanılıyor. Yeni düzenlemelerde de “özel gereksinimli birey” ifadesi tercih ediliyor. Bazı yasal düzenlemelerde ise “özürlü/özür-lülük”, “sakat/sakatlık”, “malul/malullük” kavramlarından ikisi ya da hepsi bir arada kullanılmıştır. Dikkat edilirse özel gereksinimi olan bireyler içerisinde üstün zekâlı olanlar da var. Normal dışı olmaları nedeni ile hiperaktivite bozukluğu ve özel yetenekler için de özel eğitim alınması gerekiyor. Nitekim Kayseri’imizde; Çetin Şen, Kocasinan ve Murat Kantarcı Bilim Sanat Merkezi olmak üzere 3 eğitim merkezi bu bireylere hizmet vermektedir.

Engellilerin engelsiz bir yaşam standardına ulaşabilmesi için öncelikle eğitilmeleri gerekir. Bu iş için oluşturulan mekânlara Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi deniyor. Rehabilitasyon

merkezi; ruhsal, bedensel, zihinsel problemler nedeniyle kaybedilen bazı fonksiyonların geri kazandırılması, bireyin hayatını idame ettirebileceği kadar bilgi ve eğitim verilmesi, kendine yetebilecek düzeye getirilmesi amacıyla kurulmuş sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Rehberlik Araştırma Merkezleri (RAM) tarafından eğitsel tanılama ve değerlendirme yapıp destek özel eğitim hizmetlerine gereksinimi olduğu belirlenen bireylere destek eğitim hizmeti veren özel öğretim kurumudur. Özel eğitim ise özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak için verilen eğitimidir ve bu alanda eğitim almış uzmanlar tarafından verilmektedir. Bireylerin gelişim sürecinde uzmanların gözetimi ile yapılan değerlendirmelerde yaşitlarına göre belirgin farklılıklar tespit edilmesi hâlinde bireye özel önerilen eğitim programına özel eğitim denir. Fakat bu eğitim çocukların okulda aldığı eğitimden farklı olmalıdır. Öğrenme güçlüğü olan çocuk okulda görmekte olduğu eğitimin yanında eğitsel terapi de görmelidir. Öğrenme güçlüğü eğitimi, alanında uzmanlaşmış öğretmenler tarafından verilmelidir. 5580 sayılı Kanun kapsamında açılan özel eğitim okulları ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde

engelli bireylere verilen destek eğitiminin ücreti devlet tarafından karşılanır.

Türkiye’de Millî Eğitim Bakanlığına bağlı 3 bin 277 özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi bulunuyor. Kayseri’imizde 52 adet özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi var. Bunların 22’si Kocasinan’da, 20’si Melikgazi’de, 2’ser tanesi Talas, Develi ve Yahyalı’da, birer tanesi de İncesu, Bünyan ve Pınarbaşı ilçelerinde bulunmakta. Görüldüğü gibi yoğunluk merkezde ve

maalesef 3 kırsal ilçede henüz hiç yok. Ayrıca konu ile ilgili Kayseri’imizdeki idari kurumlar da şu şekilde: Melikgazi Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, Melikgazi Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi, Melikgazi Sosyal Hizmet Merkezi (SHM), Melikgazi Çocuk Evleri Sitesi, Melikgazi İstikbal Reh. ve A. D. M Müdürlüğü, Kocasinan Sosyal Hizmet Merkezi, Kocasinan Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM), Talas Sosyal Hizmet Merkezi (SHM), Develi Engelsiz Yaşam Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Müdürlüğü (Otizm), Develi Sosyal Hizmet Merkezi.

Burada engellilerle ilgili birim, Rehberlik Araştırma Merkezleri

(RAM) olup, engelliler velileriyle birlikte her yıl bu kurumdaki yetkililerle görüşerek heyet raporu ile ne tür bir eğitim alacakları belirlendikten sonra istedikleri bir özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde eğitim alabilirler. Bu eğitim için gerekli servis ve eğitimci ücretlerini devletimiz eğitim alınan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine RAM üzerinden öder.

Yani devletimiz engelli vatandaşlarımızın yanındadır. “İnsanı yaşat ki devlet yaşasın” felsefesi gereği, sosyal devlet olmak için kanunlar çerçevesinde mümkün olan her şey yapılmaktadır. Kur'an-ı Kerim'de Nur suresi 61. ayet “Göremeyene, hastaya, yürüme engelliye güçlük yoktur...” şeklinde başlar. İnsan hakları, çocuk hakları gibi engelli hakları konusunda da devletin tüm kurumları görev alanına giren alanlarda çalışmalar yapmaktadır. Kayseri'de Valiliğimiz öncülüğünde İncesu ilçesi Niğde yolu üzerinde hizmete başlayan Yeşilay Rehabilitasyon Merkezi; Kayseri Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü; yapımı tamamlanan Develi Engelsiz Yaşam, Bakım, Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi ve başta Büyükşehir Belediyemiz Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığına bağlı Engelliler Koordi-

nasyon Müdürlüğü'nün ve ilçe belediyelerinin ilgili birimlerinin yaptığı çalışmaların bu yazımıza sığmayacak büyüklükte olduğunu da belirtmem lazım.

Engel konusunun geçerli olduğu üçüncü alan mekânlarla ilgilidir. İşte bu bölüm bu yazının yazılmasının da sebebi olan kısımdır. Merkezi hükümet yerel teşkilatları aracılığı ile engellilere hizmet ederken, belediyelerimizin de engellilerimizin hayatını kolaylaştırmak için çok güzel çalışmalar yaptığı herkes tarafından görülmekte ve bilinmektedir.

Engelliler için yapılmış olan, Büyükşehir Belediyesine ait Besime Özderici Engelsiz Yaşam Merkezi ve çevresindeki tesisler muhteşem bir kompleks oluşturuyorlar. Engelsiz Yaşam Merkezi; Üniversite karşısında, Komando Caddesi ile Atatürk Caddesi'nin kesiştiği üçgen alan içerisinde yer almaktadır. Bu tesis; yatay mimari dediğimiz tek kat üzerinde, 50 metre uzunluğunda 7 metre genişliğinde bir ana koridor, bu koridora dik 4 yan koridor ve bu koridorlarda sıralanmış sınıflar, uygulama atölyeleri, fizik tedavi bölümü, beden eğitimi salonu, öğretici odaları, veli bekleme alanları, kafeterya, çok amaçlı ve gerektiğinde iki katı büyüklüğe genişletilebilen tiyatro, gösteri

ve konferans salonu ile tamamen engellilere yönelik yüzme havuzundan oluşmaktadır.

Engelsiz Yaşam Merkezi; toplamda 40 bin m²'lik Belediye tesisleri alanının 10 bin m²'lik bölümü üzerine planlanmış, bina çevresinde çocuk oyun grupları, dış mekân fitness aletleri, oyun sahaları, kamelyalar ile kompleks bir yapı. Yıllık 45 bin seans eğitim verme kapasitesine sahip bu tesisin hemen yanında, kısa zaman önce rahmetli olan, Kayseri'de sağlık ocağı ve okullar da yaptırmış olan hayırsever öğretmen Ramazan Büyükkılıç Alzheimer merkezi, onun yanında Büyükşehir Belediyesi Sanat Akademisi, arka tarafında hasta yakınları misafirhanesi ve kapalı spor merkezi-tenis kortları, ayrıca tesisin hemen altında Büyükşehir Belediyesinin yaptırmış olduğu Hospis yani ileri derece bakıma muhtaç hastalar merkezi de engellilere

hizmet vermekte. Yani bu alan başlı başına başta engelliler olmak üzere vatandaşların hayatını kolaylaştıran ve renk katan bir yaşam alanı. Nitekim TBMM Engelsiz Yaşam Komisyonunun İç Anadolu Bölgesi toplantısına ev sahipliği yapan tesise katılımcıların hayran kalması tesisin alanının

↑ Besime Özderici Engelsiz Yaşam Merkezi ve Belediye Hizmet Alanı Kompleksi

↑ KBB Besime Özderici Engelsiz Yaşam Merkezi

daki yeterliliğini ve büyüklüğünü göstermiştir.

Malumunuz 3 Aralık (Dünya Engelliler Günü) farkındalık gününde engellilerin katkılarını, yeteneklerini ve başarılarını tanımak amacıyla dünya çapında insanları bir araya getiren etkinlikler, engelli organizasyonları ticari kuruluşlar, hükümet organları ve bireyler tarafından düzenlenmektedir. Hem farkındalık oluşsun hem mutlu olsunlar hem de sorunları gündeme gelip gereği yapılsın diye. Ayrıca her

engelli grubunun farklı özel günleri de var:

7-14 Ocak Görme Engelliler Haftası

3 Mart Dünya İşitme Engelliler Günü

21 Mart Down Sendromlular Günü

10-16 Mayıs Dünya Engelliler Haftası

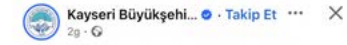
23-29 Eylül Uluslararası İşitme Engelliler Haftası

15 Ekim Görme Engelliler Güvenlik Günü

Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin engelliler günü vesilesiyle

yaptığı aşağıdaki paylaşım özet olarak çok güzel ifade edilmiş.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi olarak engelli hemşehrilerimizin yanındayız.

- ✓ KASKİ'de %50 su indirimi ile 15.847 kişiye destek
- ✓ Ücretsiz otopark ve toplu taşımayla 31.681 kişi, 6 milyon üzerinde yolculuk
- ✓ Erişilebilir Yaya Butonları ve Engelsiz Kayseri uygulamasıyla güvenli ve bağımsız ulaşım
- ✓ Raylı sistemde 80 araçta 876 kapıyı yenileyerek kolay biniş-iniş
- ✓ Besime Özderici Engelsiz Yaşam Merkezi'nde 350 özel öğrenciye yılda 45 bin seans
- ✓ Empati parkurlarıyla binlerce kişiye farkındalık
- ✓ Engelsiz Çocukeyi ile çocuklar ve ailelerine ücretsiz destek

Tüm bunların daha fazlası, özel bireylerimizin hayatını kolaylaştırmak için durmadan çalıştığımız bir göstergesi. ❤️

#HerŞeyKayseri için

Kanun gereği, yollar yapılırken, başta görme engelliler olmak üzere, yürüme zorluğu çekenler ve tekerlekli sandalye kullananlar için izli yollar, işaretli engelli park yerleri, sesli trafik ışıkları, kaldırım kenarlarına rampalar gibi her türlü detay düşünülerek çalışmalar yapılıyor. Kurumda çalışan engelli personelin işe geliş gidişlerinde servis sağlanması, riskli günlerde izinli sayılmaları gibi uygulamalarla hayatlarının kolaylaştırılması amaçlanıyor.

Ayrıca görme engelliler için kabartma yazı yöntemi ile gerekli noktalara bilgilendirme levhaları, engellilerin kendi ayakları üzerinde durabilmesi için satış noktaları ve engelli araçları için

şarj üniteleri konarak, hayatlarının kolaylaşması için tüm resmî kurumlar üzerine düşeni yapıyor.

Geçmiş yıllarda umuma açık aktif yeşil alanlarda engelliler için ayrı oyun grupları dizayn ediliyor ve park projeleri bu mantığa göre çizilip uygulanıyordu. Ancak daha sonra bu uygulamanın engellileri ayırtmak ya da tecrit etmek gibi yanlış bir sonucu olduğu düşünülerek, birlikte olunan ama engellilerin de kullanabileceği oyun alanlarına geçilmiş; mesela salıncaklardan birinin engellilere göre olması gibi düzenlemeler yapılmıştır. Yeşil alan içerisindeki tüm kaldırım, yol ve sert zeminlerde engellilerin rahat hareket edebilmesi için gerekli olan rampa, izli yol, giriş-çıkış noktaları kanunlara uygun yapılmıştır.

Engel konusunda dördüncü alan ise iletişim ile ilgilidir. Engelli bireylerle onlara acıyarak-aşağılayarak değil; engelli olduklarını bilerek, rencide etmeden ve onurlarına en ufak bir olumsuzluk oluşturmaktan, güven vererek irtibat ve iletişim kurmalıyız. Hint sinemasından “Hıçkırık” filminde engelli bireyin tek isteğinin “herkesin ona normalmiş gibi davranması” olması gibi, onları dışlamadan hayatlarını kolaylaştırmalıyız. Meşhur cümleyle “hepimizin birer engelli adayı olduğumuz” gerçeğini unutmamamız gerekiyor. Bu konuyu şehirlerimizde yazabilecek veya yazması gereken aslında ilgili çok kişi var; ama onlar yazmadıkları için, farkındalık oluşturmak ve bilgilendirmek adına, bir engelli babası

olarak ben yazmak zorunda kaldım.

Engel konusunun geçerli olduğu beşinci alan ise zihinler ile ilgilidir. Eskiden engelli üyeleri olan aileler engellilerinin sosyal hayata dâhil olması konusunda zayıftı. Hatta toplum tarafından bilinmekle ilgili bile çekingen davranırlardı. Ama gerek toplumu m u z d a k i kültürel bilinçlenme gerekse devletimizin sosyal devlet alanında yaptığı çalışmalarla bu bireyler daha sosyal bir yaşama kavuştular. Bilindiği gibi kanunen her kurumda çalışanların en az %3’ü engellilerden oluşmak zorunda. Devletimiz, engelli de olsa her bir şahsın devletin bir bireyi olduğunu, onun da ihtiyaçları ve hakları olduğunu düşünerek, her engellinin yapabileceği işler olabileceğini öngörüp onları da çalışma hayatına dâhil ediyor. Eğer bu mümkün değilse engelli aylığı vererek onlara ve zorluklarla birlikte mücadele eden ailelerine destek oluyor. Engellilik hayatın bir gerçeği ama bunun zorluklarını azaltmak alınacak tedbirlerle mümkün. Engelliler ve ailelerinde beterin beteri var düşüncesi ile olmuşa sabır ve katlanma söz konusu. Ama asıl olan isyan etmeden mücadele

edebilmek. Nitekim gerek bireysel gerekse grup olarak büyük başarılar imza atmış çok örnek var. Türkiye Millî Ampute Futbol Takımı 2017, 2021 ve 2024 yıllarında Avrupa şampiyonu, 2022 yılında İstanbul’da düzenlenen Ampute Futbol Dünya Kupası’nda birinciliği elde ederek dünya şampiyonu, 2024 yılında ise ilk kez düzenlenen Ampute Balkan Şampiyonası’nda birinciliği elde ederek Balkan şampiyonu oldu ve takım kaptanı Kayseri’imizdendi. İNANMAK VE ÇALIŞMAK... ■

DÜĞÜN ÇORBASI

Malzemeler

- 1 su bardağı ince bulgur
- 3 adet sivri biber
- 3 yemek kaşığı tereyağ
- 1 yemek kaşığı domates salçası
- 1 adet limon
- 1 tatlı kaşığı kuru nane
- 1 çay kaşığı pul biber
- 1 çay kaşığı karabiber
- 1 çay kaşığı tuz

Hazırlanışı

Yeşil biberi ince ince doğrayıp tereyağında salça ile kavurun. Kavrulan biberlere tuz, karabiber, kuru naneyi ilave ederek karıştırın. Salçalı karışımın üzerine 6-7 su bardağı su ve bulguru ilave edin. 20 dakika kısık ateşte pişirin. 1 limon suyunu sıkıp çorbaya ilave ederek servis edin.

GACER

ekmeği

kültürden...

BÜYÜKŞEHİR'İN KÜTÜPHANELERİNE 2025 YILINDA 2 MİLYON ZİYARETÇİ

Hayata geçirdiği proje ve gerçekleştirdiği uygulamalarla Kayseri'yi öğrenci dostu şehir hâline getiren Başkan Büyükkılıç yönetimindeki Kayseri Büyükşehir Belediyesi, eğitime yönelik çeşitli ücretsiz kursları ve eğitim öğretime dair destekleriyle kentteki gençler ve öğrenciler başta olmak üzere tüm vatandaşlara katkısını sürdürüyor. Büyükşehir Belediyesinin 15 kütüphanesinden 2025 yılında toplam 346 bin 215 kitap ödünç alınırken toplam üye sayısı 378 bin 649 oldu.

Büyükşehir Belediyesine ait kütüphanelerde toplam basılı kitap sayısı 214 bin 893, toplam kişi kapasitesi ise 6 bin 450 oldu.

2 MİLYONA YAKIN ZİYARETÇİ

Kayseri Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki kütüphanelerin ziyaretçi sayısı 2025 yılında toplam 1 milyon 893 bin 821 oldu. 2025 yılında Mevlana Kütüphanesi hizmete başlarken, yeni kütüphane projeleri devam ediyor. 2020-2025 yılları arasında toplam ziyaretçi sayısı 10 milyon 534 bin 233'e ulaşırken söz konusu süreçte Kayseri'ye 10 yeni kütüphane kazandırıldı. Bebek Kütüphanesi projesinin hayata geçirilmesiyle de çocuk kütüphanelerinin sayısının artırılması planlanıyor.

Büyükşehir Belediyesi kütüphanelerinde ücretsiz internet ve bilgisayar hizmeti veren bilgisayar odaları, üye olan herkese ücretsiz fotokopi imkânı, şubelerde sabah ve öğle saatlerinde öğrencilere ücretsiz çay, çorba hizmeti ve diğer birçok imkân sağlanıyor. Kütüphanelerde ayrıca üyelik kartı sistemi, öğrencilerin kontrolünü ve güvenliğini sağlayabilmek için turnikeli geçiş sistemi, emanet dolapları, TV izleme üniteleri, sesli çalışma alanları, satranç köşesi, öğrencilerin yiyecek ve içecek ihtiyacını karşılamak için otomatlar bulunuyor.

KADİM KENTİN TARİHİ VE KÜLTÜREL ZENGİNLİĞİNE SAHİP ÇIKAN BÜYÜKŞEHİR, KONSERVASYON LABORATUVARI KURDU

Başkan Dr. Memduh Büyükkılıç yönetiminde kadim kentin tarihi ve kültürel mirasına sahip çıkan Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Kayseri'nin zenginliklerini koruma, yaşatma ve geleceğe taşıma yönündeki çalışmalarını çeşitlendirerek sürdürüyor.

Bu kapsamda Büyükşehir Belediyesi Kent Tarihi Tanıtım ve Turizm Daire Başkanlığı tarafından bir taraftan yeni müzeler şehre kazandırılırken diğer taraftan da mevcut müzelerde yenileme çalışmaları yapılıyor. Büyükşehir şehre değer katacak müze çalışmalarının yanında tarihi ve doğal alanlarda yürütülen arkeolojik ve paleontolojik

kazılara da destek verirken bu kazılardan ortaya çıkarılan çok değerli eserler ise müzelerde sergileniyor.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü iş birliğinde tarihi Kayseri Kalesi'nde yer alan Arkeoloji Müzesi içerisinde konservasyon laboratuvarı kuruldu. Bu laboratuvarında gerek şehirdeki müzelerde sergilenen ve periyodik bakım ihtiyacı duyan eserlerin gerekse şehirde yapılan kazılarda ortaya çıkarılan ve acil müdahale gerektiren eserlerin bakım, temizlik ve konservasyonları yapılmaya başlandı. Kazılarda ortaya çıkarılan ve bugüne kadar Nevşehir Bölge Laboratuvarına gönderilen eserler artık bu laboratuvarında koruma altına alınıyor. Diğer taraftan laboratuvarın çalışmaları ile sergide ve depoda yer alan eserlerin deformasyonları önlenerek gelecek nesillere daha sağlıklı bir biçimde ulaşması sağlanacak.

Laboratuvarın çalışmalarına dair bilgi veren Konservasyon Uzmanı Sibel Çetinkaya; koruma, onarım uygulamalarında öncelikli yaklaşımın teşhis olduğunu belirterek "Teşhisi gerçekleştirebilmek için ön inceleme, analizler, testler, mikroskopik görüntüler gibi çalışmalar yapmaktayız. Teşhisler bizi tespite götürür. Eserlerimizdeki sorunları, bozulmalarına neden olan korozyon ürünleri ya da diğer eserler için farklı bozulma türlerini tespit ettikten sonra onlara uygulayacağımız en uygun müdahale yöntemine ve bu müdahaledeki malzemelere karar veririz." diye konuştu.

Konservasyon sürecinin hummalı geçtiğini dile getiren Çetinkaya, geri dönüşü olmayan işlemler yaptıklarını kaydederek "Çünkü yaptığımız işlemin bir şekilde geri dönüşü yoktur. Halk arasında temizlik olarak bilinen bu tabir aslında bizim için çok önemli bir aşamadır. Neyi temizlediğimizi bilmemiz gerekir. Temizlediğimiz şey eserin kendisi midir, üzerindeki korozyon tabakaları ya

da bozulmaları mıdır? Bu unsurlar konservasyon uygulamasında önem arz etmektedir.” ifadelerini kullandı.

BÜYÜKŞEHİRİN BİLİŞİM AKADEMİSİ, SCIENTİX 2026'YA EV SAHİPLİĞİ YAPTI: GELECEĞİN KODLARINI KADINLAR YAZIYOR

Bilim ve teknoloji odaklı çalışmalarını sürdüren Kayseri Bilim Merkezi, uluslararası ölçekte önemli bir organizasyona ev sahipliği yaptı. 11 Şubat Uluslararası Bilimde Kadınlar ve Kız Çocukları Günü kapsamında düzenlenen “Yapay Zekâ, Sosyal Bilimler, STEM ve Finansı Bir Araya Getirmek” temalı etkinlik, Scientix STEM Keşif Kampanyası 2026 çerçevesinde gerçekleştirildi.

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç'ın öncülüğünde hayata geçirilen bilim ve teknoloji yatırımlarının önemli bir ayağını oluşturan Bilişim Akademisi kapsamında düzenlenen programa, Kilim Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri katıldı. Etkinlikte genç-

ler, teknolojinin farklı disiplinlerle kesişim noktalarını keşfetme fırsatı buldu.

Programın moderatörlüğünü Scientix STEM Türkiye Elçisi ve Murat Kantarcı Bilim ve Sanat Merkezi öğretmeni Çelebi Kalkan üstlenirken, Abdullah Gül Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümü'nden Prof. Dr. Burcu Güngör ile Erciyes Üniversitesi Endüstri Mühendisliği Bölümü'nden Doç. Dr. Feyza Gürbüz bilgi ve tecrübelerini öğrencilerle paylaştı. Akademisyenler, bilişim ve

mühendislik alanlarında kadın temsiline artırılmasının önemine dikkat çekerek genç kızlara ilham veren kariyer yolculuklarını aktardı.

Etkinlik kapsamında öğrenciler Bilişim Akademisi'nde gerçekleştirilen sanal gerçeklik (VR) deneyimi ile ileri teknolojileri yakından tanıma imkânı buldu. STEM kariyer alanlarına yönelik farkındalık kazanan gençler, yapay zekâdan finansa uzanan geniş bir perspektifte disiplinler arası düşünmenin önemini deneyimledi.

Scientix Projesi, Avrupa'da STEM (Fen, Teknoloji, Mühendislik, Matematik) öğretiminde sorgulama temelli eğitimi yaygınlaştırmayı amaçlayan; öğretmenlere, akademisyenlere, yöneticilere, ailelere ve fen-matematik eğitimi ile ilgilenen tüm kişilere açık bir proje olarak dikkat çekiyor.

KAYSERİ KENT KONSEYİ'NDEN ÇOCUK HAKLARI ÇALIŞTAYI: HER ŞEY ÇOCUK DOSTU KAYSERİ İÇİN

Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin destekleriyle faaliyetlerini sürdüren Kayseri Kent Konseyi bünyesindeki Çocuk Hakları Çalışma Grubu tarafından, 20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü dolayısıyla çocukların haklarının korunması, farkındalığın artırılması ve geleceğe yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi amacıyla “Çocuk Hakları Çalıştayı” düzenlendi.

Kadir Has Kongre ve Kültür Merkezi Erciyes Salonu'nda gerçekleşen çalıştayda Kayseri Kent Konseyi Başkanı Ahmet Serdar Altuntutuş, “Kent Konseyimizin çok farklı, önemli bir toplantısını, faaliyetini yapıyoruz. Çocuk Hakları Çalışma Grubu ile bir çalıştay planlandı. Öğleden önce konferanslar ve çocuklar için atölyeler yapıldı, sonra 5 ayrı ekip hâlinde çocuk hakları ile ilgili problemler ve çözümler üzerine çalışma yapıldı. Buradan çıkacak sonuç bildirgesi bir kitapçık hâline getirilecek ve ilgili kurumlarla paylaşılacak.” diye konuştu.

HER ŞEY ÇOCUK DOSTU BİR KAYSERİ İÇİN

Çalıştayda, 0-18 yaş arasındaki bütün çocukları ilgilendiren konuların görüşüldüğünü söyleyen Altuntuğ, ana amaçlarının çocuk dostu bir kent oluşturmak olduğunu dile getirerek çocukların eğitim, barınma, güvenlik ve fikir hakları konusunda önlerinin açılması gerektiğini vurguladı.

BÜYÜKŞEHİR KONSERVATUVARI, 2025 YILINDA 5 BİN 655 KİŞİYE SANATLA DOKUNDU

Kayseri Büyükşehir Belediyesi 2025 yılında da çocuklar ve gençler başta olmak üzere tüm Kayserililere sanat dolu bir dünyanın kapılarını ardına kadar açtı. Bu kap-

2025 yılında 2 şubesinde 3 farklı dönemde toplam 19 branşta kurs hizmeti sunan Büyükşehir Belediyesi Konservatuarı; Türk Sanat Müziği, Tasavvuf Müziği, Türk Halk Müziği, Ud, Keman, Bağlama, Gitar, Piyano, Ney, Yan Flüt, Klarnet, Bateria, Tiyatro, Resim, Şan, Kadınlar ve Türk Sanat Müziği Kent Koroları ile Güzel Sanatlar Hazırlık Kursları

Müzik ve Resim branşlarında sanatsal eğitim faaliyetleri gerçekleştirdi. Büyükşehir Konservatuarının bu eğitimleri, konser, sahne ve sergi etkinlikleriyle desteklenerek şehir kültür ve sanat hayatına katkı sağlandı. Şehrin sanat ve kültür yaşamına canlılık katan ve vatandaşlardan yoğun ilgi gören Kayseri Büyükşehir Belediyesi Konservatuarı, dönemler hâlinde açılan kursları ile tüm sanatseverleri bekliyor.

BÜYÜKŞEHİR'DEN 2025'TE 47 YENİ KURS: EĞİTİM VAR, MESLEK VAR, GELECEK VAR, KAYMEK VAR

Büyükşehir Belediyesi bünyesinde mesleki eğitim, kurs ve kültür sanat faaliyetlerini başarıyla sürdüren Kayseri Mesleki Eğitim ve Kültür A.Ş. (KAYMEK), 2025 yılında hayata geçirdiği yeni kurs programlarıyla eğitimde öncü rolünü güçlendirdi.

Sosyal belediyecilik anlayışı doğrultusunda vatandaşlara doğrudan hizmet sunan KAYMEK, Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Kurumları Yönetmeliği çerçevesinde Halk Eğitim Merkezleri ile koordineli şekilde faaliyetlerini sürdürüyor. Eğitimden istihdama, kişisel gelişimden kültür sanata kadar geniş bir alanda hizmet veren KAYMEK, kursiyerlere Türkiye genelinde geçerli MEB onaylı kurs bitirme belgesi sunuyor.

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç'ın eğitime ve hayat boyu öğrenmeye verdiği önem doğrultusunda hazırlanan kurslar; teknoloji, yabancı dil, el sanatları, tarım, gastronomi, kişisel gelişim ve çocuklara yönelik özel eğitim alanlarını kapsıyor.

AKADEMİK, TEKNOLOJİK VE DİJİTAL EĞİTİM KURS LARI

Bu kapsamda KAYMEK, akademik ve teknolojik alanlarda önemli eğitimleri ilk kez kursiyerlerle buluşturdu. Millî Eğitim Akademisine girmeyi hedefleyenler için AGS (Akademi Giriş Sınavı) kursu açılırken, teknoloji alanında Arduino ile Robotik Kodlama, AUTOCAD ile Modelleme, Excel ile Makro ve VBA Programlama, PYTHON Programlama ve PYTHON Geliştirme Eğitimi kurslarıyla yazılım ve teknik becerilerin geliştirilmesi hedeflendi. Dijital üretim alanında ise Canva ile Dijital Tasarım Eğitimi (Başlangıç Düzeyi), Sosyal Medya İçerik Üretimi ve Yapay Zekâ Araçları kursları programa alındı.

ÇOCUKLARA YÖNELİK EĞİTİM PROGRAMLARI

Çocukların erken yaşta nitelikli eğitimle buluşturulması amacıyla da özel içerikler hazırlandı. Bu doğrultuda Çocuklar İçin Anlayarak Kitap Okuma Koçluğu, Çocuklar

İçin Etkinliklerle Öğreniyorum, Çocuklar İçin PYTHON Programlamaya Giriş, Çocuklar İçin SCRATCH Kodlama, Çocuklar İçin Yapay Zekâ Araçları ve Çocuklar İçin Yaratıcı Drama kursları açılırken, Zekâ Oyunları Öğreticiliği eğitimiyle çocukların bilişsel gelişimine katkı sağlanması amaçlandı.

YABANCI DİL VE KİŞİSEL GELİŞİM KURSLARI

Yabancı dil ve iletişim alanında da önemli adımlar atan KAYMEK, Arapça C1 Seviyesi, Çince A1 Seviyesi ve Farsça A1 Seviyesi kurslarıyla farklı dillerde yetkinlik kazandırmayı hedefledi. Ayrıca Güncel İşaret Dili, İşaret Dili Gramer Eğitimi ve İşaret Dili Video Çeviri kurslarıyla işaret dili alanında donanımlı bireyler yetiştirilmesi amaçlandı. Bu eğitimlere ek olarak İnsan Kaynakları Elemanı Geliştirme ve Uyum Eğitimi ile Yaratıcı Drama kursları da kişisel ve mesleki gelişimi destekleyen programlar arasında yer aldı.

İŞARET DİLİ TEMALİ ÖZEL EĞİTİMLER

KAYMEK, işaret dili alanında tematik ve özgün eğitimleriyle de dikkat çekti. Bu kapsamda İşaret Dili Dinî Kavramlar ile Sohbetler, İşaret Dili ile Ayetler, Hadisler ve Sünnetler, İşaret Dili ile Dört Büyük Melek ve Görevleri ile İşaret Dili ile Peygamberlerin Hayatları ve Mucizeleri kursları açılarak erişilebilir eğitim anlayışı güçlendirildi.

MESLEKİ, EL SANATLARI VE TASARIM KURSLARI

Mesleki eğitim ve el sanatları alanında açılan kurslarla da üretim ve istihdama katkı sağlanması hedeflendi. Kadın Kuaförü, Basit Saç Şekillendirme Teknikleri, Makyaj Uygulayıcısı ve Kozmetik Ürünleri Tanıtma ve Uygulama kurslarıyla kişisel bakım sektörüne nitelikli eleman yetiştirilmesi amaçlanırken; Bitkisel Örucülük, Butik Çanta ve Aksesuar Yapımı, Deri Üzerine Dekoratif Tasarımlar, Deri Üzerine Edirnekârî, Mum Oymacılığı, Şifre Danteli Yapma, Soğuk Porselen Hamuru ile Fincan Süsleme, Servis Peçetesi ve Dekoratif Sunum Ürünleri kurslarıyla geleneksel ve modern el sanatları desteklendi.

GASTRONOMİ VE TARIMSAL EĞİTİM KURSLARI

Gastronomi ve tarımsal üretim alanlarında da yeni eğitimler programa alındı. Evrensel Lezzetler, Geleneksel Hamur Ürünleri Yapımı, Kurabiye ve Pasta Yapımı ile Spesiyal Tatlılar kursları mutfak sanatlarına ilgi duyan vatandaşlara yönelik hazırlanırken; Çilek Yetiştiriciliği, Gül Yetiştiriciliği ve Mantar Yetiştiriciliği kurslarıyla tarımsal üretimde bilgi ve verimliliği artırılması hedeflendi.

GENÇ KAYMEK ÇOCUK ŞENLİĞİ'NDE MİNİKLER DOYASIYA EĞLENDİ

Kayseri Büyükşehir Belediyesi bünyesinde faaliyet gösteren KAYMEK A.Ş. Genç KAYMEK Gençlik Merkezleri tarafından düzenlenen “Genç KAYMEK Çocuk Şenliği” çocuklara yarıyıl tatilinde unutulmaz anlar yaşattı. Renkli görüntülere sahne olan şenlikte binlerce çocuk hem eğlendi hem de birbirinden farklı etkinliklerle dolu vakit geçirdi. Kayseri’de çocukların yüzünü güldüren bu özel etkinlik; mutlu çocuklar, güçlü yarınlar anlayışıyla hayata geçirildi.

Şenlik alanında kurulan oyun parkurları, sahne gösterileri, eğitici atölyeler ve çeşitli yarışmalar çocukların büyük ilgisini gördü. 16, 17 ve 18 Ocak tarihlerinde Kayseri Park AVM -1. katta yapılan şenlikte;

- Sanatsal etkinlik istasyonu
- Bilgi yarışmaları
- İnce motor becerileri geliştirme istasyonu
- Spor ve hareketli oyun alanları
- Eğitici ve eğlenceli sahne etkinlikleri
- Geleneksel çocuk oyunları
- Eğlenceli fen deneyleri

ile çocukların gülümseyerek hatırlayacakları unutulmaz anlar ve anılar yaşamaları sağlandı.

Etkinlik boyunca çocuklar hem eğlendi hem de paylaşma, iş birliği, özgüven ve sorumluluk gibi temel değerleri oyunlar aracılığıyla deneyimleme fırsatı buldu. Ailelerin de aktif katılım gösterdiği şenlik, aile-çocuk-kurum bağına güçlendiren bir sosyal ortam oluşturdu.

Genç KAYMEK’in çocukların bedensel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemek, onları eğlenerek öğrenebilecekleri güvenli ve nitelikli bir sosyal ortamla buluşturmak ve çocuk dostu şehir vizyonuna katkı sağlamak amacıyla düzenlediği şenlikte; paylaşma, dayanışma ve birlikte eğlenme kültürü ön plana çıktı. Uzman

eğitmenler eşliğinde gerçekleştirilen etkinlikler sayesinde çocuklar hem öğrendi hem de keyifli anılar biriktirdi. Kayseri Büyükşehir Belediyesi yetkilileri çocukların mutlu, özgüvenli ve donanımlı bireyler olarak yetişmelerine katkı sunmayı amaçladıklarını belirterek Genç KAYMEK Gençlik Merkezleri aracılığıyla çocuklara ve gençlere yönelik sosyal, eğitsel ve kültürel faaliyetlerin artarak devam edeceğini ifade etti. Üç gün süren Genç KAYMEK Çocuk Şenliği, çocukların yüzlerinde tebessüm, gönüllerinde ise unutulmaz hatıralar bırakarak sona erdi.

AY YILDIZIN GÖLGESİNDE 7'DEN 70'E SATRANÇ TURNUVASI COŞKUyla TAMAMLANDI

KAYMEK Sarioğlan Sosyal Yaşam Merkezi tarafından "Ay Yıldızın Gölgesinde" temasıyla düzenlenen 7'den 70'e Satranç Turnuvası, yoğun katılım ve büyük bir heyecanla gerçekleştirildi. Turnuva, final müsabakalarının ardından coşku içerisinde tamamlandı.

Farklı yaş gruplarından vatandaşların katıldığı organizasyonda çocuklardan yetişkinlere anneler, babalar, amcalar ve aile bireyleri satranç tahtası etrafında bir araya geldi. Strateji, sabır ve zekânın ön plana çıktığı karşılaşmalarda katılımcılar kıyasıya mücadele ederken izleyiciler de heyecan dolu anlara tanıklık etti.

Millî birlik ve beraberlik vurgusuyla gerçekleştirilen turnuva, hem rekabet hem de dayanışma ruhunu aynı çatı altında buluşturdu. Etkinlik sonunda dereceye giren yarışmacılara ödülleri takdim edildi.

KAYMEK yetkilileri, sosyal ve kültürel faaliyetlerle her yaştan vatandaşı bir araya getirmeye devam edeceklerini belirterek turnuvaya katılım sağlayan tüm hemşehirlilere teşekkür etti.

SARIZ SOSYAL YAŞAM MERKEZİ'NDE GÜREŞ KURSU BAŞLADI

KAYMEK A.Ş. Sarız Sosyal Yaşam Merkezi'nde, ata sporumuz olan güreşe ilgiyi artırmak ve gençleri spora teşvik etmek amacıyla güreş kursu başlatıldı.

Millî ve manevi değerlerimizin önemli bir parçası olan güreş sporunun yaygınlaştırılması hedefiyle açılan kursa özellikle gençler yoğun ilgi gösterdi. Alanında uzman eğitmenler eşliğinde gerçekleştirilen antrenmanlarda sporculara hem teknik eğitim verilmekte hem de disiplin, azim ve sportmenlik gibi değerler kazandırılmaktadır. Sarız Sosyal Yaşam Merkezi yetkilileri, ata sporumuz güreşi yaşatmak ve yeni yetenekler yetiştirmek amacıyla çalışmaların devam edeceğini belirterek tüm gençleri kursa katılmaya davet etti.

ZİRVEDE MUHTEŞEM FİNAL: ERCİYES KIŞ SPOR FESTİVALİ'NE BİNLERCE KATILIM

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Erciyes Kış Spor Festivali, binlerce vatandaşın katılımıyla coşku dolu bir final yaptı. Sporun, eğlencenin ve rekabetin zirvede buluştuğu festival, Kayseri'nin spor vizyonunu bir kez daha ortaya koydu.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi öncülüğünde gerçekleştirilen Erciyes Kış Spor Festivali, iki gün boyunca ritim gösterilerinden sportif yarışmalara, sahne performanslarından gece kayağına kadar dopdolu etkinliklere ev sahipliği yaptı.

ZİRVEDE SPOR VE COŞKU BİR ARADA

Erciyes'in eşsiz atmosferinde Spor A.Ş. tarafından gerçekleştirilen organizasyon, her yaştan katılımcıyı bir araya getirerek hem sportif heyecanı hem de sosyal birlikteliği zirveye taşıdı. Binlerce hemşehrimizin yoğun ilgisiyle

festival, kış turizmi ve spor organizasyonları açısından örnek bir başarıya imza attı.

KAYSERİ SPORLA BÜYÜYOR

Kayseri, ACES Europe tarafından verilen Altın Bayrak ödülü ile “2024 Avrupa Spor Şehri” unvanını kazanırken, 2029 Dünya Spor Başkenti adaylığı sürecini de kararlılıkla sürdürüyor. Büyükşehir Belediyesinin vizyoner yaklaşımıyla düzenlenen Kış Spor Festivali, sportif çeşitliliği ve güçlü organizasyon yapısıyla bu hedeflerin somut bir göstergesi oldu. Kayseri, sporla büyümeye ve güçlenmeye devam ediyor.

ÖZVATAN İLÇESİNE KANO PARKURU

Kayseri'nin Özvatan ilçesinde su sporları alanında önemli bir adım atıldı. Kızılırmak Nehri üzerinde gerçekleştirilmek istenen su üstü sporları aktivite ve parkur alanı için; 23.02.2011 tarih ve 27855 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Turizm Amaçlı Sportif Faaliyet Yönetmeliği'nin 11/a maddesinde yer alan “Acentaların başvurularında Kurul; bulunduğu ilde Vali veya görevlendireceği Vali Yardımcısı; ilçede Kaymakam, İl Kültür ve Turizm Müdürü veya görevlendireceği İl Kültür ve Turizm Müdür Yardımcısı, Gençlik ve Spor İl Müdürü veya görevlendireceği kişi ve Türkiye Seyahat Acentaları Birliği tarafından belirlenen bir seyahat acentası temsilcisi olmak üzere dört kişi, daimi inceleme yapacağı faaliyet türüne uygun olarak da bir uzman kişinin katılımıyla beş kişiden oluşur.” hükmü uyarınca; 29.05.2025 tarih ve E.6804131 sayılı Valilik Oluru ile Özvatan İlçe Sportif Turizm Kurulu oluşturuldu. 03.06.2025 tarih ve E-10016716-400[020]-6806928 Sayılı Valilik Oluru ile Özvatan ilçesi Kızılırmak Nehri üzerinde “Kano Faaliyetleri Parkur Alanı” ilan edildi. Yetkililer, projenin bölge ekonomisine canlılık kazandı-

racağını ve Özvatan'ın su sporları alanında önemli bir merkez hâline gelmesi için çalışmaların devam edeceğini belirtti.

BÜYÜKKILIÇ, COŞKULU 4. ULUSLARARASI ÂŞIKLAR ŞÖLENİ'NDE VATANDAŞLAR VE ÂŞIKLAR İLE BULUŞTU

Kayseri Valiliği ve Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin iş birliği ile düzenlenen 4. Uluslararası Âşıklar Şöleni, Erciyes Kültür Merkezi'nde yoğun ilgi ile gerçekleşti. Saygı duruşu ve İstiklal Marşı'nın okunması ile başlayan şölene, Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç'ın yanı sıra Vali Gökmen Çiçek ile Kayseri Milletvekili Dursun Ataş, İl Kültür ve Turizm Müdürü Şükrü Dursun, Kayseri'den, yurt içinden ve yurt dışından âşıklar ve çok sayıda vatandaş katıldı.

2027 TÜRKSOY Türk Dünyası Kültür Başkenti adayı olan Kayseri'de, saz ve söz ustaları âşıkların birbirinden seçkin eserleri ile gerçekleşen şölene ilişkin yaptığı değerlendirmede Başkan Büyükkılıç, “Kayseri Halk Ozanları Kültür Derneği'nin talebiyle planladığımız salon, hemşehrilerimizin ilgisiyle adeta tıklım tıklım doldu, bizi gururlandırdı. Bu tablo, kültüre ve geleneğe olan sevgimizi gösterdi. İnşallah bir sonraki etkinlikte daha büyük bir salonda, daha kalabalık ve coşkulu buluşacağız. İyi ki varsınız.” ifadelerini kullandı.

Büyük bir coşku ile başlayarak devam eden şölende, günün anısına toplu fotoğraf çekimi de yapıldı.

SELÇUKLU UYGARLIĞI GEVHER NESİBE TIP TARİHİ MÜZESİ

Tarihin İzinde

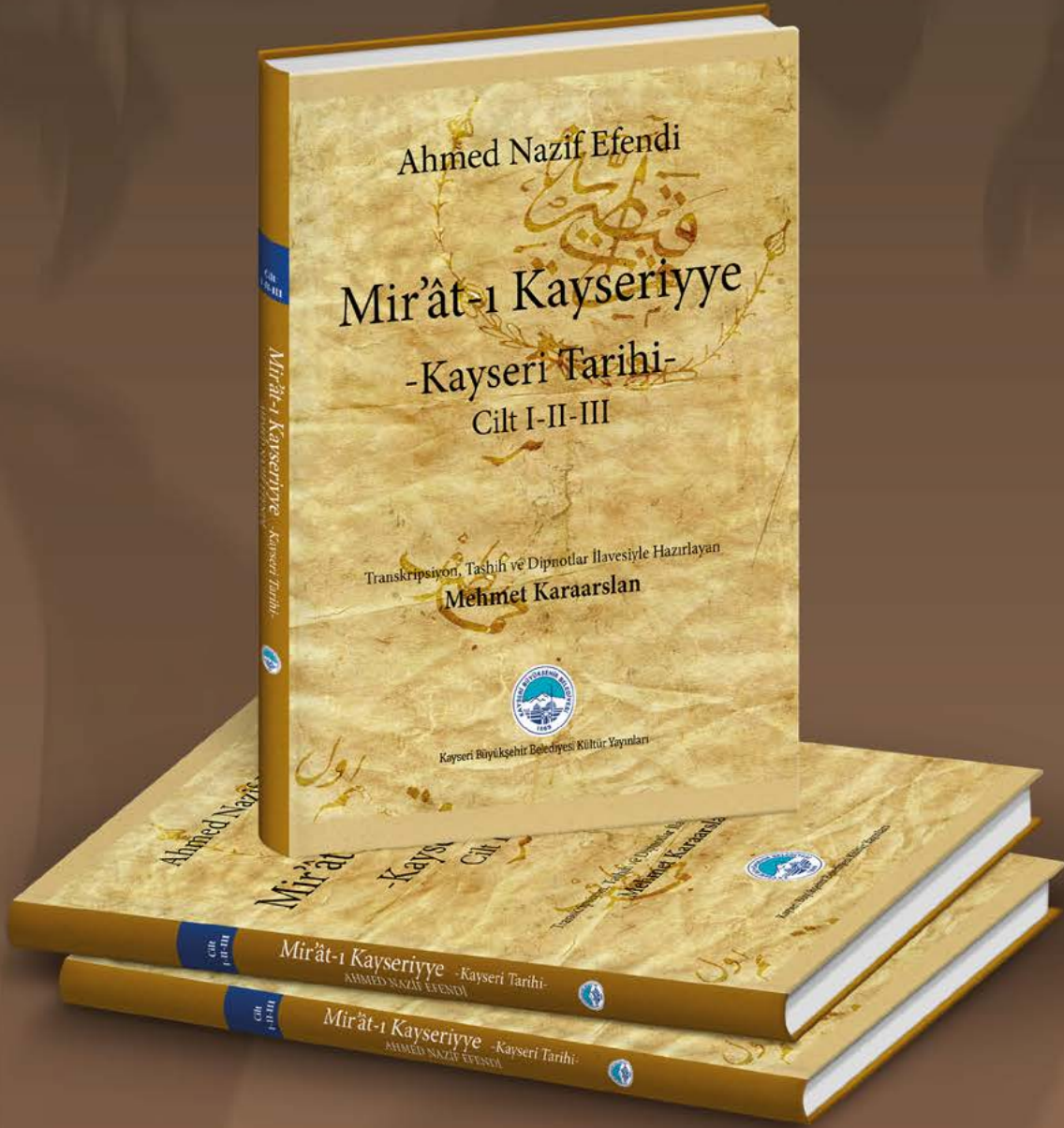
Dr. Memduh
BÜYÜKKILIÇ
KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI

SELÇUKLU UYGARLIĞI VE
GEVHER NESİBE TIP TARİHİ
MÜZESİ

Mir'ât-ı Kayseriyye kitabı Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınlarından çıktı

www.kayseri.bel.tr/e-kitaplarimiz adresinden
dijital olarak ulaşabilirsiniz.